

Slovenija

Žužemberk — Foto: Matjaž Zajec

Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih

Zimski dan na Golovcu pri Ljubljani: Foto Janez Zmenc

rodna gruda 2

Iz vaših pisem	2
Na kratko	6
Jože Olaj: Slovenija v prihodnosti	8
Janez Zrnec: Pod zaščito sedmih gradov	10
Andrej Triler: Res suha Suha krajina	12
Življenjski jubilej Zime Vrščajeve	14
Jože Prešeren: Z »Adrio« prek Oceana	15
Zvone Kržišnik: Primož Ramovš — na poti do ustvarjalnega vrhunca	16
Andrej Triler: Zupanov spomin na Okroglem	18
English Section (I)	19
Začasno na tujem (II)	19
J. Prešeren: Trio Lorenz v Latinski Ameriki	27
Peter Breščak: Praznično leto Slovencev	28
Knjige za vas	30
IS: Počivata v domači zemlji	31
Naši po svetu	32
Izseljenska srečanja	35
Naši pomenki	36
Frank Česen: Kako smo se prilagodili novi domovini	37
Anton Ingolič: Oranža	38
Otroci berite	40
Filatelija	43
Spominski koledarček	43

Revija »Rodna gruda« izdaja Slovenska izseljenska matica • Uredništvo in uprava: 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, poštni predal 169, Jugoslavija
• Telefon uredništva: 23-102, telefon uprave: 21-234 • Glavni urednik: Drago Seliger • Odgovorni urednik: Jože Prešeren • Urednica: Ina Slokan
• Uredniški odbor: Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik • Prevajalci: Milena Milojevič, (angleščina), Viktor Jesenik (francoščina), Albert Gregorič (španščina) •
Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno • Rokopisov uredništvo ne vrača • Plačila naročnine: za dinarje tekoči račun 501-8-51, devizni račun št. 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu • Tisk: »Kočevski tisk«, Kočevje

Pozdravi in želje

Piše: Jože Prešeren
odgovorni urednik

Prazniki so že daleč za nami. Nekaj dni prej smo mrzlično pošiljali voščilnice sorodnikom in prijateljem na vse konce sveta ter seveda pazili, da koga ne pozabimo. Precej sem jih poslal tudi jaz, saj imam zdaj že kar precej znancev in prijateljev po vsem svetu, vendar pa se še

zdaj skoraj vsak dan spomnim koga, ki sem mu bil pozabil ali pa preprosto nisem utegnil poslati voščilnice. Upam, da si s tem nisem nakopal preveč zamer. Prijateljstva to seveda ne more omajati!

Tudi vi, dragi bralci, ste nas v uredništvu in na Matici skoraj zasuli s voščilnicami. Veseli smo jih bili, vse smo skrbno prebrali, vsakemu posebej pa se ne utegnemo zahvaliti. Naj se ob tej priložnosti vsem javno zahvalim zanje. Tudi iz teh voščilnic smo lahko razbrali vašo tesno navezanost na našo deželo, Slovenijo, in tudi na našo revijo, ki vas povezuje z njo.

Ob prelomu leta tudi v velikem številu plačujete naročnine. Iskrena hvala zanje! Saj veste, da naročnine nikoli ne pokrivajo vseh stroškov nekega časopisa, vseeno pa sestavljajo zelo pomemben delež v našem proračunu. V pismih nikoli ne pozabite povedati mnenja o naši reviji, pripišete pa seveda tudi želje. Večini želja lahko ustrežemo, nekatere pa so tudi take, ki presegajo naše zmoglosti. Neka bralka iz Nemčije se je npr. obrnila na nas, naj vendar kaj storimo, da bi Slovenski instrumentalni kvintet v Nemčiji ne nastopal pod istim imenom kot Avenikov ansambel. Res nam ni jasno, kaj pri tem lahko storimo mi. Ali ne bi bilo preprosteje, ko bi se o tem pogovorila ansambla sama?

Glede predstavljanja slovenskih narodnozabavnih ansamblov smo prejeli že precej želja. Nekaj smo jih že izpolnili, nekaj pa jih še dolgujemo. Tako smo vam dolžni predstaviti tudi Avenikov ansambel, ki je na tujem — predvsem v Nemčiji — dosegel že zavidljive uspehe.

Ta mesec velja poseben pozdrav vsem slovenskim rojakom v Avstraliji, ki jih obišče delegacija Slovenske izseljenske matice in tudi narodno-zabavni ansambel, ki so ga povabili medse — ansambel Ljuzeta Slaka. Avstralija ni na koncu sveta, to dokazuje tudi ta obisk. Slovencev je tam že kar precej in nikakor ne nameravajo pozabiti slovenskega jezika, slovenskih navad in slovenske dežele. In verjemite mi, da tudi mi nismo pozabili na vas.

Sedem imen, vklesanih v spomenike

Ko pride Rodna gruda, jo najprej pregleda žena, zatem pa jo pregledam in preberem jaz. Zgodbe naših izseljencev, ki obiščejo domači kraj po dolgih letih, mi velikokrat privabijo solze v oči. Saj se mi zdi, kakor če bi jaz po trinštiridesetih letih, kolikor sem v Franciji, prvokrat obiskal rodni kraj. Oba z ženo se veseliva vsakoletnih obiskov domačega kraja. Tudi sin Karli in njegova žena rada obiščeta naše lepo Jadransko morje. Snaha se ne more dovolj načuditi, kako so v Sloveniji ljudje dobri in prijazni. Dejala je, da bi se kar tja preselila, če bi Karli tam dobil primerno zaposlitev.

Lepo je, da ste v novembrski številki pisali o Velenju, ki se razvija v pomemben industrijski kraj. Tam sem doma, tam sem hodil v šolo, tam žive še moji sorodniki, sedem imen mojih domačih pa je vklesanih na partizanskem spomeniku v Šoštanj. To sta bila Lovre Škruba, moj stric, in Vinko Škruba, njegov sin. Njega in sina so gestapovci odgnali v Maribor in ustrelili. Ostala petčlanska družina je morala v taborišče. Nihče od njih se ni vrnil. Ostala so le imena, vklesana v spomenik.

Anton Škruba
Merlebach, Francija

Od kod ime Velenje

Kot otrok sem rad poslušal stare može, ko so se v prostem času pomenkovali ob vrčku vina ali jabolčnika. Med drugim so govorili o zgodovini Velenja in njegove okolice, kjer so tudi ruševine starega gradu. Tam sem slišal tudi to zgodbo o nastanku imena Velenje.

Tam, kjer je zdaj Velenje, je bilo v nekdanjih časih majhno naselje uslužbencev in delavcev bližnjega gradu, ki obstaja še dandanes. Lastniki tega gradu so bili tuji plemenitaši, ki so bili tudi gospodarji širnih polj daleč naokrog. Graščinski delavci so morali biti grajskemu gospodu vsak čas na voljo za delo na polju. Če je videl, da ljudi ni na polju, se je graščak razjezil in zapovedal bircem, da jih priženo na delo. Ti pa so mu odgovorili, da je s tem težko, ker so to uveli (ali leni) ljudje, kakor še danes pravijo tam okrog Velenja. Tako se jih je na graščini pozneje prijel reklo: u-velenčani. U je kasneje odpadel in tako je po Velenčanih tudi kraj dobil svoje ime.

Tako pripoveduje ljudsko izročilo iz starih časov, če pa drži, je seveda drugo vprašanje. Prav gotovo to reklo o lenih ljudeh ne drži za sedanje napredne prebivalce

Velenja, kakor najbrž tudi takrat ni držalo za graščinske delavce. Najbrž bi naziv za lenuha bolj zaslužil sam grajski gospod.

Velenjski rojak iz Belgije

Obletnica Slovenske izseljenske matice in slovenski tisk

Ob dvajseti obletnici ustanovitve Slovenske izseljenske matice nas je mnoge najbolj presenetilo, da se ta obletnica v slovenskem tisku ni kaj posebno veliko omenjala. Starejši izseljenci, ki se že okrog pet desetletij potepamo po svetu, pa tudi dobro vemo, kako je bilo pred vojno, ko se za nas izseljence nihče ni zanimal. Slovenska izseljenska matica pa je takoj, ko je zaživela, začela med nami razpletati svoje vezi: iskala je stike z našimi društvi, klubi in posamezniki po vsem širokem svetu. Pošiljala je med nas svoje predstavnike in se zanimala za naše življenje, delovne pogoje itd. Pošiljala nam je in nam še knjige in razne publikacije za naša društva, filme, strokovno literaturo, nas seznanjala s predpisi itd. Na vsako pismo smo prejeli prijazen odgovor, pojasnilo, če smo kaj povpraševali, nasvet, ki smo ga potrebovali. Posredovali so nam dokumente, potne liste in drugo vse brezplačno. Prijazno smo bili povabljeni na obisk domovine. Prišli smo in prihajamo, pa tudi naši otroci in vnuki. V prvih letih so nas predstavniki Matice že na meji pričakali in nam zaželeli dobrodošlico, zdaj prihajamo na letališče ali z vlakom. Matica za nas v domovini organizira prireditve, izlete, nam pošilja v tujino razne ansamble, da nas razvesele z domačo besedo in glasbo. Vse to delo bi morala Matici tudi domovina priznati in ji biti hvaležna. Saj je predvsem zasluga Matice, da devetdeset odstotkov delavcev vsako leto pride na dopust domov in pripeljejo s seboj tudi številne prijatelje drugih narodnosti.

Zelo nas veseli, ko beremo, da v mnogih krajih v Švici, Nemčiji, Avstriji in drugih deželah, kjer je na delu veliko naših rojakov, že obstajajo njihova društva in klubi ali pa jih ustanavljajo. To je zelo važno, kar smo tudi sami nekoč spoznali. Kjer ni organizirane skupnosti, se naši ljudje polagoma izgubijo med tujci in marsikdo kmalu pozabi na svojce in domovino.

Slovenska izseljenska matica je že v prvih povojnih letih pokazala, kaj zmore. Želimo, da bi ta svoja prizadevanja in delo tudi v bodoče tako uspešno nadaljevala. K dvajsetletnemu jubileju pa še enkrat naše iskrene čestitke in zahvale za vso tako mnogostransko pomoč.

Jean Smrke Jugoslovansko društvo sv. Barbare
Eisden, Belgija

Da bi revijo povečali

Pošiljam vam naročnino, ostale tri dolarje prilagam za sklad Rodne grude. Obenem vam vsa naša družina želi mnogo uspeha pri nadaljnjem delu. Naj bi ta revija našla pot v vsako slovensko družino na tujem in da bi v kratkem času tako uspela, da bi jo lahko povečali v slikah in objavah iz domačih krajev.

Doma sem iz Sovodnja v Poljanski dolini in prav rad pogledam, če je tam kakšen dopis ali fotografija iz domačega kraja, prav tako rad vidim vse ostale slike iz ljubih domačih slovenskih krajev.

Vinko More
Etobicoke, Ont., Kanada

S Titom sva si segla v roke

Z ženo sva 4. novembra doživela srečne trenutke. Povabljeni sva bila na banket, katerega je priredil predsednik Jugoslavije J. B. Tito. Zbralo se nas je blizu tisoč. Med Jugoslovani je bilo tudi precej Kanadčanov. Veseli me, da sva si s Titom segla v roke in tudi z njegovo ženo Jovanko. Oba z ženo sva srečna, čeprav sva morala prevoziti 482 milj. Kljub temu sva se vrnila v Oshawa ob 4. zjutraj in ob osmih sva šla na delo nasmejana in vesela.

Danny in Kati Kisel,
Oshawa, Ont., Kanada

Zale »hmeljarke«

Revija je vedno lepša in gre takorekoč vzporedno z napredkom v domovini. Hranim še vse številke iz prvih povojnih let. Čuvam jih kot zaklad, katerega se nihče ne sme dotakniti. Saj se v njih jasno izraža vsa skrb in bratska ljubezen do nas izseljencev. Kaj bi nam še lahko dali več. V deseti številki lani me je posebej presenetil članek o hmeljarjih in hmeljski princesi. Vsa čast našim zalim »hmeljarkam« v Savinjski dolini. Kar pogrelo me je, ko sem ogledoval naša dekleta. Zavihal bi si brke, če bi jih imel.

Prijazne domače pozdrave!

Jože Senica
Monte Chingolo, Argentina

Novi koledar lepa knjiga

Slovenski koledar je lepo urejen in opremljen. V njem je za vsakogar nekaj in mora zadovoljiti slehernega bralca. Odlikuje se zlasti po zgodovinskih podatkih in bogatih ilustracijah. Dobro so zastopani tudi slovenski pisatelji in pesniki ter izseljenski kulturni delavci. Še poseben pečat mu daje angleško gradivo, kar bo mogoče pritegnilo k sodelovanju nekaj mladine. Vsekakor čestitam uredniškemu štabu k tej lepi knjigi.

V ostalem je tukaj po navadi. V naših dvorinah so se pričeli koncerti, ki so vsi

dobro obiskani, ako ne nagaja vreme. Razen koncertov imamo obletnice društev, družabne prireditve in ohceti. Tako nam razvedrila ne manjka.

Frank Česen
Cleveland, ZDA

Hišica v domačem kraju

Z »Rodno grudo« sva oba z možem zelo zadovoljna, saj iz nje zvemo o vsem, kar se dogaja doma in kako žive tudi drugi izseljenci po širokem svetu. Midva z možem sva tukaj pet let. Imava dva fantka, stara tri in štiri leta, ki nama krajšata dolgčas v tujini. Jaz imam še vedno domotožje, moški se pač prej privadijo drugemu okolju.

Tukaj nama sicer ne manjka ničesar, vendar je trd kruh v tujini. Jaz si le to želim, da bova z možem ostala zdrava in bova lahko delala in hranila denar za najino hišico. To nameravava zgraditi v mozem rojstnem kraju, da bosta najina otroka doma lahko obiskovala slovensko šolo. Hvala tudi za poslani Slovenski koledar za leto 1972. Za vse novice se vam prav lepo zahvaljujem in želim, da še vnaprej tako lepo skrbite za nas. Lepe pozdrave!

Elizabeta in Vili Štamcar
Malmö, Švedska

Težka je bila odločitev

Spet sem pri svoji družini v Argentini, misel pa mi neprestano roma nazaj v domači kraj. Težka je bila ločitev od sorodnikov, katere sem videl po triinštiridesetih letih. Ločili smo se z željo, da se spet snidemo. Težko sem se poslovil od starih in novih prijateljev v rojstni vasi Cerkno. Saj smo se pogosto srečevali »Pri Lovcu« in še kaj po domače zapeli. Naj po Rodni grudi sporočim čestitke vsem, ki so sodelovali pri organizaciji izseljenskega piknika v Škofji Loki in v Kanalu ob Soči, kjer smo se srečali izseljenci iz vseh krajev sveta in skupaj veselo praznovali. Posebej srčna hvala za sprejem v Škofji Loki, kjer so nam zastavna dekleta in fantje v narodnih nošah pripeli rdeče nageljne. To so bili doživljaji, ki jih ne bom nikoli pozabil, kakor tudi vseh prijateljev pri Slovenski izseljenski matici.

Anton Brišar
Rosario, Argentina

Triinštirideset let se nismo videli

Lani sem imel prijeten obisk iz domovine: iz rojstne Bele krajine sta me prišli obiskat sestri Marija Vidujevič in Marta Kordič. Triinštirideset let se nismo videli in zato je bilo srečanje tem bolj veselo za vse nas. Obe sestri imata že približno sedem desetletij in veliko hudega pa tudi lepega so medtem doživele. Danes sta obe

že vdovi. Iz rojstne Vinice sta potovali prek Ljubljane, Frankfurta, Chicaga sem v St. Louis v Montani. V juniju in juliju smo bili skupaj v St. Louisu in za nas vse so bili to dnevi veselja in radosti. Sestri sta pri meni videli Rodno grudo in jo zelo radi brali. V svojem imenu in imenu obeh sester vsem lepe pozdrave.

Drago Drakulič
St. Louis, Mont., ZDA

Naročnik Drago Drakulič s sestrama Marijo Vidujevič (levo) in Marto Kordič, sta ga lani obiskali

O »Rodni grudi« ste napisali

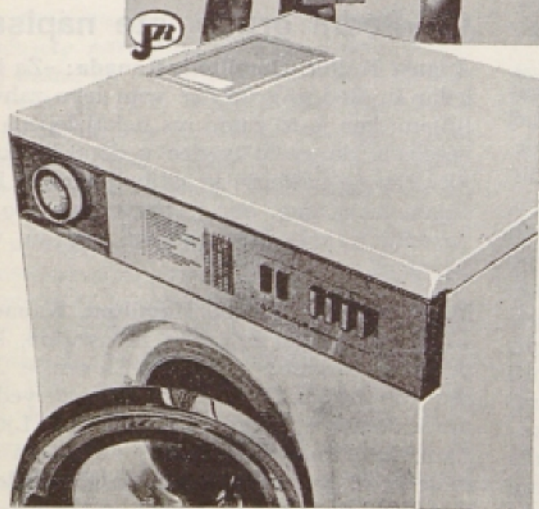
Avgust Koller, Hamilton, Kanada: »Za koledar in Rodno grudo se vam lepo zahvaljujem, ker je to zame res nekaj lepega in veselega, da zvem novice v domačih krajih, kjer je najlepše in najbolj veselo. Pošiljam naročnino, kar je preveč, naj bo za tiskovni sklad. Pozdravljam vas in vse Slovence po svetu.«

Mimi in Steve Plevel, Hamilton, Kanada: »Z Rodno grudo sva zelo zadovoljna, ker prinaša zanimive novice iz Slovenije. Jaz sem tukaj komaj tri leta, zato me še vedno muči domotožje. Prej sem živevala v Ljubljani. Moj mož pa je tukaj že sedem let in se je že privadil. Prihodnje leto prideva z možem na obisk v Slovenijo. Zelela bi, da bi kdaj v Rodni grudi objavili sliko iz Tuhinja pod Menino planino, kjer sem rojena.«

Jennie Jesenovec, North Chicago, ZDA: »Revija nam je zelo priljubljena, ker nam v tujini prinaša vsaj malo spomina na naše drage domače kraje. Čeprav živimo v »deželi obilja«, nam je rodni kraj še vedno pri srcu in ne bomo pozabili, kje smo bili rojeni in preživeli najlepša leta. Vsem srečno novo leto!«

Ivan Korošec, Sydney, Avstralija: »Prilagam naročilnico za Slovenski koledar 1972. Na Rodno grudo sem že naročen. Kljub precejšnji zaposlenosti v službi in delu z urejanjem novega doma, berem revijo dobesedno od prve do zadnje črke. Prav tako bom tudi koledar.«

POSTALI SMO VELIKI,
ker smo zadovoljili milijone potrošnikov

gorenje

**NOVI
PRALNI STROJ
PS 664 BIO S**

še večje zadovoljstvo
potrošnikov

**ENOSTAVEN, UDOBEN, AVTOMATSKI, ZA VSAK PROSTOR
14 PROGRAMOV, 4 TERMOSTATI, DVA NIVOJA VODE**

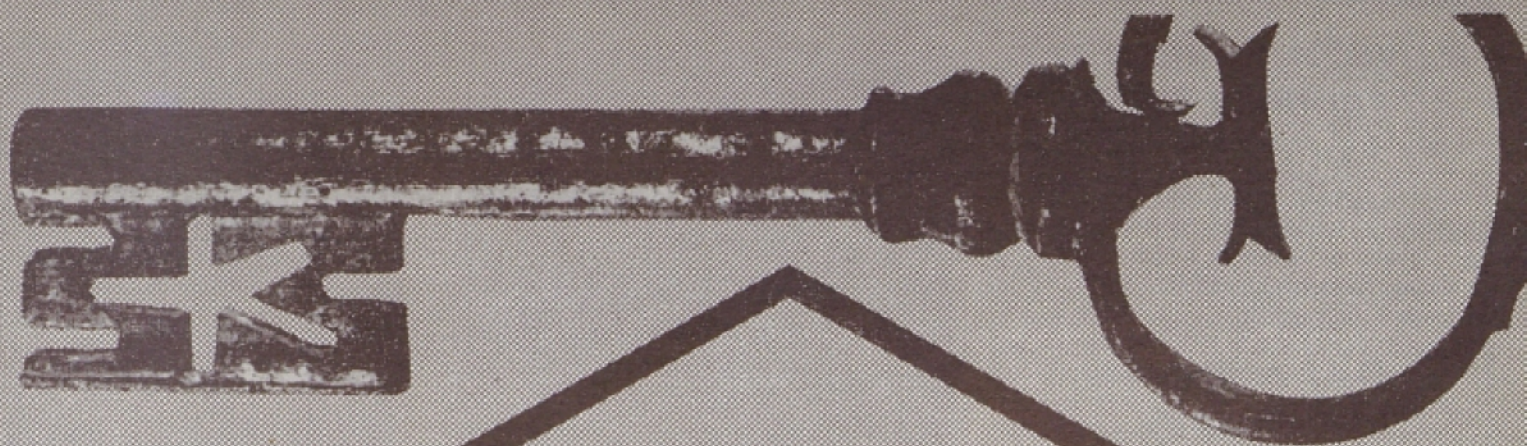
Pere programirano vse vrste perila, določa različne nivoje vode, temperature in operacije z ozirom na zahteve pranja. Avtomatsko biološko pranje in škrobljenje. Je tih, varen, eleganten in pri delovanju nepremičen. Dimenzije ustrezajo kuhinjskim elementom

NAJVEČ, KAR SI LAHKO ŽELI SODOBNA GOSPODINJA

TUDI ZA

DEVINE

**POPUST
17,70
%**

NOTRANJI TRG
IZVOZ
UVOZ

ZASTOPSTVA
KONSIGNACIJE

POHISTVO
GOSPODINJSKI
APARATI
KARNISE
PREPROGE
SVETLOBNA
TELESA

GRADBENI
MATERIAL
POLIZDELKI
EMBALAŽA
OKNA
VRATA

KMALU

HIŠE NA KLJUČ!

POJASNILA:

lesnina

LJUBLJANA - TITOVA 51

Največja v Jugoslaviji zgrajena ladja

Jovanka Broz, žena predsednika Tita je 15. januarja v Pulju botrovala ladji z 225.000 tonami nosilnosti, ki je bila v tamkajšnji ladjedelnici zgrajena za švedskega naročnika. Ladji so dali ime »Bergen-Istra« in je doslej največji plovni objekt, ki je bil zgrajen v Jugoslaviji.

Dan emigranta v Čedadu

Na dan »Svetih treh kraljev«, 6. januarja, so se v Čedadu (Italija) tako kot vsako leto zbrali številni Beneški Slovenci, ki so zaposleni v zahodni Evropi in seveda tudi rojaki iz okoliških slovenskih vasi. Prireditelj je organiziralo kulturnoumetniško društvo Beneških Slovencev »Ivan Trinko«, odprl pa jo je slovenski duhovnik iz Tarbije Emil Cenčič. Vsi govorniki so izražali zahteve po večji pomoči države pri razvoju teh krajev, da bi lahko dobilo več prebivalcev delo doma. Za kulturni program je na prireditvi poskrbelo slovensko gledališče iz Trsta.

Gradimo jez v Peruju

Beograjsko podjetje »Energoprojekt« je preteklo leto sklenilo sporazum o gradnji doslej največjega namakalnega sistema v Peruju. V petih letih bo to podjetje zgradilo velik jez in sistem namakalnih kanalov. Dela bodo stala okrog 80 milijonov dolarjev. Isto podjetje je prevzelo tudi gradnjo hidroelektrarne v Panami, ki jo bodo gradili štiri leta in bo stala 30 milijonov dolarjev.

»Žepni« računalnik

V Bujah, v enem izmed najrevnejših istrskih krajev, so pred kratkim začeli s serijsko proizvodnjo najmanjšega elektronskega računalnika na svetu. Ta žepni računalnik se imenuje »DB-8000«, njegove dimenzije pa so 7×12 cm. Tovarna Digitron v Bujah že izdelala ta računalnik po lastnih zamislih, del miniaturnih elektronskih naprav pa uvažajo iz ZDA.

Turistični milijoni

V enajstih mesecih preteklega leta je znašal devizni dotok od turizma v Jugoslaviji 332,5 milijonov dolarjev, kar je za 31 odstotkov več kot v istem času leta 1970. Po številu in dohodku so na prvem mestu

Postojna — smrekovi gozdovi se razširjajo skoraj v središče mesta.

Foto: Janez Zrnc

turisti iz Zvezne republike Nemčije, sledijo pa jim Avstrijci, Italijani, Nizozemci in Francozi. Najbolj je poraslo v preteklem letu število Nizozemcev (41 odstotkov).

Prodor v Ameriko

V januarju je nekatera večja gospodarska središča v Jugoslaviji obšel jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu Toma Granfil, ki je našim gospodarstvenikom svetoval, kako bi najlažje uspeli na ameriškem tržišču. Doslej so naši izvozniki dosegli največje uspehe pri izvozu pohištva.

»Elan« med največjimi na svetu

Z obsežno modernizacijo in povečanjem proizvodnih zmogljivosti se je tovarna športnega orodja »Elan« v Begunjah na Gorenjskem uvrstila med največje svetovne izdelovalce športne opreme. Pred petimi leti so v tej tovarni izdelali okrog 160.000 parov smučí na leto, zdaj pa so zmogljivosti tovarne okrog pol milijona parov smučí. Proizvodnja pa bo odvisna predvsem od povpraševanja na tujih in domačem trgu. Tovarna »Elan« je močno povečala proizvodnjo plastičnih čolnov, ki jih zdaj izdelajo okrog 6000 na leto.

Del denarja za obnovo je dobila ta tovarna od mednarodne banke za obnovo in razvoj, dela pa so prispevale domače banke.

Transistorji za izvoz

Elektronska industrija v Nišu je izvozila poldrug milijon specialnih transistorjev v ZR Nemčijo za potrebe podružnice ameriške tvrdke »Texas Instruments«. Te transistorje izdelujejo v Nišu prav po licenci cmenjene ameriške tvrdke.

Proti onesnaževanju zraka

Ozračje v ljubljanskem mestnem središču je tako umazano kot v številnih drugih industrijskih mestih. Ljubljanski zavod za zdravstveno varstvo je začel s temeljitimi raziskavami o onesnaževanju zraka in bo predlagal ukrepe za izboljšanje stanja.

Obrisi novega mostu prek Save pri Brežicah so že vidni. Most bo končan junija letos. Foto: Janez Zrnc

● MARIBOR

TAM presegel načrt

Obrat mariborske tovarne avtomobilov na Tezmem je novembra izvozil za 668.754 dolarjev izdelkov in tako izpolnil svoj mesečni plan 191-odstotno.

Gradnja kopališča

Mariborčani bodo letos marca začeli z gradnjo novega letnega kopališča pri tovarni TAM. Občinska skupščina je že vplačala prvi obrok v višini pol milijona dinarjev. Načrte za kopališče je izdelalo podjetje Komuna — projekt Maribor.

● KOPER

V Tomosu 40 odstotkov več

Letos bodo kupci odpeljali z montažnih trakov tovarne Tomos 14 000 avtomobilov, kar je za 40 odstotkov več kot lani. Na račun večje specializacije tovarne s svojimi obrati v Sloveniji in zunaj nje bodo zaposlili tudi več delavcev.

● IDRIJA

Vse slabše ozračje

V Idriji so imenovali posebno komisijo za varstvo okolice. Meritve, ki so jih opravili, so namreč pokazale prekomerno zapašenost ozračja v mestu in okolici. Hkrati je bilo ugotovljeno, da je v ozračju 50-krat več živosrebrnih hlapov, kot je to dovoljeno po mednarodnih normativih.

● BLED

Postrvi brez primere

Minule dni so blejski ribiči ujeli v jezeru dve postrvi, katerih ena je tehtala štirinajst, druga pa enajst kilogramov. Ne ribiči ne prebivalci ne pomnijo, da bi kdaj prej ujeli tako velike ribe. Ribiči so nato spustili nazaj v jezero. Velikan ki sta dokaz, da se je nekoč hudo onesnažena voda blejskega jezera, v kateri je grozil propad vsemu živemu, po sanaciji s potokom Radovino že močno popravila.

● RAVBARKOMANDA

Konstrukcija na cesti

Na gradbišču viadukta za novo avtocesto pri Ravbarkomandi se je nekaj dni po Novem letu odtrgala dvajset ton težka jeklena konstrukcija in zgrmela na staro cesto spodaj. Avtobus in tovornjak, ki sta bila prav takrat spodaj, sta se za las izognila nesreči.

● TRBOVLJE

Nova trgovina

V ulici 1. julija, pri Bergerju, so pričeli preurejati novo trgovsko poslovalnico za prodajo konfekcije beograjskega podjetja Beko. Poslovalnico urejajo v bivših prostorih delikatesne trgovine podjetja Meso.

● VUZENICA

Dve novi šoli

Na Muti in v Vuzenici v radeljski občini so odprli dve novi šolski poslopji. Osnovna šola na Muti ima 9 učilnic, 2 kabineta, sodobno kuhinjo in druge potrebne prostore. Tudi vuzeniška šola ima 9 učilnic, najpomembnejša pa je nova sodobno opremljena telovadnica.

● MURSKA SOBOTA

Enodnevni zaslužek za obrambo

Na sestanku direktorjev podjetij soboške občine so se dogovorili, naj bi zaposleni iz občine prispevali enodnevni zaslužek za plačevanje potreb teritorialne obrambe in enot splošnega ljudskega odpora. Izdelali so tudi predloge, kako bodo za obrambne potrebe prispevala kmečka gospodarstva in obrtniki. Namen te akcije je, da bi izboljšali obrambne sposobnosti enot splošnega ljudskega odpora in teritorialne obrambe na skrajnem severovzhodu naše domovine.

● LJUBLJANA

V Iskri izvoz po načrtu

Združeno podjetje Iskra je lani izvozilo za 19 milijonov dolarjev svojih proizvodov in tako doseglo predvideni načrt. V primerjavi s prejšnjim letom se je izvoz povečal za petindvajset odstotkov. Tri četrtine so izvozili na konvertibilna področja, od tega skoraj polovico v Italijo in ZRN. Za letos načrtujejo za 25 milijonov dolarjev izvoza.

● ŠKOFJA LOKA

Posojila zasebnim kmetom

V Škofjeloški občini, ki po svojih načrtih za razvoj zasebnega kmetijstva in že doseženih uspehih na tem področju prednjači v Sloveniji, so sprejeli družbeni dogovor o namenskem izločanju sredstev, ki jih bodo uporabili za kredit v zasebno kmetijstvo.

● MUTA OB DRAVI

Zaposlitev novih delavcev

V tovarni poljedelskega orodja in v Livarni na Muti bodo letos povečali proizvodnjo. Tako bo livarna v Vuzenici izdelala 8000 ton raznih izdelkov, prav tako tudi livarna in kladivarna na Muti. Zaposlili bodo 130 novih delavcev.

● NOVO MESTO

Znižani davki

V minulem letu je komisija za reševanje prošelj za zmanjšanje in odpis davkov pri občinski skupščini Novo mesto odpisala davčnim zavezancem za okrog 300.000 dinarjev davkov in prispevkov. Razlogi za zmanjšanje obveznosti davkoplačevalcem so predvsem bolezni v družini, nesreče in hudi socialni problemi, zaradi katerih ljudje niso mogli poravnati davčnih dolgov. Odpisani znesek 300.000 dinarjev pomeni dobrih 20 odstotkov vseh davkov iz kmetijstva.

● BOHINJ

Nova vlečnica

Delavci gradbenega podjetja Bohinj so v novembru lani začeli z gradnjo nove smučarske vlečnice pri Bohinjski Bistrici. Gradbena dela so v glavnem že končana, čakajo samo še monterje nekega italijanskega podjetja, da bodo montirali strojni del žičnice. Smučarske terene so povečini že uredili. Pri teh delih so sodelovali učenci osemletke v Bohinjski Bistrici, ki bodo imeli zato ob telovadnih urah in prostih dneh prednost na vlečnici.

● KOPER

Tranzitni promet povečan

V koprski luki, ki je važno пристanišče za dežele srednje Evrope, so v 1971. letu zabeležili za 20 000 ton manj prometa kot v letu 1970. V Luki pravijo, da je bilo minulo leto obdobje notranjega utrjevanja, ki jim bo v prihodnosti omogočilo večjo ekspanzijo, predvsem povečanje tranzitnega prometa.

● MORAVČE

Gradili bodo bencinsko črpalko

Podjetje Petrol je po večletnih zahtevah občanov pristalo, da bo v Moravčah gradilo bencinsko črpalko. Ne le zaradi naglega povečevanja števila osebnih in tovornih avtomobilov, ampak zaradi kmetov, ki imajo iz leta v leto več strojev na bencinski pogon. Odkar so iz Domžal potegnili asfalt do Moravč, pa prihaja v te kraje tudi vse več turistov z lastnimi vozili.

Slovenija v prihodnosti

Živeti danes pomeni tudi misliti na jutrišnji dan. To velja tako za posameznike kot za širše skupnosti. Taka skupnost pa je tudi narod in v tem sestavku se bomo skušali na kratko dotakniti vprašanja, kako bomo v Sloveniji živeli leta 2000, koliko nas bo takrat, kateri predeli bodo najbolj naseljeni, s kakšnimi dejavnostmi si bodo ljudje služili kruh, kako bodo med seboj povezani, kako bodo stanovali itd. Skušali bomo pogledati, kaj vse bi bilo treba postoriti, da bi do konca tega tisočletja dosegli v posameznih dejavnostih stanje, kakršnega si želimo in kakršnega načrtujemo.

Vprašanje, kako bomo živeli v Sloveniji okrog leta 2000, je kajpak preobsežno, da bi nanj lahko odgovorili v nekaj vrsticah. Razen tega bi bilo tudi nekoliko neresno, ko bi nizali predvidevanja o stvareh, za katere danes še nimamo ali ne moremo imeti dovolj trdnih podatkov. Izognili se bomo tedaj tovrstnim ugibanjem in se bomo naslonili na enega tistih dolgoročnih načrtov, katerega zasnovo imamo že danes v veliki meri izdelano, na urbani sistem Socialistične republike Slovenije. Splošno zasnovo tega sistema so na podlagi različnih študij pripravili dr. Vladimir Kokole z Urbanističnega inštituta Slovenije, prof. dr. Igor Vrišer, prodekan Filozofske fakultete v Ljubljani in dipl. oec. Vinko Mlakar, svetovalec direktorja Biroja za regionalno prostorsko planiranje. Pri tej zasnovi so upoštevali tudi ugotovitve, ki so prišle na dan lansko leto med javno razpravo o teh vprašanjih.

Vpogled v načrte in predvidevanja, kakšen urbani sistem naj bi v naši republiki razvili do l. 2000, nam sicer ne more nuditi celostne podobe našega življenja v prihodnosti. Kljub temu pa iz njega lahko v glavnem razberemo, kod bo živelo več in kod manj prebivalstva, s čim se bo preživljalo in kako bo med sabo povezano.

Načrt, ki temelji na dolgoročnem razvoju

Zasnova urbanega sistema Slovenije temelji na dolgoročnem družbenem razvoju naše republike. Zato mora upoštevati čim bolj ugodno rast našega gospodarstva in visoko stopnjo zaposlitve prebivalstva, kot tudi težnje, da bi odpravili socialne neenakosti ter neenakosti med razvitimi in nerazvitimi predeli. Obenem pa mora tudi odpraviti razlike med mestom in vasjo in to v tem smislu, da bi tako prebivalci mest kot vaščani imeli enake možnosti zaposlo-

vanja, oskrbe, šolanja, zdravstvene pomoči itd.

Mimo vsega tega pa je bilo potrebno upoštevati še današnjo osredotočenost prebivalstva okrog posameznih večjih ali manjših središč ter predvidevanja, za koliko bo njegovo število naraslo.

Danes ima Slovenija 1.725.100 prebivalcev. Večina teh živi na deželi, v mestih samo manj kot pol milijona, kar je okrog 39 odstotkov. Toda kljub temu je po drugi strani kmečkega prebivalstva samo za eno četrtino, kar pomeni, da tri četrtine prebivalstva Slovenije ne živi od kmetovanja, četudi v veliki meri biva na deželi. To obenem pomeni, da mnogi stanujejo na vasi in se vozijo v mesto na delo, in pri urbanem načrtovanju je zelo pomembno upoštevati tudi to. Prav tako pa je potrebno upoštevati tudi tiste predele, kjer ni v bližini možnosti za zaposlovanje, in predvidevati tudi potrebne prometne poti za zveze med okoljem in središčem.

Slovenija leta 2000 — 2,3 milijona prebivalcev

Načrt urbanega razvoja Slovenije, o katerem so razpravljali lansko leto, je prinašal tri različice razporeditve mest in okolice v prihodnosti. O različici, ki je vzbudila največ pozornosti in odobravanja, bomo zapisali nekaj besed več.

Po tej različici bi bilo v Sloveniji deset do trinajst pomembnejših središč. Prebivalstvo, ki ga bo okrog leta 2000 okrog 2.300.000, bi bilo v največji meri osredotočeno okrog Ljubljane, ki bi štela okrog 380 tisoč prebivalcev. Drugo največje središče bi predstavljal Maribor z 270, tretje pa Celje s 120 tisoč preb., pomembnejša središča pa bi bila še Novo mesto z 90, Kranj in Nova Gorica s po 50, Murska Sobota z okrog 40 tisoč prebivalcev itd. V mestih bi tedaj živelo že 56 odstotkov

vsega prebivalstva, v urbaniziranih predelih v širšem smislu pa bi živele kar tri četrtine vseh prebivalcev naše republike. Deset do trinajst pomembnejših središč pa pomeni hkrati tudi najbolj enakomerno razporeditev prebivalstva po celotnem področju Slovenije. S tem bi onemogočili, da bi se posamezna področja izpraznila, kar je pomembno tudi z narodnostnega vidika. Hkrati pa ta različica nudi tudi največ možnosti gospodarskega in kulturnega napredka nekaterih tistih predelov, ki so slabo razviti.

Sleherno od teh središč pa po načrtu predstavlja skupaj s svojim okoljem zaključeno regijo z vso potrebno gospodarsko osnovo in kulturno-prosvetnimi, zdravstvenimi in drugimi ustanovami. Za spodnjo mejo velikosti teh središč so vzeli število 50.000 prebivalcev, ki bi jih v nekaterih primerih štelo več sosednjih mest skupaj. Poleg že omenjenih gospodarskih zmogljivosti naj bi sleherna regija premogla tudi skupek srednjih šol, javno študijsko knjižnico, amatersko ali polpoklicno gledališče, lokalni časopis, specializirane trgovine, športne naprave vseh vrst, turistično agencijo, lastno kreditno banko, bolnišnico s specializiranimi oddelki itd. To so kajpada nekakšni minimalni pogoji za primerno funkcioniranje tovrstnega policentričnega urbanega sistema. Večja mesta, zlasti Ljubljana in Maribor pa bi igrala pomembnejšo vlogo središč več regijev.

Zaposlitev in stanovanje

Kmečkega prebivalstva je že zdaj sorazmerno malo, okrog leta 2000 pa se bo s kmetijstvom — računajo — ukvarjalo samo še za 10 odstotkov aktivnega prebivalstva. Zato je že danes potrebno imeti v mislih vprašanje zaposlovanja v drugih dejavnostih. Predvidevajo, da bo do takrat potrebno imeti v industriji okrog 274 tisoč, v t.i. terciarno-kvartarnih dejavnostih (trgovina, gostinstvo, turizem, obrt, šolstvo, zdravstvo itd.) pa kar 542 tisoč delovnih mest. Industrija jih bo morala imeti največ v ljubljanski, novomeški, mariborski in celjski, druge dejavnosti pa poleg ljubljanske v celjski, koprski, mariborski in novomeški regiji.

Neposredno v zvezi s takšnimi predvidevanji in načrti pa je tudi stanovanjsko vprašanje. Danes je stanovanj v mestih še veliko premalo, zlasti tam, kjer je bil priliv prebivalstva največji. Ker računamo na občutno povišanje števila le-tega, mo-

Stanovanjski bloki, ki že dolgo preraščajo stare stavbe nekdanjih Trbovelj. Foto: Janez Zrnc

ramo tedaj predvidevati tudi potrebo po hitrejši stanovanjski izgradnji. Medtem ko imamo danes okrog 490 tisoč stanovanj, od tega v mestih 210 tisoč, jih bomo takrat potrebovali več kot 770 tisoč, od tega v mestih kar čez 570 tisoč. To po eni strani sicer pomeni, da bomo na deželi potrebovali okrog 83 tisoč stanovanj manj kot danes, toda po drugi strani kaže, da jih bo v mestih potrebnih 380 tisoč novih. Pri tem pa niti nismo upoštevali nadomestitve iztrošenih niti popravila in rekonstrukcije dotrajanih stanovanj itd. V prihodnjih treh desetletjih nas torej tudi na tem področju čakajo velike naloge, še zlasti če si bomo tudi prizadevali izboljšati stanovanjski standard ter povečati stanovanjsko kvadraturu na posameznega prebivalca na 20 do 25 kvadratnih metrov.

Slovenija bo povezana s hitrimi cestami

V zvezi z razvojem življenja tako republike kot celote kakor tudi posameznih regij pa je še vrsta drugih vprašanj, ki jih

bo v bližnji prihodnosti še potrebno rešiti. V prvi vrsti bi med temi lahko omenili zlasti prometno povezanost vseh področij — regij Slovenije med seboj, kakor tudi povezanost znotraj posameznih regij. Različica urbanega sistema, ki so bili z njo doslej najbolj zadovoljni, med drugim tudi predlaga takšno regionalno razporeditev prebivalstva, po kateri nobeno naselje ne bi bilo od svojega središča oddaljeno več kot 50 kilometrov. Redke izjeme bi bila nekatera naselja na Primorskem in Kočevskem. S tem bi bile hkrati dane vse možnosti za dobro preskrbo celotnega prebivalstva Slovenije, kot tudi največje možnosti zaposlovanja ljudi v najbližji oddaljenosti od doma. Za povezanost posameznih regionalnih središč ali regij pa bi skrbela zlasti hitre ceste, ki bi tekale po tistih prometnih smereh, ki so se že doslej izkazale za najbolj ustrezne. Potemtakem bi s to različico prišlo tudi glede gradnje primernih prometnih poti, cestnih ali železniških, do najmanj novosti. Razvoj cest in železnic bi tedaj še vnaprej šel po že začrtani smeri.

O prometu, kakršen bi bil tja do leta 2000, pa lahko zapišemo še to, da je pričakovati še večjo motorizacijo. S tem bodo po eni strani stala naša mesta v prihodnosti tudi pred vprašanjem parkirnih prostorov, obvoznik mimo mest ipd., po drugi strani pa to zahteva v veliki meri čimvečjo izgradnjo novih cest, saj je sedanji cestni fond še dokaj šibak.

Urbani sistem je temelj za osnivanje organizirane urbane politike. Z njim so neposredno v zvezi zasnove prometnega, energetskega in vodnogospodarskega omrežja na eni ter razporeditve posameznih gospodarskih kapacitet po drugi strani. Splošni pogoji za življenje — voda, prehrana, energija itd. — so v neposredni zvezi z možnostjo za zaslužek, hkrati pa tudi z drugimi — kulturno-prosvetnimi, zdravstvenimi itd. — pogoji. Prihodnosti celotnega območja republike si tedaj ni mogoče predstavljati razdeljeno po točkah, marveč samo kot skupek navedenih okoliščin. Slovenija o tem, kako bo živela v prihodnje, razmišlja že danes. Pričakujemo, da bo najbolj ustrezna oblika urbanega načrta naše republike sprejeta že v kratkem.

Tak je pogled na današnji Lemberg od cerkvice sv. Pankracija

Cerkvica sv. Pankracija

Janez Zrnec

Pod zaščito sedmih gradov

Razmočena in z umazanimi lužami posuta cesta se je leno vlekla med zasneženimi štajerskimi griči. Žive duše ni bilo nikjer, le sivo nebo je viselo nizko nad spečo zemljo. Kmalu se je izza ovinka prikazal moj cilj, vasica Lemberg pri Šmarju, tiha in zapuščena,

kot bi v njej ne živel nihče več. Pa vendar kraj še živi, čeprav o časih, ko sta se cedila mleko in med, ni več mnogo sledov. Le še mogočna cerkev in kaj gosposkih hiš z odpadajočim ometom. Namesto mleka in medu pa se cedijo po cesti luže in blato. Časi, ko so sosedje že ob samem imenu kraja pozeleneli od zvesti, so že daleč nazaj.

Vrnimo se za osem sto let

Pisalo se je leto Gospodovo 1244. Pred županovo hišo je skočil s konja gosposki sel, vojaki, ki so ga spremljali, pa so se razšli po bližnjih krčmah. Kmalu zatem je stekel iz hiše županov hlapec klicat vplivne, bogate vaščane. »Poglejte, uspeli smo«, je veselo dejal župan, ko so se zbrali v njegovi hiši, »od samega cesarja je prišlo pisanje, da nismo več vas ampak trg z vsemi pravicami. Zdaj nisem več samo župan, ampak trški glavar.« In gospod glavar so takoj zapovedali slavlje, ki je trajalo nekaj dni. Gospodi, ki je z griča, izza mogočnih zidov, gledala na svoje podložnike, novo imenovanje ni bilo všeč. Ampak cesar je cesar, proti njemu se ne da. Novopečeni tržani pa so se znebili gospodstva vi-tezov, tlake in desetine. Sele takrat so svobodno zaživeali.

Za Lemberg bi res ne mogli reči, da živi od stare slave. Večina prebivalcev si je poiskala delo drugod...

Križišče takrat zelo pomembnih cest proti Poljčanam, Mestinju in Rogatcu, je kraju dalo še večjo gospodarsko veljavo, saj so tu trgovci - tovarniki spravljali blago in denar ter prenočevali. V trgu je bilo tudi vse več obrtnikov, največ lončarjev, ki so prodajali svojo robo na sejmi, najbogatejši pa so bili usnarji, ki so pri gradnji nove farne cerkve največ prispevali in jo poimenovali po svojem zaščitniku, sv. Miklavžu. Seveda pa so bili največji dohodek kraja prav mešetarški posli velikega obsega, ko so tržani prekupčevali z raznim blagom in pa seveda sejmi, kamor so gonili živino od blizu in daleč. Ti sejmi so bili vsak četrtek, poleg tega so imeli tržani pravico še do šestih dodatnih sejmov na leto. Če povemo, da se je na takem sejmu zbralo tudi do poldrugi tisoč živine, se nam zdi razumljivo, odkod toliko denarja; prodajalci so morali plačevati trgu pristojbino. Ti sejmi so se ohranili do tega stoletja in še 1924. leta občina ni pobirala nikakih davkov, ker so vse potrebe krili z dohodki od sejmov. No, na račun iznajdljivosti in podjetnosti tržanov, so nastale razne zbadljivke, kako so vlekli Lemberžani bika na cerkveni stolp, da bi popasel travo, ki je rasla v žlebu in druge. Verjetno je pisatelj Milčinski prav v Lembergu dobil snov za svoje zgodbe o Butalcih, saj se natanko skladajo s tistimi iz ljudskega izročila. Lemberžanom pa so bile takrat kaj malo mar. Glavno, da so bile skrinje in mošnje polne.

Za vsak slučaj tudi glavo preč

Župan pa, ki se je prelevil v trškega glavarja, ni hotel več uradovati kar doma, kot je bila takrat navada županov. Napraviti je

so ga pripojili Šmarju pri Jelšah. Danes se življenje v vas spet vrača. Ljudje hodijo delat v Štore, Celje, Rogaško Slatino in Smarje, pa so si doma popravili domove. Od nekdanjih mogočnih obrtnikov je ostal le en lončar, ki je sicer v službi in mu je lončarstvo le še popoldanski konjiček. Tudi s trgovino je konec, saj so se vse novejšje poti Lembergu izognile.

Grad, o katerem skoraj ni sledu

Na strmem holmu, tik nad vasjo, stoji cerkvica sv. Pankracija, ki se omenja že leta 1262. Slabih sto let pozneje so jo žički kartuzijanci, ki so imeli v okolici velika posestva, razširili in je služila kot grajska kapela, v katero so pokopavali graščake. Dandanašnji je kapela hudo zapuščena, okna so zabita z deskami, vendar ne toliko, da se ne bi dalo pogledati v notranjost, ki je tudi hudo opustošena, saj lahko v nekem starem časopisu zasledimo, da so v cerkev vlomili in pokradli precej kipov in fragmentov. Tatove so izsledili in ukradene dragocenosti vrnili in so spravljene v nekem župnišču. Vendar škoda, ki je nastala z opustošenjem takega kulturnozgodovinskega spomenika, ni namestljiva.

Skušal sem priti v cerkev, vendar se to ni dalo drugje, kot skozi majhno okence skoraj v tleh. Spodaj je bila obokana klet z ostanki razbitih krst in razmetanimi kostmi, grobnica vitezov, kamor so kasneje pokopavali tudi župnike. Baje so že pred vojno vanjo vdrli otroci in kosti razmetali.

In kje je slaven grad? Zgodovina ga omenja še malo pred začetkom našega tisočletja, ko so bili njegovi lastniki gospodje Seliški.

Zimska tišina v Lembergu

Kje so ostanki nekdanjega trškega bogastva?

bilo treba poslopje, rotovž imenovano, kot so jih imeli v mestih. Trg je dobil svoj grb, jagnje z dvignjeno nogo. Od tod verjetno izvira ime kraja ali pa so jagnje izbrali zaradi imena. Malo kasneje je v rotovž prišel tudi trški sodnik, ki je imel pravico obsoditi tudi na odsekanje glave. Simbol sodniške pravice in trške veljave je bila roka z mečem, ki je štrlela iz poslopja. In pravijo, da je bil ta meč iz čistega zlata. Lemberžani bi ne bili iznajdljivi, če tega meča ne bi nekdo ukradel in, da tatvine ne bi takoj opazili, ga je zamenjal z bogato pozlačenim. Kasneje si je tudi tega nekdo »sposodil« in ga prodal graškemu muzeju, roka pa je poslej držala navaden lesen meč. Dandanašnji rotovž še stoji, je pa v izredno slabem stanju. Tudi od meča in roke, je še ostal lesen štrcelj, ki naj bi bil roka do zapestja. Pa tudi ta bo kmalu odpadel in morda končal v kaki peči.

Kaj je uničilo nekdanji Lemberg? Pravijo, da je začel hirati v tem stoletju, kmalu potem, ko se je razmahnila industrija in uničila leberske obrtnike, glavni udarec pa je doživel, ko so ukinili sejme. Po vojni je bil še nekaj let sedež občine, potem pa

Potem je pogosto menjaval lastnike od ptujskih do celjskih grofov. Turkom je dobro kljuboval, a so ga 1496. leta razrušili. Obnavljali ga niso več, na njem je zagospodaril zob časa.

Podal sem se na pusti holm nad cerkvijo. Nikjer ni bilo sledov in sem mislil, da sem se v holmu, ki jih je tam mnogo, zmotil. Pa ne, kajti v samem vrhu zija luknja, kjer so domačini kopali in iskali zaklad, dokler nestrokovnega kopanja niso prepovedali iz celjskega muzeja. Če je v holmu skrit zaklad izginulega gradu, se ne ve. Verjetno pa bo vsak, ki bo tam kaj takega iskal, delal zaman. Le najdišče raznih srednjeveških predmetov bo zelo bogato.

Pravijo, da je po okoliških hribih stalo še šest takih gradov. Tudi sledovi okopov se še vidijo. A vsaj nad zemljo ni ostal kamen na kamnu.

Žužemberški motiv ki se od vojne sem ni spremenil: razrušen grad, v ozadju pa pogorela cerkev, ki čaka obnove.

Ali umirajo tudi suhokranjske domačije?

Koliko časa boš še pomagal na kmetiji? Ali bo tudi tebe zvabilo v svet?

Andrej Triler

Res suha Suha krajina

Suha krajina ni suha le zato, ker na tej kraški planoti, polni vrtač in uval, skoraj ni tekoče vode. Le Krka se preliva čez sigaste pragove globoko v koritasti strugi in to pokrajino, daleč stran od komunikacij in večjih središč, razdvaja in druži obenem v dva dela, zahodnega in vzhodnega. Suha je Suha krajina tudi v prenešenem pomenu besede: kmetijstvo, na katerega so bili do nedavna skoraj povsem naveza-

ni, daje skromne pridelke. Težave so s cestami, z elektriko, do šole je včasih tudi ure in ure daleč, vrsta vasi je brez tekoče vode in tudi brez stvarnejših izgledov, da bi vodovod stegnil svoje cevi v te kraje, živine v hlevih je vse manj, hiše in gospodarska poslopja so v oddaljenih vaseh najpogosteje v obupnem stanju, njive se spreminjajo v pušče... Le vina je dovolj. Smarnice pravzaprav, ki iz dneva v dan

skuša utapljati strah pred revščino, v resnici pa stisko ljudi le še pogloblja in jo z mladimi prenaša v prihodnost. Dokler sploh ni bilo industrije, so se ljudje izseljevali — pred vojno v Ameriko, po vojni pa na delo v Nemčijo, da v nekaj letih garanja in zategovanja pasu prihranijo za obnovo hiše, za novo hišo, za avto, za motorno kosilnico, morda za traktor. Število ljudi se je v nekdanji občini Ambros v 60 letih do druge svetovne vojne zmanjšalo za več kot sedem odstotkov. V Ameriko jih je odšlo največ v letih gospodarske krize, vendar je bila draga pot do tja. Šli so lahko le tisti, ki so si dovolj prihranili za vozovnico, največ pa je bilo takih, katerim so dolarje za pot poslali sorodniki, ki so že bili onkraj velike luže. Kljub temu pa v Suhi krajini skoraj ni hiše, ki ne bi imela sorodnika v Ameriki.

Pred vojno trg, zdaj vas

V Žužemberku, središču Suhe krajine (domačini pravijo, da je ime popačenka od »zožen breg«), je bilo pred dobrimi sto leti (1869. leta) 920 prebivalcev, pred desetimi leti pa le 601. Svojo nekdanjo vlogo je ta kraj izgubil potem, ko je cesta (za njim pa še železnica) proti Novemu mestu stekla po Temeniški dolini. Pred vojno je bil Žužemberk trg, menda zelo živahen, tam

Ni vse »suho«: tudi Suho krajino je zajela splošna avtomobilska mrzlica in tudi tod grade nove hiše.

je bila sodnija, davkarija, vrsta trgovin in obrtnikov. Tržani so se šli jaro gospodo v malem, kmetje so životarili. Domačini so zato danes skoraj hudi, ker kraju ne priznajo statusa mesta. Žužemberk je še vedno vas z dvema gostilnama, nekaj trgovinami, kmetijsko zadrugo, krajevnim uradom, postajo milice, pošto, z med vojno porušenim in zdaj že delno restavriranim starim gradom Turjačanov, s požgano cerkvijo, katere ruševine so zaščitene, s spomenikom borcem NOB in žrtvam fašizma... Pa z Iskrino tovarno keramičnih kondenzatorjev (lani so zanjo zgradili novo poslopje, kamor se bodo menda kmalu preselili), v kateri je zaposlenih nekaj čez 400 ljudi in ki je kraju prinesla precejšen napredek. V Žužemberku zdaj delavci zidajo nove hiše, celo nekaj stanovanjskih blokov so že postavili. Lanski popis je naštel že 745 prebivalcev, torej 144 več kot pred desetimi leti.

Kmet in delavec hkrati

Nekaj ljudi se je zaposlilo tudi zunaj Suhe krajine. Že desetletja ali več se vozijo na delo v ljubljanski Litostroju (ki je prišel sem po delavce, ki jih je potreboval) ali v Novo mesto (IMV in drugam). Eden od starih vozačev, 44-letni Anton Košiček, ki dela v Litostroju že 11 let, mi je ob steklenici piva in s precej bolečine v srcu pripovedoval svojo zgodbo:

»Oče in mati sta bila stara 40 let, ko sem ju izgubil. Med vojno je bilo to, štiriinštiridesetega. Nemške bombe so porušile hišo, mati je umrla, zasuta pod pečjo v hiši. Vse je šlo narobe, dolgo si nisem opomogel. Sestra je po vojni naredila samomor, mlajši brat je pobegnil v tujino, ne vem, kje je, ne vem, če je še živ. Poročil sem se, imam že tri otroke; hčerka je

poročena, njen mož je učitelj v Ajdovcu, starejši sin je ključavničar v Litostroju, mlajši (16 let) je še doma. S konjem vred imam šest glav živine, vendar doma dela največ žena. Jaz sem že 11 let v Litostroju, radi me imajo, že uro sem dobil za nagrado. Vsak dan vstanem ob štirih zjutraj in grem na avtobus, popoldne ob štirih pa se vrnem domov. Ženi prinesem vsak mesec 100 ali 110 jurjev, ostalo je zame. Dobro se imam zdaj, res. Obnovil sem porušeno hišo, jo prodal, naredil novo, obnovil kozolec in hlev, lačni nismo, kupil sem tudi motorno kosilnico in tudi avto bo še prišel na vrsto. Če bo šlo tako naprej, kot gre danes, se nimam kaj pritoževati. Žena je pridna, skrbi za kmetijo in za davke, jaz pa za službo. Ne gre drugače. Tu pri nas, na naši zemlji, ki je je malo in skopo rodi, moraš biti kmet in delavec hkrati, če hočeš shajati. Če ne bi delal v Litostroju, ne bi bilo kosilnice pri hiši in še marsičesa ne. Čisti kmetje težko shajajo, zato kmetije po vaseh propadajo. Stari ostajajo, mladi odhajajo...«

Za vodovod še ni bilo denarja

Dobrih devet let je tega, odkar sem bil prvič v Gradencu, vasici, ki je od Žužemberka oddaljena približno uro hoda. Gradenska gora se onstran Krke vzpenja v zaraščeno bukovo hosto, na drugi, prisojni strani pa so jo poselili vinogradi. Tam je doma šmarnica. Pravijo, da je vseh parcel vinogradov natanko toliko kot dni v letu: 365. Takrat sem bil tam več dni gost upokojenca Jaka Bogataja, ki je sicer doma iz Radeč pri Zidanem mostu, a je tu kupil staro bajto, se oženil z domačinko Anico in postavil novo hišo. V miru živi tam, obdeluje vinograd, vsak teden nekajkrat jo še vedno korajžno mahne v Žu-

žemberk, sicer pa ima največ zaslug, da je Gradenc dobil elektriko. S pripravami so začeli že leta 1952, luč pa je posvetila šele deset let pozneje, 28. aprila 1962. Ta dan ljudje še zdaj pomnijo, čeprav vsi elektrike še zdaj nimajo v hišah.

Takrat, pred devetimi leti, so mislili tudi na vodovod. Nad vaško cerkvico je v pomočju Gradenske gore studenec, ki bi ga zajezili, voda je bila že pregledana, dobra je, sama bi tekla po ceveh v korito sredi

Žalostno je uprt pogled suhokranjskega domačina. Osamljenost?

Veseli žužemberški šolarji pa na smučanje...

vasi... Pa ljudje niso bili za to, preveč stane, raje imajo svoje kapnice, ki ob suši usahnejo, vodo je treba nositi od studenca ali pa iti — za živino — ponjo zelo v Krko, dobro uro daleč!

Umetna juha iz Amerike

Ko sem bil zdaj spet v Gradencu, v Lipju, Hinjah in drugih manjših vasicah tega dela Suhe krajine, nisem opazil posebnega napredka. Nekaj več radijskih sprejemnikov je res v Gradencu (pred devetimi leti sta bila le dva), televizor imajo le pri Bogatajevih, dva kmeta sta si kupila motorni kosilnici, traktorja ni nobenega, mladih je doma vse manj, vse več zemlje je neobdelane, nekatere hiše so prazne ali pa v kratkem bodo. V Gradencu je bilo včasih zelo razvito pitanje volov in prašičev, zdaj še tega skoraj ni več.

Spomini na predvojne izseljence v Ameriko so še danes živi. »Umetno juho smo prvič jedli leta 1950,« so mi povedali pri Bernadu. Gospodarjeva sestrična jo je poslala iz Amerike. »Imel sem pljučnico in drugega nisem mogel jesti, le juho,« je povedal gospodar. Od tistikrat so večkrat kupili argo juho, vsi so jo imeli zelo radi.

Kajževa mama iz Velikega Lipja ima sorodstvo (sestrično) v Miljah pri Kranju. »Moja teta je bila tam,« je povedala. »Doma je bila v Gradencu pri Žnidarjevih, potem pa je odšla v Ameriko, se tam poročila in ko sta se z možem vrnila, sta kupila v Miljah leseno hišo, jo podrla in naredila novo; tam je zdaj gostilna.«

Pet ali šest let je pošiljal dolarje

Zanimiva in značilna je zgodba Marije Kic, po domače Martinove iz Gradenca. Pripovedovala mi jo je — v skoraj telegrafskem stilu:

»Moj stari oče je bil Kajžarjev iz Gradenca; 84 let je bil star, ko je umrl. Bilo je to leta 1907, ko je bilo meni 5 let. Stari oče je bil prej kupil zidanico tu v Gradencu, jo predelal v bajtico, v hišo, kjer smo živeli. Trta je tu dobro rodila in z vinom se je preživiljal. Stari oče se je bil oženil z Muhčevo iz Zalisca in moja mama Marija je bila njegova edina hčerka. Jaz sem njena nezakonska hči. Oče moj je bil Bidlov iz Gradenca. Šel je v Ameriko, pet ali šest let je pošiljal meni in mami dolarje, potem je v Ameriki umrl. Mama je umrla leta 1932, stara 52 let. Jaz sem leta 1922 odšla v Ljubljano, se tam poročila, mož je bil nosač na postaji...« Hišica v Gradencu, nekdanja zidanica, je ostala prazna; le občasno, za vikend, je naseljena.

Del Suhe krajine, tiste najbolj odmaknjene, živi skoraj le še v spominih.

Zima Vrščajeva v pogovoru s pisateljem Toneom Seliškarjem in Milanom Medveškom. Zdaj sta oba že pokojna.

Življenjski jubilej Zime Vrščajeve

Dolgoletna vodilna sodelavka Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva je 15. januarja praznovala šestdesetletnico. Rojena je bila v zavedni slovenski družini v Trstu in je v Ljubljani diplomirala na filozofski fakulteti. Pred vojno je bila profesorica. Leta 1941 se je vključila v narodno osvobodilno gibanje. Po vojni je bila med drugim urednica Naše žene, Cicibana, revije Otrok in družina, bila je zvezna poslanka, članica glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije itd. Zlasti pa je pomembno njeno delo za izseljence, kjer je bila med prvimi v Sloveniji, ki je vzpostavljala stike med izseljenskimi društvi in organizacijami in Slovenijo ter z govori in članki v časopisju opozarjala našo javnost na problematiko s tega področja. Pri Slovenski izseljenski matici je sodelovala od prvih let njene ustanovitve. Vrsto let je bila podpredsednica, od leta 1964 do upokojitve leta 1968 pa predsednica Matice. Sodelovala je tudi v rednem odboru matičnih publikacij in bila v letih 1958—69 glavna urednica Slovenskega izseljenskega koledarja, od leta 1961 do 1968 pa tudi glavna urednica revije Rodna gruda. Leta 1952 je obiskala ameriške Slovence in se udeležila konvencije Progressivnih Slovenk. Večkrat je tudi obiskala naše rojake v evropskih naselbinah.

Zima Vrščajeva se uspešno udeležuje tudi na književnem področju. Posebej rada piše

zgodbe za otroke, ki govore o dogodkih med narodnoosvobodilno borbo. Za radijsko igro »V odmoru pod kostanjem« je prejela lani nagrado Vstaje slovenskega naroda. Za svoje delo med vojno in po vojni je bila večkrat odlikovana in je tudi nosilka Partizanske spomenice 1941. Tovarišici Zimi Vrščajevi toplo čestitamo ob njenem življenjskem jubileju in se ji v imenu Matice in imenu naših rojakov po svetu zahvaljujemo za vsa njena dolgoletna uspešna prizadevanja pri iskanju in krepitvi vezi med našimi izseljenci in domovino.

Naša konfekcija na tujih tržiščih

Naša konfekcijska in trikotažna industrija se vse bolj uveljavlja tudi na zahodnoevropskih trgih. Proizvajalci naše težke in lahke konfekcije, predvsem pa še proizvajalci moških srajc se konkurenčno vključujejo na tržišču v Angliji in drugod. Pri proizvajalcih moških srajc moramo omeniti, da jim je uspelo na zunanje trge prodreti z izdelki, narejenimi iz tkanin, katere dobavljajo domače tovarne. Predstavniki naših konfekcijskih tovarn sklepajo vedno več srednjeročnih in tudi dolgoročnih dogovorov za sodelovanje s tujimi partnerji. Pri tem dostikrat ne gre le za proizvodnjo velikih količin konfekcije za potrebe inozemskih partnerjev, temveč le-ti svoje sodelovanje pri proizvodnji podpro tudi z vlaganjem svojega kapitala v obliki strojev in strojne opreme, da tako modernizirane tovarne lahko zadovoljijo potrebe tujih kupcev.

Velikokrat se primeri, da konfekcijska industrija ne zmore sprejeti naročil kupcev z znanih velikih tržišč, kot so na primer ZDA in Sovjetska zveza. Tu gre seveda za ogromne količine modnih in drugih oblačil, ki bi jih bilo treba izdelati in dobaviti v določenih rokih, kar bi težko uspelo našim največjim tovarnam pa čeprav bi se združilo več največjih jugoslovanskih proizvajalcev. Strokovnjaki pa kljub temu menijo, da bi kar precej inozemskih naročnikov lahko zadovoljili, če bi v takšnih primerih sodelovalo več velikih slovenskih in v nekaterih primerih tudi ostalih jugoslovanskih konfekcijskih hiš.

Z »Adrio« prek Oceana

Matično letališče letal Inex-Adria Airways
je na Brniku

Vse kaže, da bo letošnji obisk naših rojakov iz Združenih držav Amerike in Kanade spet prinesel zanimivo posebnost — uresničila se bo namreč njihova želja, da bodo prek Oceana leteli s slovenskim letalom. Pred nekaj dnevi smo se oglasili na sedežu slovenske letalske družbe »Inex-Adria aviopromet« v Ljubljani in povprašali, kako je z nabavo velikega prekoceanskega letala, o katerem je bilo precej govora že v prejšnjem letu.

Odgovorili so nam, da so veliko letalo DC-8, ki sprejme 180 potnikov, že kupili, prejeli pa ga bodo v letošnjem aprilu! Predstavnik te letalske družbe je že obiskal vse potovalne agencije v ZDA in Kanadi, prek katerih potujejo naši rojaki v domovino, ter se z njimi dogovoril, da bo večino čarterskih poletov v tem letu prevzela družba Inex-Adria.

Številni naši rojaki v ZDA in Kanadi so bili lani nezadovoljni s potovanji v domovino prav zaradi velikih zamud, ki so jih imela letala, pa tudi zaradi neprijaznih stewardes, neprimerne hrane in podobno. Zato smo povprašali,

kako bodo to uredili pri »Adrii«, kot včasih na kratko imenujemo to družbo. Zatrdili so nam, da se bodo pri prevozi naših izseljencev iz ZDA in Kanade še posebej potrudili. Glede točnosti ta letalska družba slovi že vse od svoje ustanovitve, glede postrežbe so doslej prejeli same pohvale. Vse njihove stewardese so Slovenke, govorijo seveda tudi angleško, glede njihove prijaznosti in ustrežljivosti pa so nam zatrdili, da smo lahko brez skrbi.

Letalska družba »Inex-Adria aviopromet« sodi danes v sam vrh evropskih čarterskih letalskih družb, ki jih ni malo. Po mednarodnih normah, ki ocenjujejo točnost, vzdržljivost in druge pomembne podrobnosti posamezne letalske družbe, je bila ljubljanska »Adria« lani med najvišje ocenjenimi. O tem je v avgustu 1971 pisala tudi znana nemška revija »Stern«, saj »Adriina« letala pripeljejo tudi zelo veliko zahodnonemških turistov v Jugoslavijo.

Danes ima »Inex-Adria aviopromet« 4 letala DC 9, eno letalo DC 6b, ki ga nameravajo v kratkem prodati, letos pa dobijo še eno letalo DC 9 ter že ome-

njeno letalo DC 8. Z novimi letali bodo med najmočnejšimi evropskimi letalskimi družbami tudi po zmogljivosti. In kako je z njihovimi posadkami? »Adriinim« letalom streže 14 kapitanov, 15 kopilotov in 64 stewardes.

V avgustu lani so letala »Inex-Adria« prepeljala milijontega potnika, letos računajo, da bodo prepeljali okrog 340.000 potnikov. Njihove zmogljivosti so se namreč z nabavo novih letal povečale za 65 odstotkov ali za 298 sedežev, kar bo zadoščalo za prihodnja leta in bodo lahko ustregli povpraševanju številnih domačih in tujih turistov.

Letos torej prek morja z domačim, slovenskim letalom!

Jože Prešeren

Primož Ramovš: na poti do ustvarjalnega vrhunca

Z vrtečega se magnetofonskega traku so vdrli v prostor predirni zvoki. Simfonični orkester RTV Ljubljana pod taktirko uglednega slovenskega dirigenta Sama Hubada je moral razviti pač vse svoje znanje in zmožnosti, da se je mogel približati izraznim zahtevam, ki jih je bila postavila predenj ta drzno samosvoja partitura. Skladba je terjala ostre disharmonije; muzikalne predstave, ki so tuje klasičnemu glasbenemu pojmovanju; zvočne učinke, katerih jezik se ne uklanja ritmičnim, melodičnim in skladnostnim zakonom, znanim iz pravil umetnostne preteklosti. Ta skladba, ki sem jo poslušal v polmraku radijskega studia, se je oblikovala zdaj v neblagoglasjih, napolnjenih s šumi,

Srečanja s slovenskimi ustvarjalci

udarci, bobnenji, ropoti, krikom podobnimi zvoki zdaj spet je tonila v srebrno tišino, se nanovo vzpenjala v rezkem kovinskem zvenu, ki je bil skoraj kot snop bleščeče polarne luči, se vračala v votlost, nemir, sunkovito razklanost in plat zvona, izzvenevala skozi menjačice se kadence hrupa in pokoja, skozi povsem različna sosledja, ki pa so vendar bila enako nabita z brezprizivno velelostjo.

»Simfonija« — portret skladateljeve osebnosti

Skoraj 17 minut, kolikor je trajala »Simfonija 68« Primoža Ramovša, mi je poteklo presenetljivo naglo; zdelo se mi je, kot da sem poslušal komaj polovico tega časa. Precej daljši je bil čas, ki sem si ga moral vzeti, da sem se iz-

vil izpod njenega neposrednega vtiska. Kar pa zadeva tisti trajni vpliv, ki ga ljudje nakladamo v svoja duševna skladišča ob slehernem pristnem umetniškem doživetju, mislim, da mi vpliv te Ramovševe kompozicije nikoli več ne bo povsem obledel.

Če sem bil odkritosrčen do sebe, sem sicer moral priznati, da mi takšna glasba ni povedala nič stvarnega; ničesar, kar bi v meni prebujalo, recimo, zaznave lepote v skladu s privajenimi in utrjenimi vzori o tem pojmu. Toda povedla me je v svet čiste misli, v vseobsežen svet skladateljeve duhovne obstojnosti; razdajala mi je zvest odsev njegove zavesti in podzavesti, po temeljnem zakonu umetništva pa tudi pregneten in osredotočen odsev sedanjega občečloveškega trenutka. Mar niso bila razglasja v skladbi vznemirljiv odtisk, mojega, tvojega, našega bivanja; podoba dramatičnih kriz, zgubljenosti, mraka in tesnobe, begotnih tavanj, dilem in tožbà vpričo njih, podoba živčnega strahu, groze, brezupa? A onstran križev, ki so nanje razpete vera, dobrot, ljubezen in predvsem drugim vest atomske dobe, onstran zgroženosti nad sodobnim svetom sovraštva, vojn, lastninskih strasti, blodnega umika v predmetnost in drugih ponižanj človečnosti, onstran drveče moderne apokalipse je Ramovševa muzika na hipe oživotvorjela tudi upanje; vrnitev k humanim idealom; razrešitve suma in dvoma; oživiljalo je zdaj burno, zdaj skoraj lično izpoved neke osebne in hkrati nadosebne religije.

Simfonijo 68 sem šel poslušat, da bi si ustvaril popolnejši portret skladatelja, ki sem ga bil nekaj dni pred tem obiskal. Spet enkrat se mi je potrdilo, da noben zunanji stik ne more ukrojit spoznanja o umetnikovi osebnosti tolikanj zanesljivo, kolikor ga more oblikovati srečanje z umotvorom, s samim prvinskim izrazom te osebnosti. Ne glede na to, da sem si pač razlagal skladbo po svoje in da svoje razumevne inačice ne bi hotel napuhnjeno istovetiti z umetnikovo pravo vsebino in težnjo menim, da mi je Simfonija 68 o Pri-

Primož Ramovš

možu Ramovšu vendarle povedala več kakor najin pomenek, pa naj je bil še toliko odprt, zanimiv in prijeten.

Protislovnost med glasbo in vnanjo podobo

Skoraj mi je bilo zdaj hudo verjeti, da je bil zložil to težko glasbo oni petdesetletnik mladeniškega videza. Ko me je bil sprejel v svojem delovnem okolju — v knjižnici Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kjer opravlja službo upravnika že več kot 20 let — sem se mahoma znašel sredi tople svetlobe. Tak soj je odžarjal ves Ramovšev nastop; širil se je od njegove drobne fantovske rasti; seval je z njegovega obraza, ki mu niti akcijsko prežeča bledica, niti pravilnost, niti hladna inteligenca oči, niti gosti, na kratko pristriženi sivi lasje niso mogli zastreti temeljnega dobročudja. Predvsem pa je gorkota plala iz Ramovševe drže, kretanje, besede. Kot kakšnemu dečku mu je sleherna udržanost prizadevala muke.

Za zunanjo urejenost in dostojanstvom, se mi je zdelo, se spočenjajo, tarejo in prekopicujejo v tem možu nemir, ustvarjalna vročica, včasih šegav smeh, slej ko prej pa v objem šireča se nežnost, katere sili se težko upre človek, še teže pa ženska.

Protislovnost med Ramovševo glasbo in učinkovanjem njegove vnanje podobne je bila razložljiva zgolj s pomočjo starega izkustva, da v naravi umetnika nasprotja niso samo mogoča, marveč da so vselej nujno prisotna in da prav iz njih pogosto nastaja višja nova resnica. »Učitelj in vzornik mi je bil veliki slovenski skladatelj Slavko Osterc,« je pripovedoval moj gostitelj. »Na Osterca me vežejo pedagoški, idejni in človeški spomini. V srce sem si bil zapisal njegov nauk, naj bo skladateljev pogled revolucionarno uprt v prihodnost. Osterc ni dovolil gledati nazaj, še zlasti ne trmasto. Umetnik mora sicer verjeti v izročilo in čvrsto stati v njem, toda iskati mora svoj lastni izraz in izpričati ustvarjalno iskrenost, kar zlasti pomeni, da mora govoriti v jeziku svojega časa. Muzik in vsak drugi pravi umetnik je podoben čebeli, ki zbira cvetno snov — resnico svojega časa — in jo sam v sebi presnovi v med.«

Vplivi tujih mojstrov

»Šelali ste se menda tudi v Italijo,« sem dejal.

»Da«, je odgovoril. »Mimo Osterca mi je bil vzornik Alfredo Casella, pianist in skladatelj. Dve leti sem delal pri njem v Rimu in moram reči, da mi je on podčrtal vsa Osterčeva in moja lastna spoznanja. Seveda sem bil pred tem že diplomiral iz kompozicije na Glasbeni akademiji v Ljubljani. Izmed svetovnih mojstrov sta takrat in pozneje najbolj vplivala name Stravinski in Bartok.«

»Zdaj vas uvrščajo med skrajne moderniste, pa tudi med najplodovitejše sodobne slovenske skladatelje.«

»Morda,« se je nasmejal Ramovš in si podjetno popravil očala. »Zložil sem res že več kot sto skladb.«

»Ali se lahko zve, s katerimi svojimi deli ste najbolj zadovoljni?«

»S svojim delom človek zlepa ne sme biti zadovoljen,« je dejal. »No, mislim, da je nekaj vreden »Koncert za violino, violo in orkester« iz začetka šestdesetih let. Potem je tu »Enneafonija« iz leta 1963. Med skladbami zadnjih let naj omenim »Nihanja« za flavto in ansambel, »Portret« za harfo in ansambel, »Nasprotja« za flavto in orkester ter najnovejšo »Simfonijo med klavirjem in orkestrom«.

»Kot slišim«, sem opomnil, »navajate samo bolj zadnja dela. In vendar komponirate že več kot 30 let...«

»To nikakor ni naključje,« je odgovoril. »Čeprav ne želim zapostavljati svojih mladostnih skladb, je vendar spet res, da je v mojem delu izza leta 1960 nastala velika prelomnica. Tisto leto sem bil gost na festivalu »Varšavska jesen«. Tam sem spoznal umetnost velikih poljskih mojstrov Lutoslawskega, Pendereckega, Serockega, Bairda... Moja snovanja, ki so se mnogim dotlej zdela novatorska, meni samemu pa so dostikrat zbužala nejevero, so vpričo tistega, kar sem v Varšavi poslušal, začela dobivati pomembno vrednostno potrdilo. Moje slutnje so bile pravilne. Moj razvoj, ki je šel iz zvokovno čistega klasicizma v ostrejše prijeme in disonance ter tako v izrazu kot v glasbenih sredstvih vse bolj zahajal v dramatični zvočni svet — ta moj razvoj se je izkazal kot utemeljen. Poljaki so me utrdili v tem prepričanju. Oni so znali združiti vse pozitivno. Rešili so probleme, dokazali obstojnost nove smeri, združili v tej novi muziki nemški racionalizem in slovansko dušo. Ne, to ni bil izpad posameznikov; zgodovina je že potrdila, da je tu šlo za organski odsev dobe, šlo je domala za rešitev svetovne glasbe iz nespoznanj in razvojne nemoči. Človeško in strokovno glasbeno sem se takrat dvignil.«

Ob tej pripovedi se je Ramovš vidno razvnel. Ko sem ga vprašal, katero njegovo delo nosi najvidnejši pečat tiste programske zasnove, ki ji je bil pravkar poklonil toliko zanosa, je imenoval Simfonijo 68. Le-ta da mu neka-ko pomeni ustvarjalni vrhunec: sintezo dolgoletnih iskanj, umetnostnega zorenja in pridobljenega znanja. Razen tega je bila izvedena vzorno in z velikan-skim orkestrskim aparatom. Navsezadnje premore tudi ugledno dolžino.

Moderna glasba in občinstvo

»Toda publika,« sem dejal, »občinstvo zunaj ožjega kulturnega kroga ne kaže posebnega navdušenja za resno glasbo, kakršno pišete vi in drugi modernisti; saj jih je menda v Sloveniji že kakih dvajset?«

»In kaj potem?« je bojevito vprašal Osterčev slednik. »To nas ne sme niti potreti, niti zmesti. Riniti moramo v potu svojega obraza. Razumeli nas bodo kdaj pozneje. Ali je bil Beethoven, ali je bil Wagner, ali je bil Schönberg ob svojem nastopu domač? Mislim celo, da je proces prilagajanja človeka sočasni umetnosti vse hitrejši, kajti radio in druga audio sredstva pomenijo tu veliko pomoč. Bolj kot izgovor »ne

vem« je dandanes grozljiv izgovor »nočem vedeti«. Kdor hoče sodelovati in se pustiti vleči naprej, mu sodobna umetnost ni dolgo neznanka. Pogubna je trmoglavost, pogubna je z dolgočasnost v sodobnem ozračju. Prvo pogosto podlegajo starejši ljudje, drugi se vdaja del mladine.«

»Toda, ali niste pozabili še enega hudega krivca,« sem vpadel Ramovšu v besedo. »Kaj pa šarlatanstvo?«

»Zares,« je odgovoril, »goljufi so povzročili veliko in težko popravljivo škodo. Toda mislim, da je šarlatanom in poskušalcem v glavnem že odklenkalo. Velik del občinstva se je že naučil ločiti zrno od plev. Ljudje sledijo tistim, ki odpirajo nov zvokovni svet; tistim, ki predstavljajo zvočnih polj poglobljajo, ne pa, da bi jih oblagali s kičem in plehkimi novotarijami. Mislim, da smo krizo prebrodili; da smo v Sloveniji na pravi poti h kakovosti.«

Otdod je pomenek s Primožem Ramovšem zavil na osebnejša pota. Kako živi. Kako združuje zahtevno službo v knjižnici s svojim skladateljskim delom. Dejal je, da je hvaležen svojemu pokojnemu očetu, slovitemu znanstveniku-jezikoslovcu, da ga je bil z modrim nasvetom pravilno usmeril. Oba ta dva svetova se mu vse zrelo življenje dopolnjujeta, saj, kakor že tvoriti čudovito kulturno sožitje, pomenita hkrati drug drugemu sprostitev. Prenekateri glasbeni uspeh da dolguje življenjskemu zadovoljstvu, ki mu ga poleg žene in treh pridnih otrok pripravlja od dne do dne tudi biblioteka. Ta nekoč revna matica se je močno razvila. Danes je s svojimi 170.000 knjigami in zvezki menda tretja največja knjižnica v Sloveniji.

Od Primoža Ramovša sem se poslovil s tiho mislijo, da sem srečal v njem osebnost, ki sodi prav v vrh današnjega ustvarjalnega slovenstva. Upam, da sem v pričujočem zapisu uspel to spoznanje vsaj skromno izraziti.

Zupanov spomin na Okroglem

Zupanov gradič na Okroglem pri Kranju, kjer je dan dom počitka Zveze slepih Jugoslavije

Okroglo je vasica, ki je Kranju skoraj pod nosom (po kolovozih in stezah ob Savi skozi Struževo je le slabo uro počasne hoje), hkrati pa tudi dovolj stran — in stran od glavne gorenjske ceste — da je še vedno ostala kmečka, čeprav se je nekaj novih hiš po vojni tudi že zrinilo med stare domačije. Stisnjena je ob rob najvišje terase nad savsko sotesko, ob rob zato, ker je bilo rodovitnega zemljišča nekdaž škoda za pozidavo. Dve kmetiji sta v zadnjih letih propadli, ker ni bilo naslednikov, ostalo pa jih je še deset; na vseh so konje že zamenjali traktorji. Ob Savi je do lanskega poletja občasno še ropotal mlin, zdaj pa je utihnil; mlinar je umrl. Zvonilo mu je v cerkvi sv. Magdalene, pokopali pa so ga v Naklem, kjer je fara, šola, trgovina, gostilna, zadruga, krajevni urad, cesta, avtobus... Na Okroglem ni bilo nikoli ne šole, ne trgovine in ne gostilne. Najbližje Savi pa se — kot orlovo gnezdo vrh visoke skale — spogleduje z nekaj več kot 800 metrov visokim Joštom in z Besnico pod njim, zanimiv gradič. Nad vhom vanj visi tabla z napisom »Dom počitka zveze slepih Jugoslavije na Okroglem«, desno od vrat pa je v steno vzdignjena plošča, na

kateri preberemo: »Tu je živel in umrl msgr. Tomo Zupan, prešernoslovec, prijatelj mladine in dobrotnik slepih.« Od leta 1952 uporabljajo slepi ta Zupanov gradič (domačini pravijo graščino, še pogosteje pa je slišati kar »pri Zupanu«) za svoj oddih. S prvimi junjskimi dnevi začno prihajati vsako leto, v drugi polovici septembra se poslovijo. Navadno ostanejo po tri tedne, ko jih zamenja druga skupina. Pridejo iz vse Jugoslavije, leto za letom prihajajo, da tu v miru preživijo svoj dopust. Skoraj vsi se že poznajo z Okroglanci, spoprijateljili so se z njimi. Okroglo bi bilo poleti brez slepih že kar dolgočasno, tako so se ljudje navadili na te »občasne vaščane«. Posedijo z njimi v nedeljskih popoldnevih v senci pred gradičem, popijejo kaj v bifeju, ki je v tem času odprt. Tudi obiskovalci iz Kranja in iz drugih okoliških krajev so se že kar navadili na sprehode do Okroglega.

Tomo Zupan je bil rojen leta 1839 v Smokuču na Gorenjskem, blizu Prešernove Vrbe. Njegova mati je bila Prešernova sestrična. Že v maturitetni nalogi v Ljubljani je obravnaval pesnika Franceta Prešerna, ki takrat še ni bil priznan pesnik. Ko je pozneje kot

duhovnik prišel službovat v Kranj (na gimnaziji je poučeval slovenščino in verouk), je z vso vnemo začel »nabirati Prešerna«. Nabral je ogromno dragocenega gradiva, ki je služilo kot osnova mnogim prešernoslovcem. Lahko zapišemo, da je vse svoje dolgo življenje (umrl je na Okroglem leta 1937, ko mu je bilo 98 let) posvetil delu za Prešerna. Leta 1904 se je Tomo Zupan za stalno naselil na Okroglem. Zgradil si je gradič, gospodarska poslopja in nakupil tudi precej zemlje. Med starejšimi Okroglanci je še danes živ spomin nanj. Njegova poslednja volja je bila, naj gradič z zemljo vred postane last zveze slepih; služi naj za letovanje oslepele mladine.

Ta njegova volja se je uresničila šele leta 1952. V nemirnih časih po vojni so bili v gradiču izgnani grški otroci. Takrat je postal odvečen tudi Zupanov oltar, ki je bil zato do lanskega poletja shranjen v cerkvi na Okroglem. Z razumevanjem republiškega odbora zveze slepih Slovenije so ga lani predstavili nazaj, tja, kjer je bila včasih kapelica. Saj je Zupan tudi zapisal v svoji oporoki, naj se ničesar ne oddaja s posestva; tudi zemlje ne, ki jo je nakupil.

Andrej Triler

Skupina slovenskih šolarjev v Stuttgartu se je ob drugi šolski uri fotografirala skupaj s slovenskim učiteljem Jožetom Košorokom v šoli Zuffenhausen. Učencev je zdaj že nekaj več, njihov učitelj pa nam je ob svojem obisku v uredništvu zatrdil, da se pridno učijo, da radi prihajajo k po-
uku in da so nasploh zelo pridni šolarji. Obljubili so nam, da nam bodo kmalu napisali tudi kak sestavek za našo otroško stran. Upamo, da bodo
obljubo držali. Lepo jih pozdravljamo in želimo, da bi se kdaj srečali tudi v našem uredništvu.

Foto: Cesar

Mama, kakšne so tvoje oči?

»Danes boste pisali nalogo o svoji mami,« je rekla učiteljica. »No, pomenimo se malo o tem.«

In so se pomenili. Zivahen pomenek je bil to, saj so otroci vedeli veliko lepega povedati o svojih materah.

»Moja mama ima najlepše oči, tako plave kot nebo,« je dejala Rozika.

»Kadar me glava boli,« je rekel Mirko, »mi mama samo roko položi na čelo in že je bolje,« je povedal Mirko.

»Naša mama tako dobro kuha.«

»Naša mama tako lepo živa.«

»Naša mama je tako zabavna, toliko lepih pesmi zna zapeti in vsi pojemo z njo.«

Vsak je kaj povedal o svoji mami, kaj lepega, veselega. Le Tomažek in Manca sta molčala. Tomažku je mama umrla, Mančina mama je pa odšla v svet. Končno se je Tomažek odločil:

»Napisal bom o svoji mami. Bila je najboljša in najlepša. Njen grobek je kakor

vrt. Vsak teden ga krasim s cvetjem, očistim plevela. Zaradi mame se pridno učim. Hočem biti priden in dober kakor je bila ona.«

Manca pa je še molčala.

»No, kaj boš pa ti napisala?« je vprašala učiteljica.

»Ne vem,« je skoraj zahtela Manca. »Saj mame skoraj ne poznam, majhna sem bila, ko je odšla.«

»Pa napiši mami pismo,« je rekla učiteljica, »vse napiši, kar ti leži na srcu. Tvoje pismo bomo prepisali in ga poslali v mesto, kjer mama živi in dela. Prebrala ga bo, ali pa bodo prebrale druge mame in ji o njem povedale.«

Manca se je sklonila nad zvezek in z drobnimi rokami začela pisati:

»Mama moja, ki te skoraj ne poznam, saj sem bila še majhna, ko si odšla. Naj ti povem: vesela sem, da ne ležiš v grobu, kakor Tomažkova, čeprav si daleč od mene. Danes pišemo v šoli nalogo o svojih mamah. Jaz pa ti pišem to pismo. Rada bi vedela, kakšne so tvoje oči. Ali so kakor nebo? Ali pa so rjave kakor moje? Ali so tvoje roke tako dobre, da neha boleti glava če bi mi pobožala čelo? Tetica, ki skrbi zame je pridna, a velikokrat go-

Ljudje med seboj

drnja. Tudi očka, ki ves dan dela, je včasih slabe volje. V šoli smo se danes pogovarjali, da vsaka mama nosi v svojem srcu misel na svojega otroka in da je to njena najlepša misel. Mama, ali imaš tudi ti v srcu to najlepšo misel, ali pa si jo morda zgubila? Piši mi, mama in pridi. Težko te čaka tvoja Manca.«

Mančino pismo je učiteljica prepisala in ga poslala nam v uredništvo. In Rodna gruda ga bo zdaj ponesla v mnoga tuja mesta, kjer so velike tovarne. V njih dela veliko delavcev in delavk iz naših krajev. Med delavkami so tudi mame, ki so pustile v domačem kraju takšne drobne Mance. Prebrale bodo to pismo in morda (iz srca to želimo), ga bo prebrala tudi prava Mančina mama. In če še nosi v srcu tisto »najlepšo misel«, o kateri piše Manca, potem bo njena punčka kmalu zvedela, kakšne oči ima njena mama in svojo mamo tudi objela.

Kako vesela bo tega mala Manca in mi vsi bomo veseli z njo.

Ina

Vsi v sindikate!

»Proletarci vseh dežel, združite se!« je danes geslo, najprej pa je bilo napisano v nemščini, v Marxovem Komunističnem manifestu. Današnja Nemčija je samo delno — in to Demokratična republika Nemčija — nosilec Marxovega gesla v uradni obliki. Neuradno pa ni delavska solidarnost nič manj zakoreninjena tudi v »kapitalistični« Zvezni republiki, kjer gostuje kar 2,2 milijonov tujih delavcev. Morda bi danes težko našli boljši preizkusni kamen za mednarodno delavsko solidarnost, kot pa so »gastarbeiterji«. Sindikati pa naj bi bili skupna organizacijska osnova te solidarnosti.

Danilo Fogel

Kako je s sindikalno organiziranostjo naših delavcev, smo se pogovarjali z vodjem posebne pisarne za Jugoslovane pri predsedstvu sindikatov ZRN (DGB) v Düsseldorfu, DANILOM FOGLOM.

● Pri nas si pogosto nemške sindikate predstavljamo tako kot so naši; kakšne so pravzaprav razlike v organizacijski sestavi?

— Obstajajo podobnosti, pa tudi velike razlike med obema sindikalnima organizacijama. Obe sta organizirani na industrijskem načelu, kar pomeni en in enoten sindikat za eno podjetje. Kar pa se tiče razlik, gre za dve bistveni: prvič, ne obstaja kot pri nas sindikalna osnovna organizacija in, drugič, samostojnost posameznih sindikatov je znatno močnejša, leti so avtonomni v okviru zveze (DGB).

● Kako si potemtakem zveza (DGB) in posamezni sindikati delijo pristojnosti?

— Zveza (DGB) ima 16 članov in to so posamezni sindikati — teh 16 posameznih sindikatov pa včlanjuje preko 6,7 milijonov delavcev od skupnih 24 milijonov zaposlenih v ZRN. Z drugimi besedami: DGB se ukvarja samo s tistimi vprašanji, ki so skupna vsem sindikatom, posredno torej tudi za vse članstvo, medtem ko posamezni sindikati skrbijo za delovna razmerja in socialne pogoje članov neposredno.

● Katera stran bi bila torej pomembnejša za zaščito tujega delavca, zveza (DGB) ali posamezni sindikat?

— DGB ima izredno velik vpliv na vse splošne pogoje, ki jih določajo zakonski predpisi in meddržavne pogodbe — vsi posamezni sindikati pa se ukvarjajo izključno s posameznimi problemi delavca.

● Kakšni so resnični podatki o članstvu jugoslovanskih delavcev v posameznih sindikatih?

— Točnih podatkov o številu članov iz vrst jugoslovanskih delavcev ni, ker nemški sindikati ne vodijo evidence po narodnostih. Ocene s konca lanskega leta se gibljejo okoli sto tisoč jugoslovanskih članov, za konec letošnjega leta pa računamo na 150 tisoč, kar bi bila tretjina vseh Jugoslovancev v ZRN. Največ jih odpade na sindikat kovinarskih delavcev (IG Metall) — okoli 50 tisoč in na gradbeni (IG Bau) — okoli 30 tisoč.

● Pri predsedstvu DGB in pri posameznih sindikatih delujejo nekakšna predstavništva za jugoslovanske delavce. Se bodo te službe še okrepile?

— V centrali DGB imamo enega sekretarja in tajnico, kmalu pa pride še en delavec. V pokrajinskih vodstvih DGB v Stuttgartu, Frankfurtu in Berlinu deluje po en Jugoslovane, prav tako še pri mestnem vodstvu DGB v Mannheimu. Od posameznih sindikatov pa ima IG Bau 6 sodelavcev (v Frankfurtu, Stuttgartu in Münchnu), IG Metall pa enega v Frankfurtu na sedežu. Od Slovencev dela Aleksander Čerče pri »gradbenikih« v Frankfurtu. Pripravljenost za povečevanje teh služb obstaja.

● Zakaj se nemški sindikati ne angažirajo bolj pri (samo)organiziranju jugoslovanskih delavcev?

— Za DGB je vprašanje organiziranega prostega časa zadeva, ki ne spada v njihov delovni program, ker tudi za doma-

**Vodja jugoslovanske
pisarne pri nemški
zvezi sindikatov
Danilo Fogel
o pomenu sindikalne
organiziranosti
naših delavcev
v ZR Nemčiji**

če, nemške delavce ne skrbijo. Pač pa je DGB na vztrajanje jugoslovanskih sindikatov pristal na to, da bo pomagal pri samoorganiziranju naših delavcev in podprl vse pobude, ki se bodo pojavile v njihovih vrstah. Pri tem pa ne bo sam od sebe dajal pobud ali začel akcijske izvedbe.

● Kakšni nauki izhajajo po vašem iz nedavne stavke v Baden-Württembergu?

— Najprej bi rad poudaril, da so pokazali jugoslovanski delavci popolno solidarnost z domačimi ter da ni bilo niti enega stavkokaza — nasprotno: sodelovali so v stavkovnih stražah ter v vseh drugih akcijah. Glavni nauk, ki bi jim ga dal: vsi naj bodo člani sindikatov. Prvič zato, ker lahko pri glasovanju prispevajo k uspehu takšne akcije in, drugič, ker so tako do določene mere gmotno preskrbljeni. Velika sreča je, da so stavkali v velikih podjetjih, kjer je bilo včlanjenih v sindikat več kot 90 odstotkov Jugoslovancev.

Anton Rupnik

Prireditve v Amriswilu

Podružnica jugoslovanskega kluba v Amriswilu prireja v petek, 4. februarja v hotelu »Schwert« spominsko svečanost »Spomin na Prešerna«. Sodeloval bo moški pevski zbor in recitatorji.

V soboto 12. februarja ob 20. uri bo v hotelu »Schwert« maškarada. Igral bo ansambel »Lastovke«. Najboljše in najbolj izvirne maske bodo nagrajene. Za maske vstop prost.

V petek 3. marca ob 20. uri bo v hotelu »Schwert« kulturno-zabavna prireditev s plesom v počastitev dneva žena.

Na prireditve so vabljeni vsi rojaki, ki živijo v Švici!

Prijateljsko srečanje v kegljanju

Kegljaška sekcija Slovenskega kulturno umetniškega društva Triglav iz Stuttgarta je že potrdila svoj obstoj. Dokazala je, da pridno dela, vadi in je pripravljena sprejeti še večje število rojakov v svoje vrste.

Kot prve goste smo sprejeli 17. novembra kegljaško ekipo naše podružnice iz Aale-na-Heubach. Kegljaški dvoboj sicer ni bil na profesionalni višini, zato pa je bil tembolj prisrčen, prijateljski in vzdušje je bilo res športno. Dvoboj se je končal z zmago SKUD Stuttgart in to 585 : 491. Torej z razliko 94 kegljev, kar res ni veliko.

Ce upoštevamo, da keglja v vsaki ekipi le po deset ljudi, pa število podrhtih kegljev le ni tako majhno. Do tako lepega uspeha smo prišli takole:

Začeli smo s šestimi igralci in v športnem svetu smo bili popolnoma neznani. K popularizaciji kegljanja v našem društvu sta največ pripomogla Janez Andolšek in Ciril Kožar. Stevilčno smo postali že precej močni. Ugotovili smo, da potrebujemo strokovnega vodjo in tudi tega se nam je posrečilo dobiti. Naš rojak Srečko Polutnik, württemberški prvak v kegljanju, po poklicu frizerski mojster, zelo znan tudi v domovini, je stopil v naše vrste, kar je dalo kegljaški sekciji še več poleta. Seveda je bilo koristno tudi delo naših rojakov v Aalen-Heubachu. Zelo so požrtvovalni in so veliko doprinesli k ustanovitvi društva Triglav. Posebej še Alojz Jerak. K delu kegljaške ekipe pa je največ doprinesel Maks Oštir.

Namen našega športnega udejstvovanja ni so samo tekmovanja, temveč tudi v tem, da se bomo Slovenci bolj pogosto zbirali ter s tem krepili medsebojne vezi in obstoj naše lepe slovenske besede.

Zatorej rojaki, prijatelji kegljaškega športa po vsej Evropi in doma, javite se nam! Želimo navezati stike s kegljaškimi klubi ali skupinami. Kličemo in vabimo vse, ki imajo veselje do kegljanja, da se odzovejo našemu vabilu.

Prijateljski športni pozdrav vsem!

SKUD »Triglav«
7 Stuttgart 1
Furtbachstr. 2 B

Na železniški postaji v Ljubljani med letošnjimi novoletnimi prazniki: čimprej domov

Do izobrazbe prek dopisovanja

Dopisna delavska univerza v Ljubljani je pred nedavnim začela z dopisnimi šolami, ki jih je pripravila predvsem za naše ljudi, ki so zaposleni v zahodnoevropskih državah. Na ta način je možno končati različne šole v sorazmerno kratkem času v primerjavi z običajnim trajanjem. Dopisna delavska univerza organizira tečaje za 5., 6., 7. in 8. razred osnovne šole (cena je 185 DM za vsak razred), poklicno šolo za kovinsko stroko — to je triletna šola (šolnina za vsak razred znaša 290 DM,) dekletom posebej priporočamo dveletno administrativno šolo (šolnina za vsak razred znaša 230 DM), dve leti traja po programu tudi delovodska šola za strojno stroko (šolnina za vsak letnik 340 DM), tehniška srednja šola strojne, elektriške, lesne in kemijske stroke traja štiri leta (šolnina za vsak razred 340 DM), štiri leta pa traja tudi ekonomska srednja šola (šolnina za vsak letnik 400 DM).

Poleg rednih šol nudi delavska univerza tudi možnost za več tečajev: nemškega in italijanskega jezika, tehniškega risanja, tečaj za skladiščnike, tečaj za predelavce in kontrolorje v kovinski stroki ter tečaj za varnost pri delu. Tečaji so šestmesečni, šolnine pa znašajo od 60 do 140 DM.

Za uspešno opravljeno šolo pri dopisni delavski univerzi dobite spričevalo, ki je pri-

znano v vsej Jugoslaviji in tudi v državah, kjer živite, za tečaje pa dobite potrdilo, ki je dokaz, da ste si na pravilen način pridobili znanje na določenem področju. Prednost dopisnega izobraževanja je v tem, da kandidat ostane na delovnem mestu in se uči v svojem prostem času, ki si ga sam izbere, zato ni prikrajšan za osebni dohodek. Šolanje na dopisni način poteka tako, da kandidat študira samostojno iz učnega gradiva, ki mu ga pošlje Delavska univerza. Ta način dopolnjujejo še domače naloge in seminarji. Domače naloge kandidati izdelujejo, ko so določeni del snovi že predelali. Pošljejo jih določenemu profesorju, ki jim vrne popravljené naloge.

V primeru, ko bi bilo v posameznem kraju (doma ali na tujem) več prijavitelcev, bi Delavska univerza organizirala seminarje in izpite v teh krajih. O vseh podrobnostih vas bodo obvestili, če se ustno ali pismeno oglasite na naslov: Dopisna delavska univerza, 61000 Ljubljana, Parmova 39.

Nasi rojaki iz podružnice Jugoslovanskega kluba v Amriswilu v Švici se nam že precej časa niso oglasili. Za to številko pa so nam poslali dve fotografiji z njihove vinske trgateve, ki so jo imeli v oktobru lani. Zgornja slika prikazuje njihov ansambel »Lastovke«, ki se mu je ob tisti priložnosti pridružil tudi znani pevec Rafko Irgolič. Spodaj: najbolj so ogrele polke in valčki.

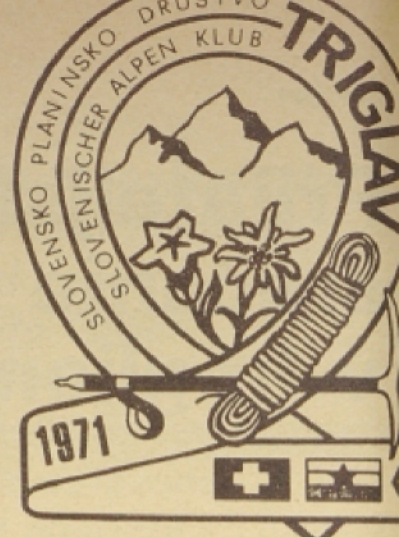

V novembru lani je SKUD »Triglav« iz Stuttgarta zelo uspešno organiziral izlet svojih članov v Dachau (zgoraj).

Za veselo razpoloženje je po občnem zboru SPD Triglav poskrbel kvintet »Lechtaler Baum«, ki ga sestavljajo trije Slovenci in dva Avstrijca. Za slovenske rojake so takrat nastopili brezplačno (spodaj).

Delovno predsedstvo na občnem zboru SPD Triglav v Švici: Srečko Oprešnik, Avgust Teropšič in Lojze Ovčar. Ponovno objavljamo tudi značko SPD Triglav.

Slovenske viže med vami

Kljub temu, da je zdaj poteklo že nekaj mesecev od občnega zbora SPD Triglav v Meilenu ob züriškem jezeru, bosta še vedno aktualni obe fotografiji. Zgornja slika prikazuje del predstavnikov, ki so se udeležili zbora, spodnja slika pa zajema del plesalcev, ki so jih prav tako kot v Amriswilu najbolj ogrele slovenske polke in valčki. V februarju to društvo organizira tudi slovensko pustovanje.

Na novoletnih sestankih - več dobre volje

Pretekli novoletni prazniki oziroma sestanki z vami, ki ste bili v tem času na obisku v domovini, so prinesli le malo novega. Ponovno se je pokazalo, da ponekod še vedno ne obravnavajo delavcev, ki so zaposleni v tujini enakopravno z domačimi delavci. Nekatera podjetja delavcem, ki se vračajo iz tujine, nočejo priznati kvalifikacij, ki so si jih pridobili med delom pri tujih delodajalcih. Znano pa je, da doma potrebujemo sposobne delavce — tudi take, ki so si svoje znanje izpopolnili na tujem in si privzgojili sodobne delovne navade.

Na večini sestankov je bilo očitno, da se naši ljudje, ki so zaposleni v tujini, trenutno v večjem merilu še ne zanimajo za stalno vrnitev v domovino. Nekateri so odkrito povedali, da se jim po zadnji devalvaciji dinarja še bolj splača ostati za nekaj časa na tujem. Večina pa je izražala zadovoljstvo ob sprejetju novega zakona o carinskih olajšavah za povratnike.

Na sestankih so nam pripovedovali, da se je odnos konzularnega osebja in carinskih uslužbencev do njih v zadnjem času precej spremenil na bolje, vendar pa se še srečujejo s primeri, ko bi se marsikatero vprašanje zadovoljivo rešilo, pa ga pristojni uslužbenci še vedno rešujejo preveč mlačno ali »uradniško«. Ostra negotovanja smo slišali na račun nekaterih občinskih uradov, ki tudi po nekaj mesecev ne pošljejo iskanih dokumentov (npr. izpiska iz roj. matične knjige ipd.), pa tudi na račun nekaterih podjetij, ki se nanje obračajo tako glede zaposlitve ali pa celo glede nakupa za devizna sredstva. Zelo veliko število naših ljudi, ki so zaposleni v tujini, gradi ali namerava doma graditi stanovanjske hiše. Vse dokumente, ki so za to potrebni, pa je nemogoče zbrati celo med vsem rednim letnim dopustom in še manj, če to urejaš le pismeno. V Velenju smo tako slišali predlog, naj bi nekdo (npr. sindikati) ustanovil neke vrste servis, ki bi — proti plačilu seveda — interesantom urejal vse stvari, ki so povezane z gradnjo hiše. Nekatera podjetja sicer prodajajo hiše »na ključ«, vendar pa so cene sorazmerno visoke.

Večina izmed vas se je ponovno vrnila na tuje z obljubami, da se vračate le še za nekaj mesecev, za leto ali dve. Zdelo pa se nam je, da ste lahko kljub »temnim stranem«, ki jih večni nezadovoljneži lahko vedno najdejo, le odnesli nekoliko drugačne vtise kot v prejšnjih letih. Na večini sestankov je bilo namreč opaziti dej-

stvo, da so v posameznih občinah dobro seznanjeni z vašimi problemi in da so jih pripravljeni začeti reševati takoj. Njihova dobrodošlica in njihovo povabilo na ponovno stalno naselitev v domačem kraju je imelo največkrat trdno osnovo. Tudi številna naša podjetja se razširjajo, dobro poslujejo, so skratka v znamenju tako imenovane konjunkturo. In v posameznih občinskih središčih resnično potrebujejo določene veje obrti, ki so zanje pripravljene nuditi vso pomoč. Neposrednih dogovorov na teh sestankih sicer ni bilo mogoče sklepati, prepričani pa smo, da se počasi ustvarjajo pogoji za urejen način vračanja naših ljudi iz tujine, vsaj tako kot je urejeno odhajanje na tuje.

Jože Prešeren

Slovenci v Halmstadu na Švedskem

Saj nas ni veliko v tem, tipičnem švedskem mestu — štirinajst družin in dvanajst samskih Slovencev. Večidel stanujemo v novem naselju Andersberg, nekaj pa jih je v središču Halmstadta. Dobro se imamo, saj smo iz naroda, ki zna denar ekonomično obračati. Svojega posebnega kluba nimamo. Neverjetno je, kako se držimo vsak zase. Toda, če se zgodi, da kdo od naših umre, se v tolažbi najdemo skupaj. Združil nas je tudi obisk Slovenskega okteta, domala vsi smo prišli pit naše melodije. Včasih se spoznavamo tudi Slovenci iz širše okolice, če gremo na zabavo, ki jo organizira Slovenec v Landskroni. Ob teh slučajnih srečanjih se pač največ pogovarjamo o obisku domovine. Po dopustu pa obujamo spomine. Komaj je novo leto mimo, že začenjamo sanjariti o naslednjem dopustu. Skoraj vsi imamo doma gramofone in serije plošč z našo narodno glasbo in pesmimi, ki jo vsako leto izpopolnujemo. Če se kdaj obiščemo, si zavrtimo plošče in ob njih zapojemo.

Rodna gruda, na katero smo naročeni, kroži po teh domovih in včasih se moram kar potruditi, da jo potem spet najdem. Te prelepe zvezke nameravam vezati, da bodo ostali še vnukom v spomin, ko nas ne bo več.

Veste, čeprav smo tu že pol desetletja, so še žive podobe na osebe in kraje, ki so nam bili dragi. In to ljubezen skušamo ohraniti tudi v najinih sinovih. Štiri imava tu, eden pa je še v Ljubljani. Tolikokrat se spominjam na prelepi svet tam pod Pohorjem, Mrzlico in Peco, svet, kjer so tekle naše — in često tudi moje kurirske poti in NOB. Tam so ljubeznivi, požrtvo-

valni ljudje, ki so bili borcev v toliko oporo. In v Ljubljani so ljudje, ki so me po osvoboditvi razumeli v mojih »pisunskih« poskusih. Še vedno s hvaležnostjo mislim nanje.

Nam je tu sicer lepo. Nedaleč od doma buči Atlantski ocean in v halmstadskih lukah je vedno kaj ladij in ladjic. Blizu so jezera in gozdovi, pred nosom je mesto s svojo bleščavo. Oba z možem sva v službi. Skromni v svojih zahtevah, v gošpodarskem pogledu napredujemo. Veseli smo, da nismo zadolženi in kljub temu, da nimamo »super avta«. Zanj ni posebnih načrtov. Zadovoljni smo s »švedskim traktorjem« — Volvo amazon. V domovino prihajamo na obisk vsako leto, saj ne vemo, kako bi sicer vzdržali brez ljubih domačih — očka, bratov, sester, prijateljev in znancev, brez Pohorja in Karavank...

Torej, bodite nam pristrčno pozdravljeni! Ali smem prek vas poslati pozdrave tudi Barbari Slanovec iz Los Angelesa, Kalifornija. Njeno ime sem zasledila v predzadnji številki Rodne grude. Bili sva dopisni znanci, a sva pred leti izgubili stike. Barbara, mi še živimo!

Marija in Justin Hriberšek
Halmstadt, Švedska

Potni list

Ah mama,
zakaj si tako prebledela,
ko videla si potni list?

Kako si me nežno objela,
skalil se pogled tvoj je čist.

Takrat sem ti moral priznati
da kruha grem v tuje iskat.
Rad nam bi le boljše, o mati,
saj spet se povrnem enkrat.

Domačo ljubó govorico
in zvonki smeh naših deklet,
mehko valujočo pšenico
in, mama, Tvoj blagi pogled,
šumečo zeleno Dobravo,
vrhove koroških planin,
srebrno penečo se Dravo
bo v srcu nosil Tvoj sin.

Kot fata morgana v daljavi
te slike sred tuje zemljé
drhteče bom gledal v bleščavi
in vedno pri vas bo srce.

Oh, mama,
vrnitev pa spet bo vesela,
ko stisne roko Ti ta sin.
In spet mi boš pesem zapela
in vse bo le trpek spomin.

Marija Hriberšek

Smučarsko tekmovanje za pokal

Slovenske izseljenske matice

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici prireja v letošnji zimski sezoni veliko smučarsko tekmovanje v veleslalomu za prehodni pokal Slovenske izseljenske matice. Tekmovanje se bo začelo 12. marca ob 10. uri v Einsidelnu, k udeležbi pa so vabljeni vsi rojaki iz Švice in sosednih držav. V ekipni konkurenci (ekipa 5 članov — trije najboljši se štejejo v konkurenci) se bodo potegovali za prehodni pokal Slovenske izseljenske matice, v konkurenci posameznikov pa bodo tekmovalci dobili lepa praktična darila. Najboljšemu smučarju bo SPD Triglav podelil tudi poseben pokal. K tekmovanju so vabljeni tudi smučarke, ker pa prireditelj ne računa na zadostno udeležbo, ne bodo tekmovali v konkurenci za pokal, temveč le za praktična darila.

Ekipe, ki se bodo potegovali za prehodni pokal SIM, morajo nastopati za neko jugoslovansko društvo ali klub, ki je uradno registriran. Omenjeno tekmovanje naj bi namreč postalo tradicionalno, zato mora društvo, ki osvoji pokal, dati pokal na voljo za tekmovanje v prihodnjem letu. Pokal preide v trajno last po trikratni zaporedni zmagi ali petkratni osvojitvi pokala v presledkih.

Pokroviteljstvo nad tekmovanjem je prevzela naša znana tovarna smuči in športnega orodja ELAN iz Begunj na Gorenjskem, ki ima svojega zastopnika za Švico pri firmi Intersport. Oni nam bodo pomagali tudi pri tehnični izvedbi tekmovanja, zato upamo, da bo potekalo brezhibno. Naša želja je, da dobi to tekmovanje čimvečji obseg, zato vas, dragi rojaki in rojakinje, vabimo, da se ga udeležite v čimvečjem številu kot tekmovalci ali gledalci. Proga ne bo težka, zato ni nujno, da ste prvorazredni smučarji. Tekmovanje samo bo tudi zavarovano za morebitne poškodbe tekmovalcev.

Zadnji rok za prijavo ekip je 1. marec, za posameznike pa eno uro pred začetkom tekmovanja na cilju, kjer bo tudi žrebanje startnih števil za posameznike in ekipe. Prireditelj si pridržuje pravico, da čas in kraj tekmovanja spremeni, če bodo to zahtevale vremenske in snežne razmere.

Zasledujte tudi obvestila prek ljubljanskega radia, oddaj za izseljence. Ekipe bomo po njihovih prijavah o vseh podrobnostih obvestili tudi pismeno. Potne stroške in morebitne nočitve krijejo udeleženci sami, prireditelj pa bo po končanem tekmovanju ob razglasitvi rezultatov pogostil vse tekmovalce s kosilom.

SPD »Triglav« v Švici
8706 Meilen, Seestr. 358, Schweiz

Upreti se vplivom

raznarodovanja

Sredi decembra je bila v Ljubljani skupna seja predsedstva in izvršnega odbora republiške konference SZDL Slovenije in predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Na njej so obravnavali vrsto vprašanj, ki zadevajo slovenske delavce, zaposlene v tujini.

Sejo je začel predsednik republiške konference SZDL Slovenije Janez Vipotnik

in v uvodni besedi med drugim rekel: »Domovina do teh svojih ljudi ne more in ne sme biti indiferentna. Nasprotno, zanje mora biti globoko zainteresirana, zainteresirana za njihov trden obstoj, za njihovo urejeno življenje, za ugodne socialne razmere, kajti tudi v tujini so del našega narodnega telesa, so del naše socialistične samoupravne skupnosti. Toda tisti del, ki

je najbolj izpostavljen raznarodovalnim in drugim vplivom in pritiskom tujine.« Problematiko zaposlovanja slovenskih delavcev v tujini sta v referatih obširno prikazala predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger in predsednik komisije za mednarodne stike pri slovenskih sindikatih Andrej Škerlavaj, nato pa se je razvila zelo obširna in vsebinsko bogata razprava. V njej so poudarili, da terja odhajanje rojakov v tujino nenehna skrb vse slovenske javnosti. Pri tem so vsi družbeni dejavniki v republiki dolžni prispevati svoj delež, da bo življenje našega človeka na tujem čim ugodnejše, da bo imel stalne stike z domovino in tudi možnosti za vračanje. Ker moramo z migracijo delovne sile — to pa je prav za prav svetovni pojav — računati še naprej, je treba doma oblikovati tako politiko zaposlovanja, ki bo upoštevala tudi vse vzro-

ke in motive odhajanja na tuje, hkrati pa ustvarjala pogoje za vračanje. To so pogoji, ki bodo dajali možnosti za boljše materialno in moralno stimulacijo dela ter uveljavitev znanja. Z uvajanjem moderne proizvodnje in organizacije dela bo treba še zlasti pospešiti vračanje visoko kvalificiranih ljudi, ki bodo lahko s svojimi izkušnjami v veliko korist našemu industrijskemu razvoju.

Srečanje v Franciji

Potrebujeemo učitelja

Ob nedavnem obisku »Zadovoljnih Kranjcev« pri Slovencih v ZR Nemčiji, Franciji, Belgiji in na Nizozemskem — gostovanje je organizirala Slovenska izseljenska matica skupno z RTV Ljubljana — je imel urednik oddaj za izseljence ljubljanskega radia Ernest Petrin razgovor z jugoslovanskim generalnim konzulom v Strassbourgu Antonom Lahom. Na območju tega našega konzularnega predstavništva živi veliko rojakov, zato objavljamo del razgovora tudi v Rodni grudi.

Na vprašanje, če so v zvezi z našimi izseljenci v tem delu Francije — departementu Moselle in Meurthe-Moselle — kakšni posebni problemi, je tovariš Lah odgovoril:

»Velikih problemov z našo staro ekonomsko emigracijo pravzaprav ni. Posebno še po letu 1967 so se začela zelo uspešno reševati njihova ekonomska vprašanja, predvsem vprašanje pokojnin, to je njihovega sorazmernega dela za tiste naše rojake, ki so del svoje delovne dobe preživeli v Jugoslaviji.

Drugo vprašanje, ki je mogoče bolj pereče, pa je vprašanje njihovih otrok. Mi nimamo tu niti učiteljev niti nobenih drugih možnosti, da bi mlajše ljudi, zlasti še šolsko mladino, učili slovenskega jezika, našo zgodovino in vse drugo, kar je povezano z domovino. Društva, ki delujejo na tem območju, si prizadevajo, da bi tudi v tem pogledu nekaj storila, vendar velikih uspehov žal ni. Vsekakor bo treba iz Slovenije in Jugoslavije, skupaj s francosko vlado, v prihodnje začeti reševati to vprašanje. Sicer je res, da pobude so, vendar vsaj za zdaj še niso uresničene. Upamo pa, da se bo to zgodilo v najbližji prihodnosti.«

Toliko o naših izseljencih, ki so prišli v Francijo pretežno med obema vojnama. Zadnja leta pa prihajajo v to državo, tako kot na primer v Nemčijo, Avstrijo in druge dežele, tudi Jugoslovani, ki se, kot pravimo, tam zaposlijo začasno, za nekaj let. Na vprašanje, če so njihovi problemi pri-

Veliko so govorili tudi o samoorganiziranju delavcev na tujem. Poudarili so, da mora biti nosilec tega samoorganiziranja naš delavec sam. To z drugimi besedami pomeni, da je treba v tujini ustvarjati taka združenja slovenskih in jugoslovanskih delavcev, za katera bodo oni sami pokazali zanimanje, pa naj si bodo to kulturno-prosvetna, športna ali katerakoli druga.

bližno enaki problemom drugih naših delavcev, zaposlenih v tujini, je tovariš Lah odgovoril:

»Mislim, da so, vendar s to razliko, da v departementu Meselle ni novih »zdomcev«, saj je njihovo število zelo majhno, ker je tu gospodarski položaj povsem drugačen kot na primer v Nemčiji, Avstriji, na Švedskem in drugod. Problemi bi torej bili približno isti. Če pa seveda primerjamo probleme teh ljudi s problemi naše ekonomske emigracije, ki je semkaj prišla med obema vojnama, vidimo velike razlike. Problem je na primer jezik — vsi naši izseljenci, ki tu živijo po 30 do 40 let, že govorijo francosko ali nemško, nadalje imajo urejeno stanovanjsko vprašanje in druge socialne razmere itd., česar pa o naših začasno zaposlenih delavcih ne bi mogli reči. Posebno težko je prve mesece, dokler se vsaj malo ne naučijo jezika in se ne privadijo nekaterim tukajšnjim navadam. No, sčasoma se uredi tudi to in po nekaj mesecih ali letu dni tisti, ki so si uredili stanovanjsko vprašanje, pripeljejo s seboj tudi svoje družine in se bolj in bolj vključujejo v tukajšnje življenje. Mislim tudi, da se bo določen del teh »začasnih« zaposlenih delavcev odločil in bo ostal tu ter tako povečal število naših izseljencev. Življenje je pač tako. Vendar pa moram omeniti stvar, ki je zelo važna in katero je po našem mnenju treba podčrtati: odnos naših oblasti do starih izseljencev psihološko zelo dobro vpliva na te mlajše ljudi, ki zdaj prihajajo v Francijo. Namreč ti ljudje vidijo, da nekdo skrbi zanje, da rešuje njihova vprašanja itd. Želim poudariti, da recimo mi, zares nimamo nobenih težav z našo upravo v Sloveniji in tudi v drugih krajih Jugoslavije. Posebno nimamo nobenih težav z Zavodom za socialno zavarovanje v Ljubljani, ki res učinkovito rešuje vse probleme s svojega področja. Ponavljam: ta skrb psihološko zelo pozitivno deluje na te ljudi, ker vidijo, da se naša družba zanima zanje in jim pomaga, kjer je pomoč potrebna.«

Kje so predstavništva Ljubljanske banke?

Ljubljanska banka odpira svoje poslovne enote po vsej državi, zunaj njenih meja pa širi mrežo predstavništev, predstavnikov in informacijskih birojev, ki so v ZR Nemčiji, Avstriji in Švedski.

Da bi bili naši delavci v tujini čim bolj seznanjeni, kam naj se obrnejo pri urejanju denarnih zadev in kam po nasvete za razpolaganje s prihranjenim denarjem, navajamo naslove predstavništev, predstavnikov in informacijskih birojev Ljubljanske banke v ZR Nemčiji, Avstriji in Švedski:

6 Frankfurt/Main

Kaisterstrasse 19—21/VII (vhod Friedenstrasse 11), telefon (0611) 28-18-10 in 28-57-73

8 München 15

Schillerstrasse 7/III, telefon 55-55-23 in 55-20-78

1030 Wien

pri Zentralsparkasse der Gemeinde Wien (okence za Jugoslovane), Vord. Zollamtsstrasse 13

103 26 Stockholm 16

pri Stockholms Sparbank (okence za Jugoslovane), Fredsgaten 9

Informacijski biroji v ZR Nemčiji:

1 Berlin 12

Schlüterstrasse 39, telefon (0311) 883-90-07 in 883-91-07

4 Düsseldorf

Charlottenstrasse 11/I, telefon (021) 35-27-29

2 Hamburg

Schmilinsky Str. 8, telefon (0411) 24-31-49

8 München 2

pri Städtische Sparkasse München (okence za Jugoslovane), Sparkassenstrasse 2, telefon (0811) 21-67-430

85 Nürnberg

pri Stadtsparkasse — Wertpapierabteilung (okence za Jugoslovane), Lorenz Platz 12, telefon (0911) 2024/484

7 Stuttgart 1

Nadlerstrasse 18/II, telefon (0711) 23-32-57

Jugoslovanski konzulati v Evropi

NEMČIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Schlosstrasse 1
BAD GODESBERG

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Lindemannstrasse
DÜSSELDORF

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Taubenstrasse 4
STUTT GART

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Böhmerwaldplatz 2
MÜNCHEN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Harvestehuderweg 101
13 HAMBURG

Die Militärmission der SFR Jugoslawien
Tauberstrasse 16
1 BERLIN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Melemstr. 18
6 FRANKFURT/MAIN

Vizekonsulat der SFR Jugoslawien
Baslerstr. 6
78 FREIBURG im Breisgau

ŠVICA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Kalchegweg 38
BERN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Eidmattstrasse 33
ZÜRICH

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Chemin Thury 5
GENEVE 5

ŠVEDSKA

Ambasade de la RSF de Yougoslavie
Strandvaegen 7-B 114 56
STOCKHOLM

Jugoslaviska konsulatet
Odinsgatan 20 A
411 03 GOETEBORG

Yugoslav vicekonsulate
Stora Nygatan 60 3tr
211 37 MALMÖ

AVSTRIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Rennweg 3
WIEN III

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Radetzkystrasse 26
KLAGENFURT-CELOVEC

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Hilmteichstrasse 10
GRAZ

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Fürstenallee 43
5020 SALZBURG

Jugosl. konzularna agencija
Schlossgraben
6800 FELDKIRCH

Jugosl. konzularna agencija
Wachrenergasse 4
4020 LINZ

FRANCIJA

Ambasade de la SFR Yougoslavie
54, Rue de la Faisanderie
PARIS XVIe

Consulat de la RSF Yougoslavie
5, Cours Franklin Roosevelt
69 — LYON 6

Consulat general de la RSF de Yougoslavie
Rue de Commandant Rolland
MARSEILLE (8e) 94

Consulat de la RSF de Yougoslavie
Boulevard Gambetta
STRASBOURG 15

BELGIJA

Ambasade de la RSF Yougoslavie
Avenue Emile de mot 11
BRUXELLES 1050

NIZOZEMSKA

The Embassy of the SFR of Yugoslavia
Groot Hertoginnelaan 30
THE HAGUE

DANSKA

Ambasade de la RSF de Yougoslavie
Svanevaenget 36
KØBENHAVEN

ITALIJA

Ambasciata della RSF Jugoslavia
Via dei Monti Parioli 20
ROMA

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Strada del Friuli 54
TRST

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Via Matilde Serao 54
MILANO

NORVEŠKA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
Drammensveien 105
OSLO

VELIKA BRITANIJA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
25, Kensington Gore
LONDON, S. W. 7
Konzularni oddelek
19 Upper Phillimore Gardens
LONDON, W. 8

O Vrba, srečna, draga vas domača.

kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' uka žeja me iz tvojga sveta
speljala ne bilâ goljfiva kača!

Slovenci praznujemo 8. februarja kulturni praznik, to pa je tudi obletnica smrti našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna. Naj njegov spomin počastimo s fotografijo Prešernovega rojstnega kraja Vrbe, oziroma njegovega zaščitnika — svetega Marka.

Trio Lorenz v Latinski Ameriki

Po številnih nastopih doma in na tujem, ki so utrdili ugled komornega tria bratov Lorenz iz Ljubljane, odhaja ta ansambel letos v juliju in avgustu tudi na turnejo po Latinski Ameriki — dogovorjene

imajo že koncerte v Venezueli in Argentini, kjer pa bi radi kdaj nastopili tudi za slovenske rojake; ko bi bili povabljeni, pa bi se kak dan ustavili še v Urugvaju in Braziliji.

Bratje Matija, Primož in Tomaž Lorenz so že po nekaj letih študija na posameznih instrumentih — klavir, violina in čelo — zaigrali skupaj in uspeli. To je bilo leta 1955. Po zaključku študija na Akademiji za glasbo v Ljubljani je postal »Trio Lorenz« profesionalni ansambel. Po končanem postdiplomskem študiju v Ljubljani pa so se še izpopolnjevali na znamenitem Konzervatoriju svete Cecilije v Rimu pri slovitim italijanskem pedagogu in virtuozu Guidu Agostiju, pozneje pa tudi pri članih znanega »Trio di Trieste«. Zaključili so tudi kurz v Sieni (Italija) pri svetovno znanem pedagogu prof. S. Lorenziju.

Po prvem celovečernem koncertu v Ljubljani leta 1958 so se bratje Lorenz udeležili še tekmovanja komornih ansamblov v Zagrebu (1960), kjer jim je bila podeljena prva nagrada. Odlične kritike so triu Lorenz kmalu odprle pot v svet in od leta 1961, ko se je trio prvič uveljavil v tujini na mednarodnem mladinskem festivalu v Bayreuthu, imajo bratje Lorenz za seboj že izredno veliko število gostovanj na tujem. Prirejali so celovečerne koncerte, snemali za različne radijske postaje in televizijo. Trio Lorenz je doslej koncerti-

Nadaljevanje na strani 29

Praznično leto Slovencev

Na slovenski knjižni trg je te dni prišel četrti, zadnji del obsežne, več kot tisoč strani obsegajoče poljudnoznanstveno napisane študije dr. Nika Kureta »Praznično leto Slovencev«. Knjigo starosvetnih običajev je izdala Mohorjeva družba v Celju. Ob tej priložnosti smo obiskali avtorja, ki je predstojnik narodopisnega inštituta pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ter mu zastavili nekaj vprašanj, ki se nanašajo na podobo teh običajev danes, na naše vrednotenje le-teh, ter skušali opozoriti na to, da pravzaprav ni upravičena večna bojazen, da je za ljudske običaje ura že odbila dvanajsto, kajti, kot pravi dr. Kuret, ohranilo se jih je toliko in skozi tako velika časovna obdobja, da je praktično nemogoče, da bi se nenadoma pozabili ter izgini. Dr. Nika Kuret bomo poslej redno srečevali na straneh naše revije. Vsak mesec bo pripovedoval o ljudskem običaju, ki je za ta mesec najbolj značilen.

Dr. Kuret, kaj vas je privedlo, da ste se odločili izdati tako temeljno delo s področja narodopisja?

Ker takega dela pri nas do sedaj še ni bilo, smo se odločili izdati to tematiko v dokončni celoti: običaje vsega leta, od po-

Obhod otepavcev v Bohinju. Foto: P. Breščak

mladi, poletja in jeseni do zime. Mohorjeva družba je sprejela moj predlog, da bi se tako delo začelo izdajati, in prav letos smo prišli do konca, do četrte knjige »Prazničnega leta Slovencev«. Gradivo za to delo je bilo treba zbirati z več strani. V inštitutu smo najprej izpisali vse običaje iz starih tiskov. Uporabljal sem terensko gradivo, in sicer lastno, inštitutsko, uporabil sem terensko gradivo Etnografskega muzeja, ki je v prejšnjih letih poslal na teren okoli dvajset ekip, terensko gradivo glasbeno-narodopisnega inštituta, ki je tudi beležil običaje. Omejil sem se samo na tako imenovano starosvetno gradivo, se pravi na običaje iz predindustrijske dobe.

Nam lahko poveste, kateri običaji »Prazničnega leta Slovencev« so najbolj impresivni?

Zame je bilo to, kar zadeva običaje okrog zimskega kresa, se pravi okrog zimskega solsticija, najbolj zanimivo. Ti so se deloma tudi ohranili. Zanimivo je njihovo predkrščansko jedro. To sem precej obširno prikazal v omenjenem delu. Na primer, da je podlaga Miklavževih običajev predkrščanska. Potem razni običaji okrog Božiča, na primer ogenj. V primorskem območju je še ohranjen božični panj. To je predkrščanski običaj, verjetno rimski. Ali pa, na primer, čar zelenja, kot ga jaz ime-

nujem, mlado žito. To sega po izvoru celo v Babilonijo in stari Egipt. Ali pa stenski okras v božičnem času, ki je značilen za vzhodno Slovenijo, okras iz zimzelenega rastlinja. Rastline, ki skozi zimo ohranijo svoje zelenje, dokažejo, da imajo v sebi neko življenjsko moč, v tem pa je človek videl magično moč, ki pa bi jo eventualno tudi sam nase prenesel, da bi preživel zimo. Krščanski čas je prinesel nekatere svoje značilne stvari, v njem so dobili ti običaji drugoten, krščanski pomen. Vrsta običajev okrog svetega večera nima nič opraviti s krščanstvom, to je čista magija: ponekod namreč na sveti večer na mizo položijo orodje, pod mizo plug. To store v veri, da v tej noči magične moči pridejo na te predmete.

Med ostalino davnine sodijo tudi maske, katere ste vi, dr. Kuret, še posebno vneto raziskovali. Nam lahko poveste kaj več o tem?

Vidite, tudi maske imajo svoji izvor prav v dobi zimskega kresa, ki je po splošni veri čas, ko se vračajo rajni. V dobi animizma so verovali, da se rajni vračajo in v paleolitu so posebno moške družbe takrat sprejemale nove člane, prirejali pa so tudi obhode prednikov. Da pa so te prednike lahko prikazovali, so se našemili. Samo v nekaterih krajih so se ti obhodi

Dr. Nika Kuret

ohranili še do danes, potem jih je pod vplivom cerkve čas prestavil na to, kar imenujemo danes pust. V Sloveniji imamo en sam kraj, kjer je ta pradačni običaj ob zimskem kresu ohranjen. To je Bohinj, kjer še danes hodijo na Stefan dan in na starega leta dan »otepavci«.

Kako si razlagate to, da se je ta običaj ohranil prav na tem področju?

Bohinj je bil do srede prejšnjega stoletja silno izoliran. To je neke vrste rezervat. Povsod drugod so se ti običaji prenesli na čas pusta.

Ali se tudi v drugih sredinah pojavljajo obhodi v času zimskega kresa?

Balkan je ohranil v mnogih krajih zimske maske. V Grčiji se tu in tam pojavijo na predpust. V pravoslavnem prostoru so ti običaji postavljeni v čas zimskega kresa.

Kakšna je tipologija teh mask?

Kot dokaz, da so te maske res predniki, ki se vračajo, so nekateri tipi, ki se ponavljajo ne samo pri nas, ampak tudi na Balkanu in v vsej Evropi. Predvsem sta to »ta star« in »ta stara«. Drug tak zanimiv tip je »puatož«, kot so ga imenovali v Bohinju. Danes je ta naziv v Bohinju popolnoma neznan. To je našemljenec, ki ima obleko iz samih zaplat. Tega srečujemo po vsej Evropi. Z oblačilom so hoteli ponazoriti razpadajočega mrliča v grobu. Zanimive so tudi bohinjske platnene maske. Če pogledamo to masko na hitro, se vam zdi, da gledate mrliča.

Kaj pa kurent na Ptujskem polju?

Osnova je prav gotovo stara, paleolitska, to pa je prekrila neka novejša plast. V animizmu so častili duhove narave in zato je marsikateri teh likov personifikacija naravnega duha. Menim, da kurent ni prednik, ampak vegetativni demon, tisti, ki spomladi oživi naravo.

Praznično leto Slovencev je bilo zelo polno in pestro, ali ne?

Tisti, ki mislijo, da so se v tako imenovanih starih časih ljudje dolgočasili, so v zmoti. Takrat ljudje res niso imeli vrste občil, radia, TV, vendar je bilo življenje ravno s temi običaji tako polno, predvsem pa veliko bolj živahno kot danes.

Koliko teh običajev je še danes ohranjenih?

Tega je danes ohranjenega okoli 20 odstotkov, in to predvsem v nekaterih tistih predelih, ki so od prometa malo bolj oddaljeni, na primer Bohinj, Cerkljanski hribi. Sicer pa je veliko sprememb pri nas prinesla južna železnica. Ko je v prejšnjem stoletju presekala naše ozemlje na dvoje, se je vpliv civilizacije širil v notranjost dežele.

Katero področje v Sloveniji je etnografsko najbolj zanimivo?

Vsekakor je najbolj zanimiva Rezija, ker je najdlje ostala zaprta in je pravzaprav zaprta še danes.

In Koroška, drugo področje zunaj meja matične domovine?

Na Koroškem je to, kar je starega, še danes ohranjeno edino le v šegi tako imenovane pehtre, ki še danes hodi na večer pred Tremi kralji, in sicer od Ziljske doline do Podjune. Drugače pa so šege ne samo pod vplivom Nemcev, ampak civilizacije že zelo pozabljene.

Nekdaj je podoba ljudskega življenja zelo pestrila narodna noša. Ali je danes sploh še kje ohranjena.

Edini kraj, kjer noša še živi, in še to samo deloma, so Rateče na Gorenjskem. In sicer samo ženska noša, moške ni več. Tam ženske še vedno hranijo v skrinjah stare noše, tudi nove si delajo. Oblečejo jo samo za določene dneve v letu, in sicer za Televsko, velikonočno procesijo in še za kakšno posebno slavnost.

Kako gledate kot znanstvenik, etnograf na folklorizem, prirejanje raznih »narodnih slovesnosti« v pisanih ljudskih oblačilih, s plesi in tako dalje?

Vsekakor je folklorizem nekaj, kar prav do kraja »prekleti« ne smeš, in sicer zato ne, ker je nekatere stvari le ohranil pri življenju. Po mojem bi bili tudi ptujski koranti danes tudi že izginili, če ne bi bilo turizma. Z žalostjo smo predlani ugotovili, da stari cerkljanski laufarji niso več to, kar so bili. Sicer pa to ni samo naš problem, ampak se s tem spopadajo po vsem svetu.

Kot je razvidno iz vašega obsežnega dela »Praznično leto Slovencev«, čas za običaje še ni čisto povsem mimo.

Tisto, kar se je včasih reklo, »pet minut pred dvanajsto« ali »zadnaj ura bije«, ni popolnoma točno. Ravno naša terenska raziskovanja kažejo, da je mogoče dobiti še ogromno ljudskega blaga, pripovednega, pesemskega in drugega. To je, na primer izkušnja glasbeno narodopisnega in Milka Matičetovega, ki je samo v Reziji nabral okoli 3000 pravljič.

Omenili ste Rezijsko, ki je v Italiji. Kaj pa porabski Slovenci na Madžarskem?

V Porabju smo odkrili drugo tako majhno zakladnico. To je med Slovenci, ki živijo v trikotniku med avstrijsko in jugoslovansko mejo. Tam smo našli veliko pripovednega blaga, zelo zanimive običaje, izredno lepe pesmi. Tam je ostalo veliko arhaičnega, ker so bili ti ljudje tako sami zase. Zanimivo je, da so ti ljudje silno slovensko zavedni. Sreča je, da Madžari ne izvajajo raznarodovalnega pritiska, tam so dvojezični napisi, slovensko šolstvo itd. Ljudje v Porabju ljubosumno hranijo svoje izročilo, svoje ljudsko blago.

ral v Italiji, Avstriji, Nemčiji, Belgiji, Franciji in Kanadi. Svojevrstni rekord je bila njihova turneja po Kanadi, kjer so v dveh mesecih imeli kar 43 koncertov. Bratje Lorenz pa v organizaciji »Glasbene mladine Slovenije« veliko nastopajo tudi po slovenskih krajih, kjer mladim poslušalcem odpirajo vrata v čudoviti svet glasbe.

In kakšni so načrti tria Lorenz za letos? Veliko bodo nastopali po Sloveniji in Jugoslaviji, v načrtu pa imajo tudi turnejo po Španiji, Sovjetski zvezi in Latinski Ameriki. V maju bodo gostovali tudi v Zahodnem Berlinu in Kölnu v ZR Nemčiji.

S posebnim veseljem pa se trio Lorenc pripravlja na svojo turnejo po deželah Latinske Amerike, saj bodo tokrat nastopali najdalj iz Evrope. V teh deželah živi tudi veliko naših rojakov, zato so se oglasili tudi na Slovenski izseljenski matici, da bi jim pomagali navezati stike s slovenskimi društvi in organizacijami. Rojaki v Latinski Ameriki, v juliju in avgustu boste imeli izredno priložnost, da se srečate z odličnim slovenskim komornim ansamblom! Če želite, da bi ansambel obiskal tudi vašo naselbino, oglasite se nam s pismom, da se bomo dogovorili o vseh podrobnostih!

J. Prešeren

Festival festivalov

V januarju je bil v Beogradu II. filmski festival festivalov, ali kakor ga na kratko imenujemo Fest 72. Lani si je ogledalo filme, ki so jih predstavili na prvem festivalu 100.000 gledalcev, kar je za festival in okolje, v katerem se je dogajanje razpletalo, izreden uspeh in priznanje. Vse to dokazuje, da ljudje vedo, kaj je dober film in kaj nam v naših filmskih programih manjka. To pa hkrati potrjuje, da prizadevanja organizatorjev kljub velikim stroškom niso zaman, da festival ni samo za filmarje, za ozek krog strokovnjakov, filmskih zvezd in ljubiteljev filma, temveč je to postala množična kulturna manifestacija, ki ima svoj pozitiven smisel in cilj. Po besedah umetniškega direktorja festivala Milutina Čolića, je prireditev zasnovana in pripravljena po estetskih kriterijih in razumljivo, s cilji uveljavljanja dobrega filma, ki je nastal v minulemu letu v svetu. Obiskovalci festivala so letos videli najboljše filmske stvaritve, kakor je angleški film Nedelja, prekleta nedelja, italijanski film Decameron in nekateri drugi. Festivala so se udeležili tudi številni ugledni filmski delavci z vsega sveta.

Slovenska ljudska noša

Kako so se oblačili naši predniki? Kakšna je bila slovenska ljudska noša pred sto leti v raznih pokrajinah naše dežele? Veliko jih je, ki bi radi to vedeli. Posebej še med mladimi ljudmi, ki so se rodili in žive v svetu, daleč od slovenskih krajev, pa bi radi zvedeli čim več o vsem, kar je povezano z deželo in ljudmi, od kod izvira njihov rod. Tudi naše uredništvo je že prejelo številna pisma s podobnimi vprašanji. Z veseljem vam torej sporočamo, da vam na vaša vprašanja lahko najboljše odgovori knjiga »Slovenska ljudska noša«, ki jo je napisala dr. Marija Makarovičeva, izšla pa je lani pri Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani. Podatke o tem, kako so se naši predniki oblačili v zadnjem poldrugem stoletju je avtorica knjige raziskovala, zbirala in dopolnjevala več let. Vsa se je temu posvetila. Lahko bi rekli, da so bile te raziskave, zbiranja in dopolnjevanja eden njenih velikih življenjskih ciljev, saj ji je prav delo o naši kmečki noši prineslo tudi doktorski naslov. Sicer smo prvo knjigo o slovenski kmečki noši dobili že leta 1927. Napisal jo je znani raziskovalec našega narodnega blaga profesor Albert Sič. To pa je bilo le krajše poljudno delo. Kasneje je strokovno razpravo o slovenski noši v preteklosti napisala Marta Ložarjeva.

V sliki in besedi vam knjiga nazorno pri-poveduje kako so se nekoč oblačili naši ljudje na podeželju, na raznih koncih slovenske dežele, tudi na Tržaškem in Koroškem. Govori nam o tem, kako so se z leti oblačila spreminjala, dopolnjevala. Trinšestdeset črnobelih in petdeset celostanskih slik živo ponazarja nošo naših prednikov ob raznih priložnostih: za delovni dan in za praznik. Posebno vrednost pa daje knjigi osemnajst krojnih pol, na katerih so podrobni podatki o posameznih kosih oblačil (vrsta blaga, mere, vezene itd.). Tako so v knjigi natančni kroji in napotila za žensko in moško praznično nošo, ki je bila v navadi v 19. stoletju na Gorenjskem, dalje kroji za praznično žensko nošo iz istega časa na Koroškem v St. Jakobu v Rožu, za žensko in moško praznično nošo v tržaški okolici, za žensko praznično nošo iz Škedenja pri Trstu, za žensko vsakdanjo nošo iz Prekmurja (Bogojina), za žensko praznično nošo iz Bele Krajine (Preloka) in za žensko vsakdanjo nošo iz Bele krajine (Podzemelj).

Da bo knjiga razumljiva tudi potomcem naših ljudi, ki žive v svetu in ne znajo več materinega jezika, so krajši izvlečki vsebine objavljeni tudi srbohrvaščini, angleščini in francoščini.

Knjiga dr. Marije Makarovičeve, Slovenska ljudska noša, spada nedvomno med pomembna strokovna dela, ki so lani obogatila naš domači knjižni trg.

IS.

Raščica pri Velikih Laščah pozimi. V sredini je spomenik Primožu Trubarju, avtorju prve slovenske knjige, ki je izšla leta 1950. Foto: Stane Lenardič

Knjige za vas

Mohorjeva zbirka

Letos praznuje Mohorjeva družba stodvajseto obletnico obstoja. Koliko knjig je vsa ta leta odposlala po slovenskih domovih in kje vse so te našle pot do svojih udov (članov)! Kdaj drugič bomo tudi o tem spregovorili, saj Mohorjeva družba, ki ima sedež v Celju, za svoj jubilej napoveduje obnove nekaterih knjižnih zbirk in še nekatere nove. Danes pa se na kratko ustavimo ob redni letni zbirki Mohorjevih knjig, ki jo je ta založba izdala konec lanskega leta. Pet knjig je v tej zbirki. Najprej moramo omeniti Mohorjev koledar za leto 1972. Ta ima poleg koledarskega dela, katerega je z ilustracijami opremil arh. Scagnetti, res veliko raznolikega zanimivega čtiva. Med njim naj posebej omenimo le obsežen članek Slovenci po svetu, v katerem je -nc (urednik Dolenc) spregovoril o naših izseljencih. V zbirki sta dve knjigi domačih pisateljev. V spomin lanske stoletnice rojstva pisatelja F. S. Finžgarja je založba za svojo redno knjižno zbirko izbrala dve lepi Finžgarjevi povesti: Dekla Ančka in Strici, ki sta izšli skupaj v eni knjigi. Obe deli spa-

data med najboljše Finžgarjeve povesti. V drugi povestni knjigi pa sta dve deli našega sodobnega pisatelja Pavleta Zidarja. Prva novela ima naslov Vid in pripoveduje o mladi ženi, ki izgublja vid in nazadnje oslepi. V noveli Korenine moje pa pripoveduje zgodbo mladega fanta z žalostnim otroštvom, ki ga pot popelje iz zavoda in pobiljševalnice čez mejo v Avstrijo in zatem v Nemčijo, kjer si mora služiti vsakdanji kruh kot hlapec in nato čistilec mestnih kanalov in se v teh najgorenjših spoznanjih dokoplje do resnice, da je od vsega le najvrednejša domača zemlja, pa čeprav je le skromna krpica. Knjiga dr. Antona Trstenjaka »Človek samemu sebi« pa je koristen priročnik za današnji čas številnih človekovih stisk in težav. Mnogi bodo v njej našli napotke, kako si lahko sam pomagaš iz stiske. Peta knjiga v redni zbirki pa je »Kuharica«, ki je vselej in povsod dobrodošla v družinah. Njene avtorice so Anica Šušteršič, Mira Silc in Milena Motoh. Poleg pestrega izbora sodobnih kuharskih receptov bodo bralke iz knjige zvedele tudi marsikaj koristnega o sodobni prehrani, hrani za bolninke, ureditvi sodobne kuhinje, vedenju pri mizi itd.

„Najboljši so padli“

Stane
Semič-Daki

Tak je naslov spominov narodnega heroja Staneta Semiča-Dakija, ki bodo v kratkem izšli v treh knjigah. V svojih spominih Daki popisuje svoje razgibano življenje iz časov pred drugo svetovno vojno, svoje doživljanje v Španiji, kjer se je boril

na strani španskih revolucionarjev, o svojem begu iz Španije prek Francije v domovino, pa o izbruhu druge svetovne vojne, o svojem odhodu v partizane in o vseh lepih in težkih dneh borbe za svobodo slovenskega naroda, v katero so verjeli vsi pošteni in zavedni Slovenci.

V prvi knjigi Daki opisuje partizansko življenje v letih 1941 in 1942, v drugi knjigi se pisec zadržuje ob dogodkih do italijanske kapitulacije v septembru l. 1943, v tretji knjigi pa opisuje čas do konca vojne v maju leta 1945.

Avtor knjige »Najboljši so padli« nas vodi po svojih poteh po Ljubljanskem barju, Notranjski, Dolenjski, Kočevskem Rogu in Beli Krajini, pripoveduje nam o številnih bojih in o neštetih borcih, katerih imen se spominja. Iz borbe v borbo, iz trpljenja v trpljenje, vendar s pesmijo na ustih in z vero v zmago so številni naši borci — in z njimi avtor trilogije — prehodili Golgoto slovenskega naroda. Vsi, ki bodo prebrali trilogijo Dakijevih spominov, bodo razumeli, zakaj ji je dal naslov »Najboljši so padli«.

Vse tri knjige so tiskane na boljšem papirju, vezane pa so v belo-rdeče-modro platno. Knjige obsegajo skupno prek 1200 strani, opremljene pa so tudi s številnimi fotografijami. Če se želite naročiti na knjige, izpolnite spodnjo naročilnico in jo pošljite na naslov našega uredništva!

NAROČILNICA

Podpisani (ime in priimek):

Kraj:

Ulica in hišna številka:

Država:

nepreklicno naročam trilogijo
Stane Semič-Daki: Najboljši so padli

Datum:

Podpis:

Steve F. Pirnat

Jože Turk

Počivata v domači zemlji

V nedeljo, 28. novembra, so se na Velikih Poljanah pri Ortneku na Dolenjskem domači in številni prijatelji in znanci zadnjikrat poslovili od STEVA F. PIRNATA, ki so ga ameriški Slovenci dobro poznali, posebej še Clevelandčani, kjer je preživel vrsto let in zadnja leta vodil svoj potovalni urad. Petinosemdeset let je doživel in zadnjih deset let preživel med svojimi v rojstnem kraju na Velikih Poljanah.

Mladi Pirnatov Štefan je šel prvičkrat v Ameriko leta 1912. Doma na kmetiji je pustil ženo in dva sinka. V Clevelandu je najprej delal v čistilnici, nato začel z manjšo trgovino, zatem pa se je odločil, da bo odprl potovalni urad. Leta 1920 se je vrnil domov k družini, po enem letu pa je šel spet nazaj v Ameriko. Po njegovem zadnjem obisku se je družina povečala še za enega člana. Začela se je druga svetovna vojna. V njenem viharju sta padla pod italijanskimi strelji oba Pirnatova starejša sinova. Najmlajši pa je moral v taborišče na Rab. Tudi njemu ni bila sreča prijazna. Vrnil se je iz taborišča, a ko je l. 1948 služil v Sisku vojaški rok, se je smrtno ponesrečil.

Ko se je Steve A. Pirnat leta 1962 za vselej vrnil v domači kraj, ga ni pričakal nobeden od njegovih sinov. To je bil zanj hud udarec, a vseeno ni bilo vse tako črno. Doma so bili njegovi vnuki, nečaki, sestra in drugi sorodniki. Tako je preživel med njimi deset zadnjih let svojega življenja. Rad je bral časopise, vse do zadnjega je bil tudi naročnik Rodne grude.

Na Vrhniki smo se 20. decembra poslovili od Vrhničana JOHNA TURKA, ameriškega rojaka, ki je od leta 1958 živel med nami, pred tem pa od leta 1911 v Chicagu, kjer ima še danes številne prijatelje in znance.

Osemnajstleten je kot izučen mizar odšel v Ameriko, kjer se je zaposlil kot stavbni mizar. Večidel je živel v Chicagu, veliko je vmes tudi potoval. Že naslednje leto po prihodu se je včlanil v društvo št. 86 Slo-

venske narodne podporne jednote in je ostal njen član vse do smrti, to je polnih šest desetletij. Zaradi izredne delavnosti in splošne priljubljenosti ga je članstvo štirikrat izvolilo za delegata na konvencijah SNPJ.

Včlanil se je v klub št. 1 Jugoslovanske socialistične zveze v Chicagu in kmalu postal tudi član odbora. S spoštovanjem in ljubeznijo je govoril o starih socialističnih borcih, ki so bili njegovi vzorniki, o Johnu Zavertniku, Ivanu Moleku, Jošku Ovnu, Franku Zaitzu in drugih. Poslušal je njihova predavanja, bral članke, hodil na debatne večere in se tako izobraževal. Na pobudo Zavertnika je začel tudi dopisovati v Prosveto in Proletarca.

Hudo ga je potrla okupacija rojstne dežele. Vneto je pomagal pri zbiranju pomoči za domovino. Ker je v Jednoti užival ugled, so ga pri društvu v Chicagu izvolili za delegata za Slovenski narodni kongres, ki je bil 5. in 6. decembra 1942 v Clevelandu. Na tem kongresu so delegati vseh slovenskih organizacij v Ameriki ustanovili SANS — Slovensko ameriški narodni svet, ki je skrbel za moralno in gmotno pomoč novi Jugoslaviji. Že takoj po osvoboditvi je sklenil, da se vrne za vselej v domače kraje. Želja se mu je uresničila leta 1958. Naselil se je na Rakeku in užival v lepem domu zasluženi pokoj ter se vselej razveselil, kadar so ga obiskali stari znanci Čikažani.

V zadnjih letih je začel bolehati in zdaj, v njegovem 79. letu, se je njegov življenjski krog sklenil. Žena mu je izpolnila zadnjo željo: pokopan je na Vrhniki, kjer se je rodil in od koder ga je pot povedla v svet. Poleg svojcev so ga na zadnji poti spremlili številni vrhniški družbeni delavci, predstavniki vrhniških upokojujencev so ga spremlili z društveno zastavo, zaigrala mu je delavska godba, ob grobu pa se je poslovil od pokojnika predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger.

Oba pokojna bomo ohranili v častnem spominu!

S.

V zahvalo in spodbudo

Ko smo pred osemnajstimi leti začeli to rubriko, je bilo pred nami le nekaj slovenskih ameriških časopisov, iz katerih smo izbirali novice, ki so pripovedovale o življenju in delu naših ljudi v raznih krajih velike Amerike. Ko pa so potrkale prve številke Rodne grude na vrata slovenskih domov po svetu, so začeli prihajati tudi dopisi — iz Amerike in tudi iz evropskih dežel. Vsakega posebej smo bili veseli. Z njimi je vse bolj polno živela ta naša rubrika, ki skuša povedati s kratko, skromno besedo o življenju in prizadevanjih naših ljudi po svetu. Pisem je prihajalo vse več, kakor se je razraščalo in krepilo delo Matice. Preveč jih je bilo za to rubriko, zato smo iz njih izbirali tista, ki so konkretno pripovedovala o posameznih dogodkih, prireditvah, jubilejih, ljudeh itd., večino ostalih pa v odlomkih objavljamo v rubriki Iz vaših pisem.

Zdaj smo v devetnajstem letu izhajanja Rodne grude. Z mnogimi rojaki smo se v teh letih srečevali in spoznali le po njihovih dopisih ali pa jih poznamo iz dopisov v njihovih listih. Z mnogimi pa smo se osebno srečevali v poletnih mesecih. Veliko jih je v minulih letih že za vselej odložilo pero. Lepo število pa smo v tem času pridobili novih. Tistim, ki jih ni več, velja naš hvaležen spomin, zdajšnjim pa naša srčna zahvala za sodelovanje. Toplo se priporočamo, da bodo tudi v prihodnje s svojim sodelovanjem pripomogli, da bo ta naša rubrika tudi v prihodnje tako pestra in zanimiva.

Prisrčna zahvala našim dopisnikom, sodelavcem Rodne grude dolgo vrsto let, enako pa tistim, ki se na novo oglašajo s svojimi dopisi. Prijazno vabimo še ostale. Oglasite se in nam pišite, kako živite, kaj delate, sploh o vsem, kar je novega pri vas. Večkrat smo že zapisali, pa ne bo narobe, če še enkrat ponovimo: vse dopisnike lepo prosimo, kadar nam pišejo o posameznih dogodkih (občnih zborih, prireditvah itd.), da nam pišejo čimprej po posameznem dogodku, ker se revija precej časa tiska in če dobimo poročilo pozno, poročamo o njem šele po nekaj mesecih. Še enkrat vsem: hvala za sodelovanje in toplo priporočilo za prihodnje.

Ina Slokan

Švedska

Slovenska šola v Malmöju

Končno se je spet začela slovenska šola v Malmöju. Žal pa veliko prizadevanje rojaka Penka in še nekaterih žanje majhne

Otroci, ki obiskujejo slovensko šolo v Malmöju. Fotografirani so skupaj s starši.

uspehe. Od tolikih naših družin, ki živijo v Malmöju in okolici, so starši prijaviли le trinajst otrok in to zelo različnih starosti. Med njimi celo nekaj predšolskih, ki jim je na željo staršev odobrila šolanje švedska šolska uprava.

Zelo žalostno je, da se mnogi naši starši premalo zanimajo, da bi se otroci učili materin jezik. Veliko je celo družin, ki se postavljajo s svojimi otroki, ker znajo dobro govoriti tuj jezik. Saj se otroku, ki hodi v tujo šolo, ni težko naučiti jezika. Zanj je to tudi potrebno. Vseeno pa bi morali starši, ki so vsaj malo zavedni, skrbeti tudi za to, da se njihovi otroci hkrati nauče, oziroma ohranjajo znanje jezika, ki je govorica njihovega rodu. Tistim, ki bi se zanimali za to, sporočam naslov slovenske šole in ure pouka. Naslov je: VERNERY-DEN — HÖRDS 5 VEG. Pouk je vsako soboto v ROSENGORD za odrasle od 9. do pol ene, za predšolske ter za prvi in drugi razred pa od pol enajstih do pol trinajstih.

M. K.

Francija

Odšli so

Jesen in zima vedno neizprosno redčita naše vrste. Za našim dragim Martinčičem nam je odpeljala v Lensu dolgoletnega člana Združenja in nekdanjega odbornika Posmrtnega sklada Slavka Gajška. V Lievinu smo pa izgubili člana Adolfa Babiča, rudniškega paznika, ki je podlegel silikozni. Umrla sta tudi člana Posmrtnega sklada Marija Martinčičeva in Franc Saje, v Charbonnier les Mines pa Marija Spitalar. Naj jim bo lahka tuja zemlja!

Justin Čebul

Tudi Radičeve mame ni več

Lani 5. decembra je v Giraumontu v Franciji umrla Marija Radičeva, mama znane družine Radičevih. Po rodu je bila Dolenjka, v Francijo pa se je priselila leta

Slovenski šolarji v Malmöju

1926. Z možem Jožetom Radičem sta vzgojila štiri sinove. Najprej so živeli v Tucquegnieuxu, leta 1939 pa so se preselili v Giraumont.

S prihodom Radičevih se je v tem kraju razgibalo društveno in kulturno prosvetno delo. Nastopati je začel pevski zbor, zaživela je dramska skupina, ki jo je vodil Jože Radič. Med igralci je bila tudi njegova žena Marija. Po vojni je tam delovala tudi mladinska sekcija, v kateri so pridno sodelovali tudi Radičevi fantje. Sin Edi je kasneje vodil skupino harmonikarjev. Ker se je precej rojakov odselilo v domovino, je začelo društveno življenje zamirati. Leta 1961 je za vselej odšel tudi delavni Jože Radič. Mama Radičeva je ostala sama. Čeprav je bila v krogu družine, med svojimi, ki so jo imeli radi in lepo skrbeli zanjo, je bila osamljena, pogrešala je moža Jožeta in društveno življenje, ki je včasih tako živo razgibalo vse slovenske domove. Zdaj se je poslovila tudi ona. Dobro, zavedno slovensko ženo bomo ohranili v lepem spominu.

S.

Prireditev, ki je ne bomo pozabili

V nedeljo 7. novembra smo imeli v dvorani v Freymingu prireditev, ki je ne bomo pozabili. Iz Ljubljane smo dobili v goste ansambel Zadovoljni Kranjci. Za obisk Zadovoljnih Kranjcev se zahvaljujemo vsem, ki so pripomogli pri organizaciji in financiranju tega prijetnega gostovanja. V nedeljo 21. novembra pa smo se zbrali na proslavi dneva republike. Slavje je organiziralo društvo Jadran. Med gosti sta bila toplo pozdravljena priljubljeni generalni konzul Anton Lah iz Strasbourga in župan iz Freyming-Merlebacha M. Metzinger, ki nam je s toplo besedo čestital k prazniku. O pomenu lepega slavlja pa je govoril generalni konzul g. Lah. Posebej veseli smo bili, ker smo v svoji sredi pozdravili tudi rojake iz Aumetza. V programu so sodelovali: otroški in moški pevski zbor iz Au-

metza, otroški, moški in mešani pevski zbor društva Jadran, 11-letni harmonikar Ferdo Deželak, kvintet Vipotnik od društva Triglav in kitarist Aleksijević.

Takor vsako leto je tudi letos decembra otroke naših društvenih članov obiskal Miklavž in jih razveselil z darili.

Anton Škruba

Na proslavi Dneva republike v Freymingu, ki je bila 21. novembra, je uspešno nastopil tudi novi kvintet društva Triglav, ki ga vodi Fredi Vipotnik.

Na zabavi se je zavrtil tudi dolgoletni član Triglava, rojak Urbas

Zadovoljni Kranjci so se med gostovanjem v Merlebachu fotografirali tudi z nekaterimi člani odbora in s predstavniki Matice. Tretji z desne je predsednik Matice Drago Seliger, poleg njega je rojak Pribošek, v sprednji vrsti pa je tretji z desne rojak Čadej.

Belgija

Praznik domovine

V Bruslju v Belgiji je tamkajšnja Kulturna skupnost Jugoslovancev priredila proslavo dneva republike 28. novembra, na predvečer praznika. Slavje je bilo v gleda-

lišču Rezidence, ki je bilo polno zasedeno. Med navzočimi Jugoslovani — našimi stari naseljenci in tistimi, ki so se priselili v zadnjih letih in so v Bruslju in okoliških krajih na začasnem delu, je bilo opaziti veliko novih obrazov. Navzoči so bili tudi vsi člani jugoslovanske ambasade in tamkajšnjih jugoslovanskih ustanov, skratka, na tem lepem slavju je bila prisotna vsa tamkajšnja jugoslovanska naselbina.

J. D.

Nemčija

Slavje v novih klubskih prostorih

Tudi v Stuttgartu so naši ljudje lepo praznovali praznik domovine. Na predvečer se jih je blizu dvesto zbralo v novih prostorih Jugoslovanskega kluba na Werderstrasse 3. Navzoči so bili tudi številni predstavniki društvenega in kulturnega življenja tega nemškega mesta. Program je bil na lepi višini. Sedem članov novoustanovljene dramske skupine je izvedlo lepo uspel recital pesmi slovenskih, srbskih, hrvatskih in makedonskih pesnikov. Nato so predvajali kratki film Jugoslavija danes. Sledila je družabna zabava, pri kateri je sodeloval tudi plesni kvartet kluba.

V Jugoslovanskem klubu so priredili tudi prav prijetno silvestrovanje, ki je privabilo številne naše ljudi, ki niso odpotovali domov k svojim za novoletne praznike. Tako so v mislih na dom v veseli družbi sorojakov, prijateljev in znancev, pozdravili prihod novega leta.

ZDA

Življenjski jubilej znanega jednotarja

V Clarendon Hills, predmestju Chicaga, je konec oktobra lani praznoval 80-letnico znani jednotar Fred A. Vider, nekdanji dolgoletni glavni tajnik te velike slovensko-ameriške organizacije. Žal, nimamo o njem podrobnih podatkov, saj nikoli ni rad govoril ali pisal o sebi. Zato bomo povedali le to, kar pač vemo. Član SNPJ je že šest desetletij, saj se je včlanil kmalu po prihodu v Ameriko v letu 1911. Kakor je zapisal nekje sam, je to storil predvsem zaradi demokratičnih načel te organizacije.

V mestu Ely, v Minnesoti, kjer je bil zaposlen na šolskem okraju, so ga leta 1921 pri društvu Sokol št. 21 izbrali za delegata na združevalni konvenciji v Clevelandu, kjer se je to društvo priključilo k SNPJ. Na tej konvenciji je bil imenovan za člana glavnega porotnega odseka pri SNPJ. Ko se je takrat vrnil v Ely, je bil pri

šolskem odseku deležen očitkov in sumničenj, saj so v tistih časih imeli SNPJ za precej levičarsko usmerjeno, zato niso nič kaj prijazno gledali članov SNPJ. Tako je Fred Vider sklenil, da si čimprej poišče drugo zaposlitev. Prilika se mu je ponudila, ko je glavni urad SNPJ l. 1924 razpisal službeno mesto v tajništvu organizacije. Zaprošil je za to mesto in bil izvoljen. Že v aprilu istega leta se je z družino preselil v Chicago in 2. maja nastopil službo v tajništvu jednote, kjer je bil takrat glavni tajnik M. J. Turk. Pet let pozneje, v maju 1929, je na konvenciji v Chicagu sprejel kandidaturu za glavnega tajnika SNPJ in bil izvoljen. To odgovorno delo je Fred A. Vider zatem opravljal vse do upokojitve.

V tem času je šla SNPJ skozi razna obdobja. Njeno delo se je razraščalo. Zlasti veliko dela je imel glavni urad v letih gospodarske krize, ko je dnevno prejemal in moral reševati kopice prošenj članov in drugih Slovencev širom Amerike, ki so prosili za denarno pomoč SNPJ je našim ljudem, posebej svojim članom, pomagala, kolikor se je dalo. V ta namen je bil ustanovljen poseben sklad, iz katerega je razdelila nad sto tisoč dolarjev. Vse to pa je bila kaplja v morju velikih potreb in težav.

Ko je bil v času druge svetovne vojne ustanovljen SANS (Slovensko ameriški narodni svet) je bil Fred A. Vidar nekaj časa drugi podpredsednik te ustanove.

Za Freda A. Vidra lahko rečemo, da je bila jednota sestavni del njegovega ameriškega življenja in ostala je še danes. Rad se oglašja v jednotinem glasilu Prosveti. Posebej zanimivi so članki, ki izhajajo pod naslovom V luči sodobnih dogodkov. V njih zrelo in odločno govori o današnji Ameriki in dogodkih, ki so povezani z njo in to s stališča vseh naprednih ljudi v svetu. Ime Freda A. Vidra je zapisano tudi med sodelavci Slovenskega izseljenskega koledarja in Rodne grude. Veseli smo bili, ko smo zvedeli, da se je operacija na očeh, kateri se je moral podvreči avgusta lani, dobro posrečila in da zdaj celo bolje vidi kakor pred leti.

Malo pozna je naša čestitka, a je iskrena: še mnogo zdravih in zadovoljnih let in jubilejev!

Petintrideset let Slovana

Clevelandski pevski zbor Slovan je praznoval 5. decembra lani z jubilejnim koncertom svojo petintridesetletnico. To je danes edini slovenski moški pevski zbor v Clevelandu. Zbor je nastal iz kvarteta Ljubljana. Od ustanovnikov živita še dva: Frank Rupert in Frank Maurich. Vsa pretekla leta se je zbor sproti pomlajal in tako zares »pri polni moči« slavi svoji lepi društveni jubilej. Čestitamo!

Frank Tratnik

V Euclidu je pred nekaj meseci umrl Frank Tratnik, mož znane društvene delavke, pokojne Josephine Tratnikove. Star je bil 83 let. Iz Slovenije se je priselil v ZDA 1. 1914 in bil do upokojitve pred 16 leti zaposlen pri velikem podjetju Ficher Body, kjer je delalo veliko naših rojakov. Bil je član SNPJ št. 126 in Kluba slovenskih upokojencev za senklersko okrožje. Za njim žalujejo sin in 3 hčerke.

Mladinski tabor

Čeprav je dogodek že malo odmaknjen, vseeno zasluži, da ga zabeležimo. Ameriška dobrodelna zveza v Clevelandu je septembra lani za naraščaj svojih članov organizirala na svojem izletniškem središču v Leroyu mladinski tabor, ki je bil izredno dobro obiskan. Zbralo se je nad šesto otrok starih izpod 14 let. Pravijo, da tolikšnega obiska še niso imeli. Otroci so bili pogoščeni. Zatem pa so sledile mladinske igre, ki so prinesle veliko smeha in veselje otroške sproščenosti.

Spominska knjiga

Kakor poročajo slovenski ameriški listi, je odbor za posvetitev slovenske kapele v Washingtonu izdal spominsko knjigo. V njej je kratek zgodovinski zapis o ameriških Slovencih, sestavek o slovenskih božjih poteh, o Baragi in Slomšku, pozdravne spomenice ob posvetitvi kapele, med njimi tudi Nixonova in ilustracije.

Knjiga o kiparju Goršetu

V zbirki Studia Slovenica v Washingtonu je izšla knjiga o kiparju Francetu Goršetu. V knjigi je pregled njegove umetniške dejavnosti v zadnjih tridesetih letih. V knjigi je objavljen tudi angleški prevod umetniške ocene kiparja, ki jo je leta 1938 napisal Rajko Ložar v prvi knjigi o njem, in prevod ocene Franca Šijanca. Glavni del knjige obsega 68 fotografij Goršetovih likovnih del iz zadnjih dvajsetih let. Naslov knjige je »Sculptor Gorshe«, uredila pa

Odbojarsko društvo »Bled« iz Hamiltona. Predsednik društva je Janez Hočevnar (prvi z leve), tajnik pa Ivan Antolin (skrajno desni)

sta jo John Arnež in Rudi Večerin. Kipar France Gorše je vrsto let živel v Clevelandu in New Yorku. S svojimi deli je opremil cerkve v Minnesoti, Torontu in slovensko kapelo v Washingtonu. Tudi za novo cerkev v Teznem pri Mariboru, ki je bila odprta oktobra lani, je Gorše izdelal velik hrastov križ nad glavnim oltarjem in reliefa cerkvenih patronov Cirila in Metoda.

Kanada

Veseli vandrovciki iz Toronta v pomladanskem cvetju

Veseli vandrovciki iz Toronta

Slovenski ansambel »Veseli vandrovciki« iz Toronta je med našimi v Kanadi že splošno znan. Ustanovljen je bil pred petimi leti. Ustanovitelj je njegov današnji vodja Martin Pušič, ki igra na harmoniko. Najprej je bil to kvartet, ki so ga sestavljali Martin in Janez Pušič, Robert Pavlini in Jože Ovčjak. Dve leti je nastopal ta kvartet, pozneje pa so svojo glasbeno družinico povečali in izpopolnili. Zdaj jih je osem v skupini — šest godbenikov in dva pevca. Nastopajo pri društvu Simon Gregorčič, Večerni zvon, Holiday Garden itd. Igrajo tudi zunaj Toronta v Hamiltonu in poleti na piknikih. Ob Kanadsko-jugoslovanskem dnevu na Beograd farmi v Wellandportu so na tekmovanju med ansambli osvojili prvo mesto. Sporočili so nam, da nas letos v juliju obiščejo v Sloveniji in da bi kje tudi nastopili. Ali se bomo morali srečati na izseljenškem pikniku 4. julija v Škofji Loki?

Novice iz Hamiltona

Naše društvo Bled, odsek št. 13 Planica v Hamiltonu se je lani povečalo za lepo število novih članov. Kar petindvajset se nam jih je pridružilo, kar nam je v prijetno spodbudo za nadaljnji razvoj društva. Poleti smo imeli največ opravka z našim izletniškim prostorom. Naš zeleni

gozdič smo očistili in ga tako spreminjamo v lepo urejeni park, kamor radi zahajamo ob lepih poletnih nedeljah in praznikih. Lani smo uredili veliko balinišče, igrišče za odbojko, gugalnice za otroke ter napeljali elektriko do plesnega odra. Poleti smo priredili tudi nekaj piknikov, ki so bili vsi dobro obiskani, čeprav je včasih nagajalo vreme. Sedanji odbor društva Bled sestavljajo: predsednik Janez Hočevnar, tajnik Ivan Antolin, blagajnik Jože Špiler in mladinski vodja Frank Gimpelj. Na eni od slik boste tudi videli, da je naše predsednik zares pravi korenjak, saj je z lahkoto kar z eno roko dvignil v zrak domačina fotografa Murraya Berforda. Med drugimi vam pošiljam tudi sliko slovenskega pevskega društva Majolka iz Hamiltona. To društvo namerava v kratkem posneti ploščo, za katero upamo, da bodo njene pesmi zadonele tudi po Sloveniji, ko vam jo bomo poslali. Tako živimo, delamo in napredujemo pri nas.

Ivan Antolin

P. S. Fotografije bomo objavili prihodnjic

Avstralija

Za prenos pokojnine

Laburistični poslanci in senatorji so predložili avstralskemu parlamentu peticijo avstralskih državljanov, priseljencev, v kateri ti zahtevajo prenos v Avstraliji zaslužene pokojnine tudi izven te dežele. Kakor je znano, se državne pokojnine, prislužene v Avstraliji, razen nekaterih izjem, ne morejo prenesti v drugo deželo. To pomeni, da priseljenci, ki so si tam pridobili pravico do pokojnine, te ne morejo prejemati v svoji rojstni deželi, če bi se odločili, da bi se za določen čas, ali za vselej preselili v domovino.

Laburistična stranka je že pred štirimi leti vnesla v svoj socialni program zahtevo, da bi priseljenci v Avstraliji imeli pravico prejemati tam prisluženo pokojnino tudi po vrnitvi v domačo deželo. Zdajšnja zvezna vlada je ta predlog zavrnila. Edini izjemi sta Nova Zelandija in Anglija, s katerima ima Avstralija recipročni dogovor.

Zato naj bi parlament spremenil te zakonske predpise. Avstralija naj bi v tem primeru ukrepala po načelih, ki veljajo za Anglijo, Italijo, Grčijo, Malto, Holandijo, Francijo, Nemčijo, Turčijo, Kanado in ZDA, to je za dežele, ki dovoljujejo svojim državljanom prenos pokojnine kamorkoli, kjer so se odločili živeti. Podobno peticijo so sestavili tudi pri Slovenskem klubu Triglav v Sydneyu ter so jo s podpisi nekaterih članov predložili senatorju T. Mulvihillu v Canberri. Predstavniki kluba Triglav L. Košorok je na sestanku slovenskih društev v Canberri oktobra lani izročil izvod spomenice s prošnjo, da vsako društvo s podpisi članov pripomore k ugodni rešitvi te pomembne akcije.

Dobimo se v Slovenskem centru!

»Za telo je v Ameriki vsega dovolj, duša pa je bolna« mi je v Slovenskem centru v Chicagu pripovedoval rojak John Škof, ko sva sedela za »baro«. Doma je iz Dolnje vasi pri Rakeku, predno pa je šel kot sedemnajstleten fant v Ameriko, je bila njegova najdaljša pot na Brezje, večkrat pa je bil v Loškem potoku. Svojega rojstnega kraja ni videl že več kot 58 let. Očitno prizadet in ganjen ob srečanju z nekom iz »starega« kraja mi je zatrjeval, da odkar je v Ameriki še ni minil dan, ko bi se ne spomnil domače dežele. »Rad bi jo še enkrat videl, rad bi jo tudi bolje spoznal, pa mi je vedno kaj preprečilo to mojo pot. V Ameriko smo potovali z ladjo ves mesec, zdaj prideš iz Chicaga v Ljubljano prej kot v enem dnevu. Res bom moral enkrat tja,« je še dejal Joh Škof.

To je bilo eno izmed srečanj, ki so se mi najbolj vtisnili v spomin med mojo kratko potjo po Ameriki. Koliko je še naših »staronaseljencev«, ki nikoli niso imeli priložnosti, da bi šli pogledat kraje, od koder so prišli. Mnogi niso imeli dovolj denarja, mnogim niso dovoljevale razmere, v katerih so živeli ali še živijo. Nekateri pa so se, žal, rojstni deželi tudi že povsem odtujili.

Moje bivanje v Chicagu ni bilo tako razgibano kot v Clevelandu in Pittsburghu, vseeno pa je bilo polno srečanj in zanimivih pogovorov z našimi rojaki. Stanovanje sta mi nudila prijazna Elsie in Jože Culkar, ki mi je tudi omogočil, da sem si ogledal vse najpomembnejše čikaške slovenske znamenitosti. Najprej naj se ustavim na »Prosveti«. Razkazali so mi vse prostore uredništva tega slovenskega dnevnika, seznanil sem se z uredniki, ki so se zelo zanimali za zadnje dogodke v Jugoslaviji in se pritoževali, da časopisi iz Slovenije zelo neredno prihajajo v Chicago. Kasneje sem zvedel, da je bila temu kriva stavka pristaniških delavcev v New Yorku. Večina časopisov namreč pride z navadno pošto.

Zame je bilo predvsem zanimivo kramljanje z uredniki Louisom Benigerjem, Frankom Boštjančičem in z Miheličev, saj so mi lahko povedali marsikatero zanimivost iz svojega urednikovanja. Stike z bralci vzdržuje Slavica Fišerjeva — tako vesela vsakega pisma od številnih bralcev »Prosvete«.

Nova stavba SNPJ

Predsednik SNPJ Jože Culkar mi je med razkazovanjem uradov SNPJ, ki so zelo

moderno in praktično opremljeni, med drugim tudi povedal, da se je SNPJ odločila, da bo zgradila novo upravno poslopje. Gradili bodo v Chicagu, točen kraj pa takrat še ni bil določen. Za to so se odločili, ker je sedanja stavba že zastarela in precej odmaknjena od vseh naselbin naših rojakov. SNPJ ima zdaj že prek 60.000 odraslih članov in spada med največje tovrstne organizacije v vsej Ameriki.

V novi stavbi naj bi bilo seveda tudi uredništvo »Prosvete«, tiskarno pa bodo opustili. Sedanji stroji so že povsem izrabljeni, nabava novih strojev pa bi se jim ne splačala. Tako bodo pozneje »Prosveto« oddajali v tisk v kako drugo tiskarno.

Slovenska »bankirja«

Zanimiv je bil tudi moj obisk banke »Stirling Savings and Loans«, ki jo vodi naš slovenski rojak Donald Lotrich. V začetku je bila jugoslovanska banka, ustanovljena je bila leta 1919, zdaj pa na zunaj ne razbereš več prvotnega imena. Vodilni uslužbenci v banki pa so ves čas naši rojaki. Donald Lotrich mi je pripovedoval, da je že upokojen, da pa ga v banki preprosto ne pustijo počivati. Seveda zaradi tega ni preveč slabe volje, saj delo v banki, ki ji je ustvaril dober del njenega sedanjega dobrega imena, vsekakor veseli.

Tistega dne sem imel res srečo z »bankirji«. Srečal sem še drugega Slovenca, ki je vodilni človek banke »St. Paul«, Franka Kosmacha. Prijateljsko sva si stisnila roko in z veseljem je sprejel moje iskreno povabilo, da se ponovno srečava letos v Sloveniji!

Ludvik in Corinne Leskovarjeva sta bila v času mojega obiska sredi priprav za koncert Slovenskega instrumentalnega kvinteta, ki sta ga skoraj sama organizirala. Pripovedovala sta mi tudi o načrtih za letošnji obisk Slovenije, o skupinah, ki pridejo iz Chicaga ter o svojem razgibanem življenju.

Čikaške večere sem preživeljal v Slovenskem centru, kjer sem srečal vrsto znanih rojakov, s številnimi pa sem se seznanil na novo. Posebno sem bil vesel srečanja s Tončko Garden, ki vsa živi v spominih na Slovenijo. Zanimivo pa je bilo tudi srečanje z Joškom Ovnom, nekdanjim delavskim publicistom, ki je prav tiste dni prišel v Chicago na obisk prijateljev iz Mehike, kjer zdaj živi že nekaj let.

Letošnji obisk so mi najavljali tudi bratje Birsa z ženami, ki imajo sorodnike v Ljubljani. Zanimiv je bil tudi pogovor z Andyjem Bavecem in z njegovim poljskim dekletom, saj sem takrat lahko ponovno

Naša zvesta naročnica Helen in Edward Arko iz Cicera, Ill., sta že leta 1969 praznovala zlato poroko. Fotografija s tega njenega praznovanja naj jima obudi prijetne spomine...

Naša naročnica Ana Opeka na eni izmed »gala« prireditev v Slovenskem narodnem domu na St. Clair v Clevelandu. Foto: Jo Mišič

preskusil moje skromno znanje poljščine. Prehitro so minili moji čikaški dnevi. Posebej še, ker sem videl, da je v mojih tamkajšnjih srečanjih in pogovorih ostalo še marsikaj nedogovorjenega.

Jože Prešeren

Kje je mati? Kdo je mati?

Ležal je na mrzlih cementnih tleh v kleti stare stanovanjske hiše, zapuščen in neobglen. To je bilo v Mariboru v tork po novoletnih praznikih. Ob štirih zjutraj sta ga slučajno našla stara zakonca, ki stanujeta v kletnem stanovanju te hiše. Če ga ne bi našla, bi mali, devetmesečni fantek tam žalostno umrl. Otročiček se ni zavedal, kako je z njim. Hvaležno se je smehljajal tujim rokam, ki so ga dvignile z mrzlih tal in ponesle na toplo. Smehljajal se je prijazno vsem tistim tujim ljudem, ki so se zbrali okrog njega.

Kje je mati? Kdo je mati, ki pusti takšno drobceno bitje v mrzli zimski noči na cementnih tleh tuje hiše?

Casopisi so pisali o tem in objavili najdenčkovsko sliko. In ljudje, ki so to brali, posebej še matere, so jokali. Spraševali so se: Kje je mati, kdo je mati, ki je zmožna narediti nekaj tako brezsrčnega? V bližini te hiše je železniška postaja. Morda se je brezsrčna mati pripeljala ali odpeljala v tujino?

Iz Maribora, Ljubljane, Novega Sada, Beograda in drugod se oglašajo družine, ki jih je pretresla usoda zapuščenega

ga fantka brez imena in matere. Žele mu dati topel dom in ljubezen. Fantek bo ostal v Mariboru, pri družini, ki ga bo posvojila. Tam bo rasel in tujim ljudem, ki mu bodo postali starši, vračal ljubezen.

Mater iščejo in bržkone jo bodo tudi našli. Sicer pa jo bo prav gotovo našla njena lastna vest, kjerkoli je, doma ali v tujini. Pred lastno vestjo se ne bo mogla skriti, niti pobegniti. Vest ji bo kljuvala in grizla v živo srce z nenehnim očitkom: Zakaj si to storila svojemu otroku? Zakaj, zakaj? Ali nisi znala najti zase in zanj boljše rešitve, če ga na noben način nisi mogla obdržati pri sebi? Ali ne veš, koliko je družin, ki bi takšnega zdravega ljubkega otročička srčno rade vzele v svoj dom?

Rasel bo njen sin pod tujo streho, njegova neznana mati pa bo hodila po svojih poteh. Gledala bo otroke na igriščih, gledala bo otroke hiteče v šolo, v srcu pa ji bo kljuvala misel: Kje je zdaj moj sinko? Kakšen je? Kako mu je? In njeno srce, čeprav za zdaj morda še brezčutno, bo zakrvavelo in krvavelo bo do konca njenih dni. Le verjemite!

dokup dobe, prebite na delu v Avstraliji, za pravice iz jugoslovanskega zavarovanja: če ste na jugoslovanskem konzulatu v Avstraliji do tega roka že zahtevali informacije glede avstralske dobe za primer vrnitve v Jugoslavijo, bi vam jugoslovanski zavod za socialno zavarovanje še vedno omogočil dokup teh let. Glede tega se obrnite na republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, Kidričeva 5, lahko tudi s pisмено vlogo. Svoje zaposlitve v Avstraliji pa boste morali seveda dokazati z originalnimi avstralskimi dokumenti. Za nesrečo, ki ste jo utrpeli na delu v Avstraliji, lahko seveda zahtevate odškodnino od avstralskih organov in Jugoslavija za to nesrečo ne more odgovarjati. Zdravstveno varstvo lahko uživate kot pripadnik kmečkega gospodarstva iz jugoslovanskega kmečkega zdravstvenega zavarovanja, ki sicer ni tako obsežno, kot je delavsko, vendar daje dovolj popolno zdravstveno varstvo. Če se torej vključite v to kmečko zavarovanje, boste imeli vsaj osnovne pravice do zdravstvenega varstva brezplačno ali proti manjšim doplačilom. O tem se pozanimajte pri najbližjem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje ali njegovi podružnici.

dr. L. S

Iz Nemčije v Belgijo

Iz ZR Nemčije, kjer sem zaposlen, se želim izseliti v Belgijo, kjer bom imel zaposlitev z večjim zaslužkom. V Nemčiji sem delal pet let in sem socialno zavarovan. Ali bom socialno zavarovan tudi v Belgiji?

Janko M., Achen, Nemčija

Ker imata Jugoslavija in Belgija sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ste upravičeni do socialnega zavarovanja v Belgiji. Da se vam prizna delovna doba vaše zaposlitve v Nemčiji, vam mora vaš tamkajšnji delodajalec in urad za socialno zavarovanje v ZR Nemčiji izdati ustrezna potrdila o vaši zaposlitvi. Ta potrdila morate predložiti pristojnemu uradu za socialno zavarovanje v mestu, kjer se boste v Belgiji stalno zaposlili.

Ločila sem se

Sem stalno zaposlena v Avstriji. Nedavno sem se ločila od moža in nameravam sama skrbeti za svoje tri otroke stare od 3 do deset let. Prosim, koliko znaša v Avstriji otroški dodatek za tri otroke v navedeni starosti?

Vera T., Salzburg, Avstrija

Otroški dodatek za tri otroke znaša v Avstriji v januarju, marcu, aprilu, juniju, juliju, septembru, oktobru in decembru 950 šilingov. V februarju, maju avgustu in novembru pa 1.372,50 šilinga. Pristojnemu organu morate predložiti zahtevek in ga podpreti z dokazili, da otroke sami vzdržujete. Če boste pri tem naleteli na kakšne težave, se obrnite za pomoč na generalni konzulat SFRJ v Salzburgu, kjer vam bodo brezplačno pomagali, da dosežete svoje pravice.

Ni glasu od moža

Pred dvema leti je odšel mož na delo v Nemčijo. V začetku je redno pisal in tudi pošiljal po nekaj denarja, zdaj pa že pet mesecev od njega ni več glasu. Vsa poizvedovanja pri njegovih znancih so brezuspešna. Zvedela sem leto, da je odpotoval iz mesta, kjer je prej živel in delal. Prosim vas, svetujte mi, kam naj se obrnem, da bi zvedela sedanjí naslov svojega moža. Imam dva otroke in težko živimo.

Ivanka K., Dolenjsko

Naslovite pismo na: DSIP — Konzularna služba — 11000 Beograd, Kneza Miloša 24. V pismu navedite podrobne podatke o svojem možu, kjer je bil nazadnje zaposlen in njegov zadnji naslov v Nemčiji. Konzularna služba bo po službeni poti skušala najti vašega moža in vam sporočila njegov sedanjí naslov.

Povratnik iz Avstralije

Pred kratkim sem se vrnil iz Avstralije in me zanima, ali so stvari glede socialnega zavarovanja z Avstralijo že urejene. Bil sem tam 10 let in ne vem, ali mi ta leta kaj koristijo v Jugoslaviji. Tam sem se težko ponesrečil in bi rad tukaj zaprosil za kak dodatek. V kakšnem primeru bi imel v Jugoslaviji brezplačno zdravstveno oskrbo? Ker sem bolan, zaenkrat ne iščem dela, temveč živim doma na kmetih.

R. J.

Med Jugoslavijo in Avstralijo je zaenkrat sklenjen samo sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Avstraliji, ne pa tudi sporazum o socialnem zavarovanju. Zato so jugoslovanski delavci, ki delajo v Avstraliji, sicer izenačeni z domačimi, to je avstralskimi delavci na delu v Avstraliji, njihova zaščita pa se ne razteza — v primeru vrnitve v domovino — na Jugoslavijo. Zato se vam delovna doba 10 let, prebita v Avstraliji, ne more šteti za pravice iz jugoslovanskega zavarovanja in ne obratno — jugoslovanska delovna doba za pravice iz socialnega zavarovanja v Avstraliji. Do konca leta 1966 je bil možen

Kako smo se prilagodili novi domovini

EUCLID, O. — Profesor sociologije Vladimir Bonač iz Auslandsinstitut Dortmund, Zahodna Nemčija, ki je bil pred kratkim v Ameriki na študijskem potovanju, mi je rekel, da ga med drugim zanima tudi prilagajanje slovenskih priseljencev ameriškemu načinu življenja.

To vprašanje je verjetno enako pomembno za vse izseljence po svetu, ker vsi živijo v podobnih razmerah. Iz izkušenj lahko trdimo, da se prvi rod izseljencev nikoli docela ne prilagodi tujemu načinu življenja, čeravno ima marsikaj skupnega s tujci.

To velja zlasti za skupne nasebine kot npr. v Clevelandu, kjer imajo Slovenci in vsaka druga narodnost svoje predele, kulturno, politično, versko in družabno življenje ter razne ustanove. Zato tudi namišljenega topilnega lonca (melting pot) ni nikjer.

Naseljenci smo sem prinesli poleg materinega jezika tudi naše običaje in tradicije, ki so nam najljubše in jih nobena šolska ali politična vzgoja ne iztrga iz srca. To je pač naravni nagon. Izjeme so le pri majhnih otrokih, ki pridejo sem v nežni mladosti in se le malo ali nič ne spominjajo svoje rojstne domovine.

Mi lahko še tako ljubimo novo domovino in skušamo pozabiti staro, vendar nam ne hote misli uhajajo na rodno grudo, kjer nam je tekla zibelka in kjer smo pustili mladostne spomine, čeravno so bili v gospodarskem pogledu trpki.

Da nam je rojstna domovina draga, pričajo pogosti obiski in kulturni stiki, da ne govorimo o naših otrocih, ki hodijo tja v vedno večjem številu.

Ko gremo na ameriško prireditev ali zabavo, je ne uživamo tako kot našo, ki je bolj topla, pristrčna in domača in v kateri se lahko razživimo. Za narodni šport baseball (žogomet), s katerim je Američan takorekoč že rojen, se z redkimi izjemami nikoli nismo zanimali.

Mi radi poslušamo popularne ameriške skladbe, resno glasbo in narodne pesmi, vendar nam srce še bolj poskakuje ob napevih Slovenskega okteta in Slakovih ali Avsenikovih vižah. To velja tudi za dramo. Tudi naši koncerti, ki črpajo petje, glasbo in ples iz naše bogate narodne zakladnice, so vedno dobro obiskani.

V ameriška društva in klube se razen nekaj izjem nismo vživeli. Največ je bil seveda kriv jezik. Kot Američanom pa nam

je več pomenilo izboljšanje življenjskega položaja prek socialnih reform, delavske politike in unije (sindikatoev). Bili smo pač izkoriščani.

Tudi slovenska kuhinja nam bolj ugaja kot ameriška, ker smo je bolj vajeni. Tako imamo še vedno radi z ocvirki zabeljene ajdove žgance z zeljem, golaž s polento, kranjske in krvave klobase, govejo juho z domačimi rezanci, potico, krofe in druge take dobrote.

Naše stare navade kot bučne in slikovite občeti v zasebnih hišah ali bedenje pri mrličih prek cele noči, smo le težko opustili. Tudi nekdanjega pijančevanja in pretefov med fanti ob sobotah ni več.

Velika ovira za prilagoditev ameriškemu načinu življenja je seveda tudi jezik, ki ga brez šole ne moremo obvladati. Med nami so rojaki obojega spola, ki so tukaj že petdeset in več let, pa še govorijo polomljeno angleščino.

Tega so največ krive okoliščine, da niso imeli časa ali priložnosti za šolo, za v tovarne pa niso čutili potrebe po večjem znanju. Pri tem so seveda mislili, da se bodo kmalu vrnili v staro domovino, ampak po sili razmer je večina ostala tukaj za stalno.

Z domačini so občevali le po potrebi, za uradne zadeve so pa dobili tolmače. Če so bili slučajno povabljeni na prireditev domačinov, se raje niso odzvali, ker se z govorico niso hoteli osmešiti in ker so jih tujci že itak po strani gledali.

Vseh teh pomanjkljivosti in zadreg so se naši rojaki dobro zavedali, toda pomagati si niso mogli. Ko so se poročili in ustvarili domače ognjišče, pa so, če je bilo le mogoče, izsolali svoje otroke, da so imeli boljše življenjske pogoje in večji ugled v javnosti. Naši otroci so na pol Slovenci, na pol Američani. Po nas so podedovali več dobrih lastnosti, kot: poštenje, dostojnost, varčevanje in pridnost, ki so pustile posledice tudi v novih rodovih.

To je bila najboljša dediščina, ki jo lahko starši dajo otrokom. S tem smo se tudi Slovenci uveljavili pred Američani in nadoknadili, kar smo sami zamudili. Naši otroci, čeravno še po večini čutijo slovensko, so se temeljito prilagodili ameriškemu načinu življenja z dobre strani, kajti med njimi ni zločincev, kot se je že večkrat izrazil sodnik — po rodu Slovenec — August Prijatelj.

Jutri za kosilo

Jetrna juha
Paprični riž
Krompirjevi krofi

Jetrna juha

Petnajst dekagramov mešane sezonske zelenjave (korenček, nekaj cvetače, kolerabica, pest graha, korenina zelene in peteršilj) operemo, očistimo in drobno zrežemo. V kozici segrejemo maščobo in na njej prepražimo pol drobno narezane čebule, ko se prepraži, dodamo še zelenjavo in prepražimo. Jed zatem potresemo s tremi žlicami ovsenih kosmičev, spet popražimo ter dodamo 15 dkg zmletih ali drobno sesekljanih telečjih ali mladih govejih jeter, popražimo, nato pa jed zalijemo z zajemalko tople vode ali juhe. Pokrito dušimo osem do deset minut, nato pa zalijemo s tričetrt litra tople vode, solimo, odušavimo z majaronom in limonino lupinico ter ponovno prevremo. Preden z juho postrežemo, vmešamo vanjo dve žlici dobre kisle smetane in nekaj sesekljane peteršilja.

Paprični riž

Primerno količino riža (za kolikor oseb kuhamo), preberemo, operemo v mrzli vodi in na servietih osušimo. V kozici segrejemo maščobo, dodamo riž in pražimo, dokler ne postane steklen. Nato mu primešamo vložene narezane sladke paprike, nekaj paradižnikove mezge, solimo, premešamo, zalijemo s toplo vodo ali juho in riž na ne prevroči plošči dušimo, da se zmehča (približno 10 do 15 minut).

Krompirjevi krofi s šunko

Zakaj ne bi enkrat pripravili za družino malo drugačnih krofov. Poskusite jih narediti po tem receptu: tri krompirje skuhamo, olupimo in pretlačimo. Pripravimo kvasac iz pol del mleka, 1 dkg kvasa, za žličko sladkorja in ščepa moke. Na topli štedilnikovi plošči razpustimo v kozici 5 dkg surovega masla ali dobre margarine zatem pa naredimo testo iz četrt kg bele moke, pretlačenega krompirja, maščobe, enega rumenjaka, ščepa soli in vzhajane kvasca. Testo pognetemo in pustimo, da počiva deset minut. Zatem ga razvaljamo za prst debelo. Namesto marmelade pripravimo za nadev šunko, ki jo drobno sesekljamo. Kupčke šunke polagamo na testo v primerni razdalji. Nadaljujemo kakor pri običajnih krofih. Iz polovice testa izrežemo z obodcem ali kozarcem kroge, ki jih polagamo na testo s šunkinim nadevom. Robove dobro stisnemo in z manjšim obodcem izrežemo krofe. Pustimo jih eno uro vzhajati, nato jih ocvremo na vroči maščobi in ocvrte potresemo z naribanim sirom.

Oranža

Peljemo se skozi gosto, skorajda mlečno belo meglo, ki se od časa do časa le toliko razvleče, da vidimo skoz okno črne, rogovilaste veje starikavih sadnih dreves. Tudi v kupeju vlada podobna puščobnost, v hladen molk le tu in tam seže kaka beseda, ki pa je prav tako mrtva, kot so tam zunaj mrtve brezcvetne in brezlistne veje. In vendar smo v kupeju trije: ob vratih starikav možiček, ki bi se ob kozarcu vina gotovo tako razživel, da bi bil kupe kmalu poln njegovih besed, ob oknu, meni nasproti, dekle, ki se ji vsakokrat, ko se megla dvigne, vžge plamenček rahlega upanja v velikih rjavih očeh, in jaz, ki me naš molk nič manj ne tlačí kot novembrska puščobnost. Ko možiček izstopi, ostanem sam z mlado sopotnico. Poizkusim jo zaplesti v razgovor, a ker se mi ne posreči, se tudi jaz stisnem v kot in se pogreznem v sivino novembrskega dne. V mislih se ukvarjam z vsemogočimi rečmi, a tudi s sopotnico, ki se očitno pelje na grob njej dragega človeka, saj se zgoraj na polici pozibava venec, ki ni bil kupljen v trgovini, marveč so ga spletle ljubeče roke. Na čigav grob? Toda vprašanje kmalu zamre v sivi puščobnosti v meni prav tako brez sledu, kakor utonejo žalostne veje tam zunaj v sivi megli. Vlak se z ropotom ustavi na večji postaji. V kupe prodro glasovi in kriki, a tudi koraki. Vrata se dvakrat odpro in zapro, a nihče ne vstopi. Vstanem in odprem okno, da bi od blizu in neposredno dojel življenje na postaji. Kljub begajočim postavam ne vidim nič drugega kot poznojesensko puščobnost.

Toda glej! Pred sosednjim vagonom natakarski vajenec v belem suknjiču ponuja potnikom oranže. Kakor da je žarek vročega južnega sonca in življenja sinil v gluho jesensko sivino. Nestrpno čakam, da pride dečko pod moje okno. Hlastno sežem po najlepši oranži in nekaj časa, preden zaprem okno, vdihavam njen opojni vonj in jo prelagam iz roke v roko; šele ko vlak spet zavozi v meglo, vzamem nož in olupim. Previdno jo razkoljem v krlje in jo v čaši debele lupine ponudim že voo pot tihi sopotnici, ki se je med mojim, meni nadvse prijetnim opraviлом še bolj stisnila v kot in se odela v še neprodirnejši molk.

»Prosim, tovarišica!«

Sopotnica se zdrzne, kakor da sem ji ponudil nekaj, kar ji je skrajno zoprno.

»Hvala!« odvrne kratko, skorajda rezko.

»Prosim, prosim,« ponudim še enkrat malodane vsiljivo.

»Ne, ne!«

Sopotnica kot v obrambo dvigne desnico.

Začudeno, malce užaljeno umaknem roko, pogledam skoz okno, onstran katerega se prav tedaj pokažejo iz megle

črne rogovilaste veje, in dam v usta kar dva krlja hkrati. »Ne marate oranž?« čez čas vprašam sopotnico, ki se je z nekakšno trmo zastrmela skoz okno.

»Ne, ne maram jih!« odgovori, ne da bi se ozrla k meni.

»Zakaj, če smem vprašati?«

Ne morem razumeti, čemu se je odpovedala tako slastnemu sadežu. Prepričan, da ne bom dobil odgovora, se spet lotim oranže, toda sopotnica le odtrga pogled od okna in megle tam zunaj in se ozre k meni.

»Kje ste bili med vojno?«

»V Srbiji, izseljen,« odvrnem presenečen.

»V Srbiji?« se začudi. »No, potem boste laže razumeli,« nadaljuje nekoliko topleje. »Tudi jaz sem bila v Srbiji,« pove naglo.

»Tudi vi?«

Z razkosano oranžo na dlani se pozorno zazrem v lep, toda žalosten obraz pred seboj.

»Da, tudi jaz, z materjo.« In spet obmolkne, kakor da se še ni do kraja odločila, potem pa le spet spregovori. »Bilo je na sam dan osvoboditve našega mesta. Po vseh hribih okoli mesta je že nekaj dni pokalo in bobnelo, skozi mesto pa se je valila nemška vojska. Po dolgem, zelo dolgem času sem tiste dni prvič spet videla južno sadje. Vojaki, ki so prahajali naravnost iz Grčije, so izzivalno odpirali torbe, jemali iz njih smokve, citrone, rožiče in oranže ter jih z užitkom jedli. Nisem videla, da bi bil kak vojak ponudil komu en sam krlj oranže, pač pa je ta in oni zalučal olupke med nas, ki smo se zbirali na pločnikih.«

»Zdaj razumem...«

»Čakajte,« pohiti potnica, se za hip ozre skozi zastekljena vrata na hodnik, od koder strmi drobno dekletce z velikimi očmi v kupe, in nadaljuje prizadeto. »Pa so naši pritiskali z vseh strani, obkolili mesto in zgodnjega jutra vdrli vanj.

V letošnjem februarju poteče štirideset let, odkar je bila v »Ljubljanskem zvonu« objavljena prva novela Antona Ingoliča. Ta objava pomeni začetek plodnega pisateljskega dela, nenehnih snovanj in aktivno vključitev v prizadevanja slovenske književne ustvarjalnosti. Anton Ingolič spada med najplodovitejše slovenske pisatelje sploh, med sodobniki pa velja za enega izmed najpomembnejših. Znana so njegova dela z izseljensko tematiko, zadnja je bila mladinska povest »Deklica iz Chicaga«; v počastitev njegovega pisateljskega jubileja bo pri založbi Obzorja izšla nova knjiga novel.

Anton Ingolič

Ker so se Nemci krčevito upirali, so se naši morali tolči za vsako ulico posebej. Z materjo sva ves čas tiščali v tesni, zatohli in temni kleti. Gospodar in njegova žena, že starejša človeka, ki sta imela dva sinova v ujetništvu, enega pa v partizanih, sta stopila od časa do časa na dvorišče in celo na ulico, da bi pozdravila partizane in med njimi morda

zagledala svojega Stevana, midve z materjo pa se nisva ganili iz kleti, čeprav je posebno mene hudo mikalo ven. Ko se je proti poldnevu streljanje skoraj poleglo, zaslišali pa so se vzkliki in glasovi zmagoslavja, in ko je gazda Jovo sporočil, da smo svobodni, me mati ni mogla več zadržati, izrgala sem se ji iz rok in odhitela na ulico. Pogledala sem najprej na levo, kjer se je kakih sto korakov dalje naša ulica stekala v glavno ulico, ker pa nisem nikogar opazila, sem pogledala še na desno, koder je ulica vodila v predmestje in še dalje na polja; tudi tod ni bilo nikogar. V naši ulici je vladala mrtva tišina, iz glavne ulice in od drugod pa je bilo slišati rastoče vzklike veselja, tu in tam pa je še odjeknil kak strel, celo rafal. Ze sem hotela na glavno ulico, ko je od tam pridirjalo nekaj razpenjenih konj. Videla sem peneče se gobce, videla vihrajočo grivo, znojna telesa in raztrgane vajeti; eden izmed konj je vlekel za seboj oje, ki je topo udarjalo po kamnitem tlaku, drugi se je tik pred menoj rešil sedla in stremen ter se divje rezgetajoč pognal dalje. Sele zdaj sem začutila, da je konec nečesa groznega. Ker so takoj potem v neposredni bližini odjeknili strelji, sem se hotela umakniti na dvorišče. A prav tedaj je prihitel iz glavne ulice nemški vojak; bil je gologlav, brez puške in prav tako zbehan kakor konji, ki so pravkar šinili mimo. Tekel je sredi ulice, kar so mu dajale moči. Bil je že mimo mene, ko je konec ulice zaregljala strojnica. Konji so se pri priči obrnili, tudi Nemec se je obrnil in se spustil nazaj proti glavni ulici. Konji so kot vihar zdirjali mimo mene, ki sem se vsa otrpla stisnila k zidu. Že sem mislila, da so Nemca pomedrali pod seboj, toda ne, Nemec je nekaj trenutkov za konji stekel mimo mene. Napravil pa je samo tri, štiri korake, kajti tam na glavni ulici je zadržala druga strojnica. Nemec je obstal kot zadet in se hip nato obrnil. Sele tedaj me je zagledal; tudi jaz sem ga šele tedaj videla v lice. To ni bil več Nemec, kakršnih sem tista leta srečavala na tisoče in tisoče, se jih bala in jih sovražila iz dna srca, saj so mi vzeli v prvih dneh vojne očeta, potem pa domovino, to je bil obraz človeka, ki ve, da je zanj vse izgubljeno in končano. Nekaj trenutkov me je gledal z zbeganimi očmi potem pa segel v torbo, izvlekel iz nje oranžo in mi jo ponudil. Začudeno sem gledala raztrgano lice in dlan, na kateri se je v novembrskem soncu bleščala rdečkasto rumena oranža. Oranža se je skotalila po tleh in Nemec je odhitel dalje. Toda napravil je samo dva koraka in se vrnil ter znova segel v torbo. „Nimm, nimm doch, Mädchen!“ je zaprosil z glasom, kakršnega še nisem slišala iz nemških ust, in mi ponudil še lepšo oranžo, kakor je bila prva. Desnica se mi je sprožila sama od sebe. Tedaj so se vojaku oči umirile in na obraz mu je legel rahel smehljaj. „Danke... danke...“ je dejal s hvaležnostjo, ki je prihajala iz srca. Potem se je obrnil in odhitel proti glavni ulici. Prišel pa je komaj do sosednje hiše; tam se je zagugal in padel vznak...«

»Zaradi tega torej...« se oglasim, ko sopotnica zadihana obmolkne.

»Da, zaradi tega,« spregovori sopotnica in nadaljuje s še večjo prizadetostjo, »zaradi oranže, zaradi lepega trenutka, ki sem ga podarila sovražniku tik pred smrtjo, sem, sem... Takole se je končalo. Med streljanjem zaslišim prestrašene materine klice: „Iva, Ivica! Kje si? Pridi, Iva, Ivica!“ Trenutek, dva še počakam, potem pa se odtrgam od zidu in odhitim na dvorišče. Še dva koraka in bila bi pri materi, ki je prav tedaj prihitela iz kleti. Toda tisti trenutek se mati zgrabi za prsi, zakriči in se zgrudi.«

V kupeju zavlada molk. Sopotnica Iva se zazre skozi okno v meglo, jaz pa povestim oči. Ko zagledam olupljeno in razkosano oranžo na svoji dlani, ne vem, kaj bi rekel, kaj storil. Zbehan se ozrem naokoli. Dekletce, ki je strmelo prej

Domačije pod Donačko goro na Stajerskem.

Foto: Ančka Tomšič

v kupe, stoji še vedno na hodniku. Naglo se dvignem in stopim k njej.

»Na, vzemi!«

Dekletcu se razleze suhljati obraz v prelep smehljaj, vendar ne seže takoj po oranži.

»Vzemi, vzemi, deklica!« skorajda zaprosim.

Sele zdaj izproži svojo ozko, otroško dlan.

Ko sedem na svoje mesto, se Iva spet oglasi.

»Jutri bo minilo leto, kar se je to zgodilo. Peljem se na materin grob.«

Spet zavlada molk. Toda to ni več tisti mrtvi, sivi molk, ki razdvaja in odtuja človeka od človeka, marveč molk, ki blaži bolečino človeškega srca in zbližuje ljudi.

Anton Ingolič

Oranža

Dragi otroci!

Povabili so me v uredništvo Rodne grude. Rekli so mi, naj si dopisujem z vami, ki živite s starši v tujini. Povabila sem bila vesela. Še ni dolgo, ko sem dobila pismo iz Münchna. Le kdo mi je pisal iz Münchna, pomislim, in se že domislim: Tatjana Vizjakova, ki živi s starši in z bratcem že nekaj časa v tem velikem mestu v Zvezni republiki Nemčiji. Kdo bi ne bil vesel takšnega pisma! Odpisala sem ji, seveda. Vem, da bi bili tudi vi veseli, če bi si dopisovali.

Zato vam predlagam: Pišite Rodni grudi! Na vsako pismo vam bom odpisala. Sem obljubila preveč! Ne, nisem, obljubo bom držala.

Vem, veseli boste mojega pisma, a naj vam povem, da bom tudi jaz vesela vaše pošte.

Branka Zverca

Ivo Zorman

Storžkov snežak

Sneg je kakor gost, ki ga težko pričakuješ. Kakor stric Janez, ki piše, da se bo oglasil, pa nekaj dni zamudi. Letos sta prišla oba hkrati. Sneg in stric Janez. Že od jutra je naletavalo. Storžek je pripravljal v kleti smuči, ko je pozvonilo. Na pragu je stal stric Janez ves bel.

»Saj si pravi sneženi mož!« je vzkliknila mamica.

»To pa ne,« se je oglasil Storžek, »sneženi mož ima lonec namesto klobuka, pa koren namesto nosu.« Stric Janez si je otresel suknjo, pograbil Storžka za pas in ga dvignil pod strop in vprašal:

»Še nisi videl snežaka s pravim klobukom?«

»Ne.«

»Ga bova napravila?«

Stric Janez zna vse. Iz koščka lubja naredi čoln ali hišico za ptičke iz starega zaboja ali vlak iz škatlic za vžigalice, pa snežaka ne bi znal... Mama je godrnjala, da bosta mokra. Ženske so občutljive. Tudi sestra Zora je samo gledala skozi okno, ko sta na dvorišču valila kepe.

Velika kepa za spodnji del trupa, to je navalil stric Janez. Manjša za zgornji del, tudi stric Janez. Pa najmanjša za glavo, ki jo je valil Storžek. Nekaj mora napraviti sam, mar ne?

Gumbi iz oglja?

Ne. Zakaj pa ima mamica polno škatlo pravih gumbov, ki jih ne potrebuje več?

Klobuk?

Prav gotovo ne lonec. Mama ima polno omaro klobukov, rdečih in zelenih in modrih, takih s trakovi, takih s širokimi krajevci in s čopi.

Metla?

Zakaj pa ne pravi dežnik? Na podstrešju leži, nekaj lukenj ima, a je kakor nalašč za sneženega moža, da si ne zmoči klobuka.

Zvečer je še zmerom snežilo. Mama in oče in sestra Zora in stric Janez in Storžek so skozi okno gledali snežaka v rdečem klobuku. Stiskal se je pod dežnikom, kakor da čaka.

»Čez čas pojde po vasi na sprehod,« je rekel stric Janez. »Skozi vsako okno bo pogledal, če otroci že spe.«

Tudi Storžek bi šel z njim. Ampak Storžek je utrujen, oči se mu zapirajo in večer izginja pod velikim dežnikom.

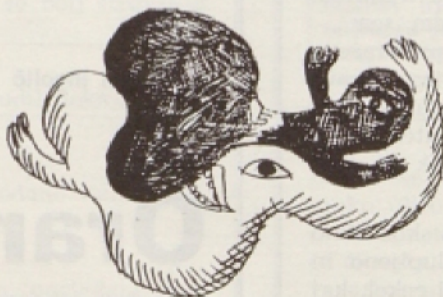

Lojze Beltram

UGANKA

Sestra črna — brat pa bel,
ona mrka — on vesel,
neprestano se lovita,
dirke nista nikdar sita.

Noč in dan

Anton Funtek

NA LEDU

Sneg pokriva vse po redu
polje, hrib in gaj,
mi se drsamo po ledu,
da je kaj.

Huj, kako v ušesa reže,
ali nam je všeč!

Kogar zebe, pa naj leže
spat za peč!

Doli, gori kakor veter

Videk, Blaž, Andrej,

Jože, Tonče, z Minko Peter —
vsi juhej!

STARA NARODNA

Stoji, stoji kamrca,
kamrca je velbana,
gor in dol je malana.
V kamrci je postelca,
postelca je pernata.
V postelc leži ljubica,
lepša je kot rožica.

V starih časih so bili v vasi vsi kot en mož. Danes pa nikjer več ne vidimo, da bi se še kje zbrala vsa vas v eni hiši in da bi prepevali. Zdi se mi, da stari in lepi običaji vedno bolj izginjajo za obzorjem modernega časa. Ohranjajmo jih čim dlje, kajti to je zgodovina našega naroda.

Anica Dolinšek, učenka os. šole
Preddvor.

Bil sem na počitnicah pri stricu. Poslušal sem starejše ljudi, ki so se pogovarjali o tem, kako je bilo nekoč. Veliko veselje je bilo pred pustom. Ta ali oni je doživel tudi sramoto. Stara navada je bila, da so se takrat ženili in napravili veliko ohcet. Posebno bogatejši so se veselili kar po več dni. Veliko sramoto in žalost pa so trpeli tisti, ki so bili že v letih in bi se radi poročili. Takim so poredneži prinesli za dimnik slamnatega moža ali ženo, češ, ker drugačne niso mogli dobiti, naj se zadovolje s tako. To je bila huda sramota. Meni pa so se že ob samem pripovedovanju smilili. Pregovor pravi: »Kar privoščiš drugemu, se rado tebi podvali.«

Marjan Arnež, učenec 7. razreda
Preddvor

Jože Snoj

OZARJENI OBLAČKI

Čez belo poljano
v sinji grad
sonce utrujeno
hodi spat.

Najprej prižge si
ledene sveče,
potem se v pižamo
rdečo obleče,
potem se v puhasti
snežec uleže ...

In pôtlej?
Pôtlej zatisne oči.

Ali res, Vid, pomisli,
možgane napni.

Kje pa, seveda! Potlèj
sneg se stopi.
Od sončne vročine!
Očka? Drži?

»Kako se imenuje glavno mesto Švice?«

Joj, tega tudi ni znala. Znova dvigne roko.

»Kaj je spet, Metka?« vpraša učiteljica.

»Smem še enkrat ven? Še zmeraj sem žejna!«

Ko odide in preteče nekaj časa, učiteljica vstane:

»Pogledat grem, kaj je z Metko ... Pišite nalogo dalje ... Kmalu se vrnem.« Učiteljica odide po stopnicah. Ko pride do pisarne šolskega sluga, obstane na hodniku. Skozi steklena vrata zagleda Metkin konjski repek in telefonsko slušalko.

»Halo!« govori Metka na ves glas. »Tam informacije? Ali vas lahko še nekaj prosim? Kako se imenuje glavno mesto Švice? Bern! O, hvala lepa!«

»A zato si hodila ven,« reče učiteljica, ki Metko prestreže pri vratih.

»Metka, Metka, meni si pa govorila, da si žejna.

»To ... to je res,« reče Metka in bistro pogleda učiteljico v oči. »Žejo po znanju imam. Sami ste govorili, da jo moramo zmeraj imeti!«

Lojze Kovačič

METKA JE ŽEJNA

Učiteljica zemljepisa je začela pisati na tablo:

Kako se imenuje glavno mesto Francije?

Kako se imenuje glavno mesto Anglije?

Tedaj se iz zadnje klopi oglasi Metka:

»Prosim, rada bi šla ven. Žejna sem.«

»Le pojdi, Metka, in se kmalu vrni,« reče prijazno učiteljica. Metka stopi iz razreda in steče po stopnicah k šolskemu slugi, ki ima v svoji pisarni telefon.

»Rada bi telefonirala,« reče zadihano. »Kar daj!« pokima sluga. »Jaz moram tako in tako po svojih opravkih.« Metka zavrti telefonsko številko 03, kar pomeni informacije.

»Halo, tam informacije? Rada bi zvedela za imena glavnih mest Anglije in Francije! Kako? LONDON in PARIZ. Hvala lepa!«

Metka odloži slušalko in se vrne v razred.

»Lepo zdaj sedi v klop, Metka, in napiši nalogo!« reče učiteljica.

Metka sede. Ko pogleda na tablo, vidi, da je učiteljica medtem napisala že tretje vprašanje:

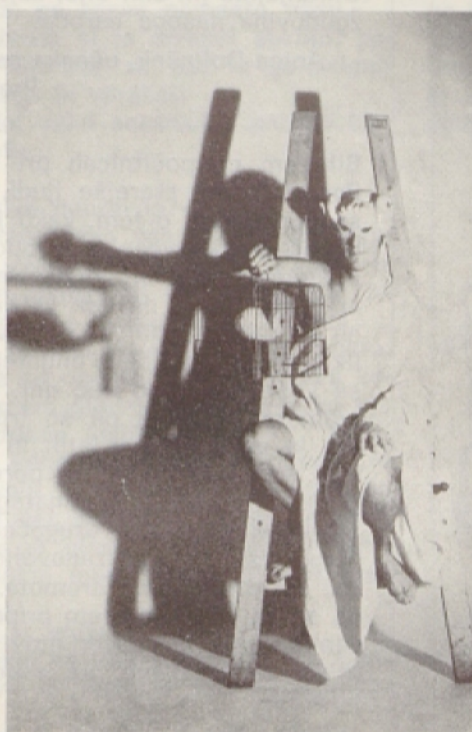
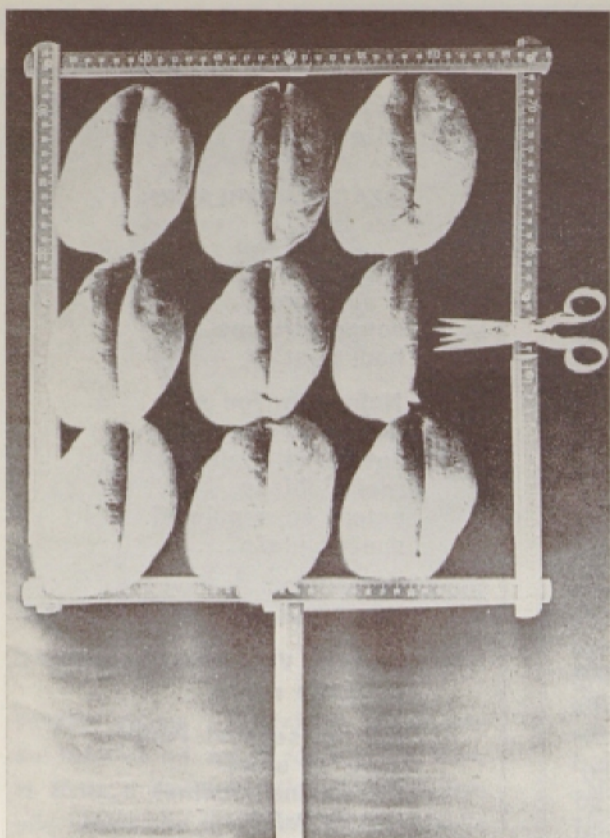

Foto - karikatura

Predmeti, ki so v tesni povezavi s človekom, so do neke mere poduhovljeni. Njihove značilne oblike in funkcije vzbujajo v nas psihološka vznemirjenja. S smiselnim ali humoristično nesmiselnim sestavljanjem teh prvin dobimo nove poosebljene likovne organizme, ki vsebujejo določeno satirično idejo. Velika podpora izrazu satiričnega kolaža je lahko tudi mehanično gibanje predmetov ali celo zvok (že uporabljen efekt: ura, zvon).

(Žemlja, meter, škarje). Satirična celota simbolov življenja, izmera ali odmerjenost eksistence. Igrivo opozarjanje in razkrivanje preproste, v drugem smislu skrivnostne resnice.

Klasičen način podajanja karikature, ki ne bo nikoli zgubil na svoji vrednosti, je zamenjan z novimi, prepričljivejšimi likovnimi postopki, ki pa so namenjeni samo razstavljanju. Vedno bolj prihaja do izraza živa ustvarjalčeva in gledalčeva navzočnost. Gre za satirično, humori-

stično igro, izražanje z napetostjo mišic, živcev, razuma, duše, čustev v resničnem prostoru predmetov. Satir z vilo v kletki. Prizor nima namena razjasnjevati neke podzemeljske stvarnosti, je samo plod fantazije. Je »podzavestno« preoblikovanje danes resnice v idealen sanjski nadsvet — simbolično prikazuje neugnanost.

Akademski slikar Stane Jagodič, ki je avtor teh karikatur, pravi, da ima ta njegov »fantastični« svet namen oplajati čustvo in tako ovrednotiti večkrat pusto življenje.

Zadnje novosti

Zadnja znamka iz nove redne turistične serije je izšla 13. oktobra. To je znamka za 1,25 din, ki prikazuje Hercegnovi. Hercegnovi je majhno pristanišče na severni obali istoimenskega zaliva v Boki Kotorški. Zgradil ga je bosenski kralj Tvrtko I leta 1382 kot trdnjavo. Pozneje je bil pod Turki, Benečani, Francozi in do leta 1918 pod Avstrijo. Danes je Hercegnovi znamenito letovišče s čudovitim sredozemskim rastlinstvom in palmami ter krasnimi peščenimi obalami.

Osnutek za to znamko je napravil beograjski slikar Andrej Milenković, natisnil pa Zavod za tiskanje bankovcev v Beogradu v modrem črtnem globokem tisku v polah po 100 znamk na krednatem papirju. Zobčane so grebenasto 13 1/2. Nekaj jih je tudi svetlikajočih, izdelanih s fosforescenčnimi pokončnimi robovi.

25. oktobra je prišla v promet tudi petnajstparska Titova znamka iz zadnje redne serije. To bo najbrž edina svetlikajoča se znamka iz Titove serije. Zaradi velike zaloge se bo namreč na ta način veliko hitreje porabila, saj se bo lahko uporabljala tudi pri strojni obdelavi pošiljk. Pokončni fosforescenčni robovi so na vsaki strani svetlikajočih se znamk široki po 4 mm in so s prostim očesom težko vidni. Zasvetijo pa se pod ultravijolično lučjo.

S 1. januarjem 1971 je bila pri nas vpeljana poštna številka, ki je obvezna na vseh poštinih pošiljkah. Pisati jo je treba

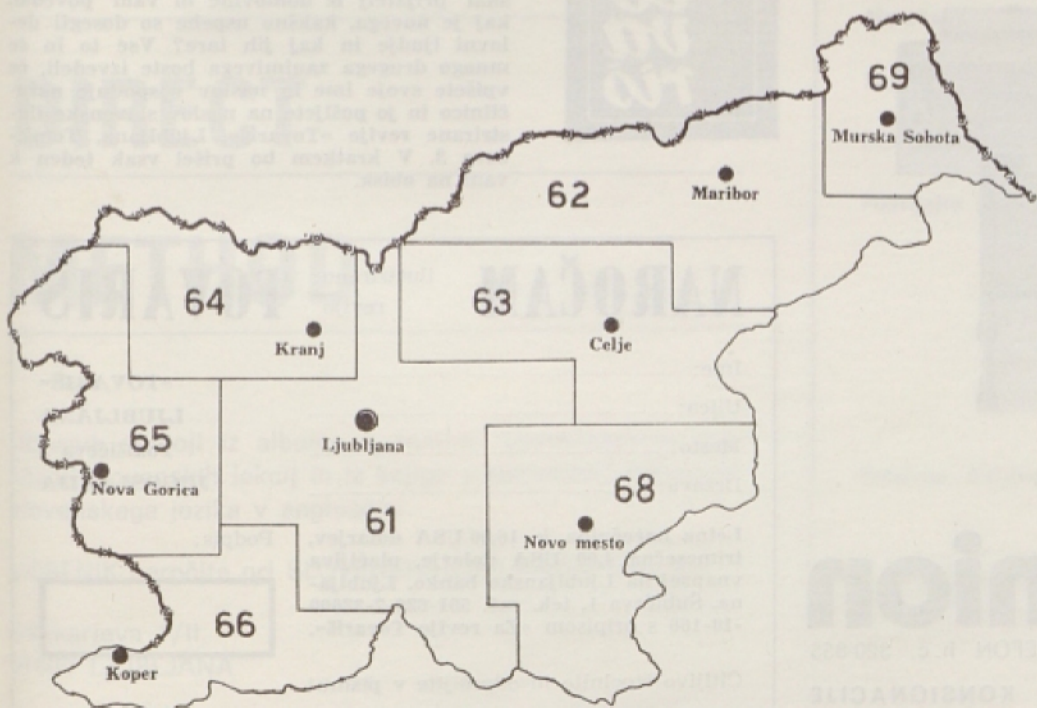

pred naslovno pošto kot na primer: 61000 Ljubljana, 64260 Bled. Poštne številke imajo že v več državah, tako v Evropi, Ameriki, Aziji in Avstraliji. Z njo se pospešuje hitrost poštinih pošiljk, na drugi strani pa omogoča uporabo poštne mehanizacije oziroma strojev.

Prvi dve številki skupaj označujeta zbirni center, to je poštno prometno središče, na katerega je vezano določeno število pošt. Spodnji zemljevid naj pokaže, kateri so zbirni centri v Sloveniji in katere so njihove številke.

V spomin na uvedbo poštne številke in za njeno propagando je 15. decembra 1971 izšla znamka za 50 par. Na znamki je obris Jugoslavije, dve puščici, ki kažeta na poštno številko pošte Ada. Ada je po abecedi prva pošta v naši državi. Naklada je dvajset milijonov. Je delo znanega akademskega slikarja Andreja Milenkovića, tiskala pa jo je vzhodnonemška tiskarna VEB Deutsche Wertpapier-Druckerei iz Leipziga v štiribarvnem rastrskem globokem tisku in v polah po 50 znamk. Znamke so velike 27,5 x 32,8 mm, brez belega roba pa 23,8 x 28,8 mm in zobčane grebenasto 12 1/2.

Znamka je barvno zelo učinkovita in idejno zelo lepo rešila svoj propagandni namen.

Spominski koledar februar 1972

1. 2. 1970

je izgubil življenje v avtomobilski nesreči slovenski skladatelj Blaž Arnič. Poleg simfonij in simfoničnih pesnitev je ustvaril dva violinska koncerta in več baletnih simfoničnih slik.

8. 2. 1849

je umrl v Kranju največji slovenski pesnik dr. France Prešeren; s svojim enkratnim delom se je Prešeren tako rekoč v trenutku dvignil v sam vrh evropske kulture.

9. 2. 1881

je umrl veliki ruski pisatelj Fjodor Mihajlovič Dostojevski; njegova najboljša dela so romani Zločin in kazen, Bratje Karamazovi in Idiot.

10. 2. 1837

je umrl v starosti 38 let ruski romantični pesnik Aleksander Sergejevič Puškin.

12. 2. 1809

je bil rojen znameniti angleški naravoslovec in utemeljitelj nauka o evoluciji v naravi Charles Robert Darwin.

15. 2. 1573

so usmrtili v Zagrebu vodjo velikega upora hrvatskih in slovenskih kmetov Matijo Gubca.

18. 2. 1950

je umrl slovenski pisatelj Lovro Kuhar — Prežihov Voranc. V številnih delih je opisoval svojo ko-roško pokrajino in njene ljudi.

19. 2. 1923

je umrl v Ljubljani slovenski pisatelj Ivan Tavčar. Njegovi najbolj znani deli sta Visoška kronika in Cvetje v jeseni.

19. in 20. 2. 1944

je bilo v Črnomlju prvo zasedanje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta. Na zasedanju so med drugim sprejeli vrsto ukrepov ali predpisov, ki so bili velikega pomena za izgradnjo naše družbene skupnosti.

22. 2. 1944

je padel v bojih z Nemci pri Belih vodah nad Šoštanjem partizanski pesnik Karel Destovnik Kajuh.

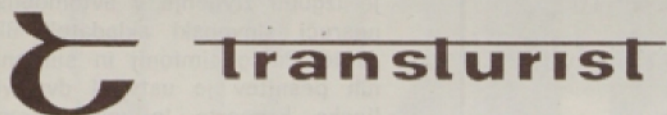
25. 2. 1959

je umrl v Ljubljani slovenski pisatelj in dramatik Alojz Kraiger; zaslovel je z romanom Kontrolor Škrobar in dramo Na fronti sestre Žive.

27. 2. 1893

je bilo ustanovljeno prvo slovensko planinsko društvo, ki se je pozneje preimenovalo v Planinsko zvezo Slovenije.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo, zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 188, telex 31 144 YU TRANLJ

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Zahtevajte prospekte!

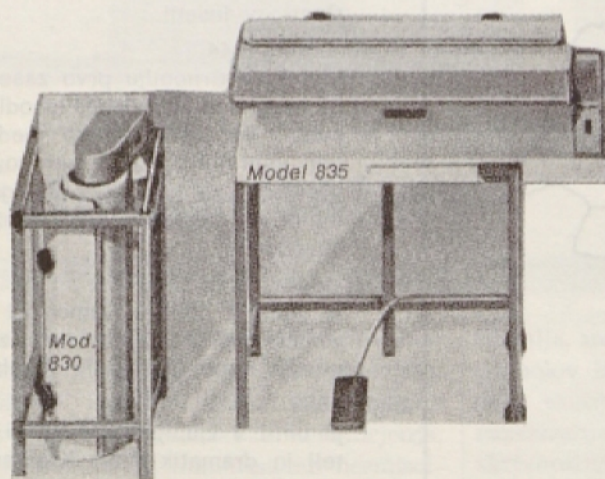
bonboni
VISOKI
v dijo
v kvaliteti

LIKALNI STROJ

Cordes

PRIMERNO DARILO

ZAHTEVAJTE PONUDBE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5 — TELEFON h.c. 320-855

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

Mercator

Mercator

Širom po Sloveniji je nad 630 Mercatorjevih prodajaln, samopostrežb, blagovnic, bifejev in specializiranih prodajaln. Obiščite nas — vselej vas bomo postregli z veseljem!

Mercator

MALI OGLASI MALI OGLASI MALI OGLASI

Prodajam enonadstropno hišo z garažo, pritliklinami in vrtom ca. 1300 m². Hiša je bila zgrajena pred 8 leti, oddaljena je 22 km od Ljubljane, ob asfaltirani cesti. Vselitev možna takoj ali po dogovoru. Cena okoli 10.000 dolarjev ali protivrednost v drugi valuti. Plačljivo polovico v devizah ostalo v dinarjih.

Ciril Gregorin, Ponova vas 65 pri Grosuplju

MALI OGLASI MALI OGLASI MALI OGLASI

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

Mesto:

Država:

»TOVARIŠ«

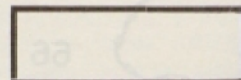
LJUBLJANA

Tomšičeva 3

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 16,00 USA dolarjev, trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pisnu!

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1972

Koledar za Slovence po svetu lahko še naročite pri:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

V Evropi je že razprodan!

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čitljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.
Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

obrestne mere
za varčevalce
ljublanske banke

7.5
9
10

devizni računi

navadni 7,5 %
(5,5 % v devizah, 2 % v dinarjih)

Ljubljanska banka je s 1. decembrom 1971 dvignila obrestne mere za vse svoje varčevalce, ki imajo ali vložijo na novo kakršenkoli znesek na hranilno vlogo ali devizni račun. Nove obrestne mere veljajo za vloge, ki niso namensko vezane na posojilo.

devizni računi

vezani nad 13 mesecev 9,0 %
(7,5 % v devizah, 1,5 % v dinarjih)

devizni računi

vezani nad 24 mesecev 10,0 %
(7,5 % v devizah, 2,5 % v dinarjih)

pravi naslov
za denarne zadeve

Ljubljanska banka